

Қазақстан Республикасында құрылыс индустриясын және құрылыс материалдары өндірісін дамыту жөніндегі

2010 - 2014 жылдарға арналған бағдарламаны бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 30 қыркүйектегі № 1004 Қаулысы

(2011.03.10. берілген өзгерістермен)

«Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қазақстан Республикасын үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 14 сәуірдегі № 302 [қаулысын](#) іске асыру мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. Қоса беріліп отырған Қазақстан Республикасында құрылыс индустриясын және құрылыс материалдары өндірісін дамыту жөніндегі 2010 - 2014 жылдарға арналған [бағдарлама](#) (бұдан әрі - Бағдарлама) бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі мүдделі министрліктермен, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдерімен бірлесіп, Бағдарламада көзделген іс-шаралардың тиісінше және уақтылы орындалуын қамтамасыз етсін.

3. Жауапты орталық және жергілікті атқарушы органдар, ұлттық холдингтер, компаниялар және ұйымдар (келісім бойынша) «Салалық бағдарламаларды әзірлеу және мониторингілеу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 18 наурыздағы № 218 қаулысымен бекітілген Салалық бағдарламаларды әзірлеу және мониторингілеу [ережесіне](#) сәйкес Бағдарламаның іске асырылу барысы туралы ақпарат берсін.

4. Осы қаулының орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Қазақстан Республикасының Индустрия және жаңа технологиялар министрі Ә.Ө. Исекешевке жүктелсін.

5. Осы қаулы қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі

К. Мәсімов

Қазақстан Республикасы
Үкіметінің
2010 жылғы 30 қыркүйектегі
№ 1004 [қаулысымен](#)
бекітілген

Қазақстан Республикасында құрылыс индустриясын және құрылыс материалдары өндірісін дамыту жөніндегі

2010 - 2014 жылдарға арналған бағдарлама

ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 [Қаулысымен](#) 1-бөлім өзгертілді (бұр.ред.қара)

1. Бағдарламаның паспорты

Атауы	Қазақстан Республикасында құрылыс индустриясын және құрылыс материалдары өндірісін дамыту жөніндегі 2010 - 2014 жылдарға арналған бағдарлама
Әзірлеу үшін негіздеме	Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаев «Нұр Отан» ХДП-ның 2009 жылғы 15 мамырдағы кезектен тыс XII съезінде берген, Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 2 маусымдағы № 326 өкімімен бекітілген тапсырмаларды, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 14 сәуірдегі № 302 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қазақстан Республикасын үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі 2010 - 2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 7-тармағын іске асыру мақсатында
Жауапты орындаушы Мақсаты	Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі Қазақстан Республикасында құрылыс индустриясын индустриялық-инновациялық дамытуды, құрылыс материалдарының орнықты және теңгерімді өндірісін қамтамасыз ету
Міндеттер	Отандық құрылыс материалдарының үлесін 80 %-дан астамға ұлғайту; Цемент өндірісінің 50 %-дан астамын құрғақ тәсілге көшіре отырып, үзіліссіз

<p>Бағдарламаны іске асыру кезеңі:</p> <p>Нысаналы индикаторлар:</p> <p>Қаржыландыру көздерімен көлемі</p>	<p>қалыпсыз қалыптау желісінде темір-бетон бұйымдары мен конструкцияларының 30 %-дан астамын өндірумен, өнімнің 30 %-дан астамын жаңа буын технологиялық жабдығында шығара отырып, құрылыс индустриясы және құрылыс материалдары кәсіпорындарының технологиялық деңгейін арттыру;</p> <p>Халықаралық стандарттармен үйлесушілік деңгейін 90 %-ға дейін жеткізе отырып, құрылыс саласын техникалық реттеу жүйесін реформалау;</p> <p>Қазақстан Республикасын аумақтық ұйымдастырудың бас схемасын және мемлекеттік қала құрылысы кадастрын әзірлей отыруға, аумақтық жоспарлауды жетілдіру және қала құрылысын дамыту;</p> <p>Мемлекеттік инвестицияның қатысуымен құрылыстағы сметалық баға белгілеу жүйесін жетілдіру.</p> <p>Бірінші кезең 2010 - 2012 жылдар;</p> <p>Екінші кезең 2012 - 2014 жылдар</p> <p>Құрылыс индустриясындағы жалпы қосылған құнды кемінде 76%-ға ұлғайту;</p> <p>Отандық құрылыс материалдары өндірісінің үлесін 80%-ға дейін ұлғайту;</p> <p>Құрылыс материалдары өнеркәсібінде еңбек өнімділігін бір адамға шаққанда 24 000 АҚШ долларына дейін ұлғайту</p> <p>Бағдарламаны іске асыруға 2010 - 2014 жылдары республикалық және жергілікті бюджет қаражаты, даму институттарының қаражаты, сондай-ақ жеке ішкі және шетел инвестициялары бағытталатын болады.</p>
---	--

2. Кіріспе

Қазақстан Республикасының Құрылыс индустриясын және құрылыс материалдары өндірісін дамытудың 2010 - 2014 жылдарға арналған бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) Қазақстан Республикасы Президентінің «Нұр Отан» ХДП-ның 2009 жылғы 15 мамырдағы кезектен тыс XII съезінде берген тапсырмаларына, Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 2 маусымдағы № 326 өкімімен бекітілген Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмаларын іске асыру жөніндегі іс-шаралар **жоспарына** сәйкес әзірленді.

Бағдарламада Қазақстанда құрылыстың орнықты жоғары мәдениетін қалыптастыру, халықтың қалың жігінің тұрғын үйге қол жеткізуін қамтамасыз ететін тұрғын үй құрылысын дамыту проблемаларын кешенді шешуге арналған құрылыс өнімінің сапасы мен қауіпсіздігін арттыру үшін қолайлы жағдайлар жасауға, тиімді, экологиялық таза құрылыс материалдарын өндіруді одан әрі дамытуға және жаңа технологияларды енгізуге бағытталған шараларды қабылдау көзделеді.

Осы бағдарламада құрылыс индустриясы ұғымы мынаны білдіреді: құрылыс саласын техникалық реттеу жүйесін реформалау, өңірлерді аумақтық жоспарлауды жетілдіру және елді мекендерінің қала құрылысын дамыту, мемлекеттік инвестицияның қатысуымен құрылыстағы сметалық баға белгілеу жүйесін жетілдіру, өнеркәсіптік және азаматтық құрылысты дамыту.

3. Ағымдағы жай-күйді талдау

3.1. Сандық және сапалық сипаттамалар

Құрылыс саласын одан әрі дамыту, сондай-ақ қазіргі заманғы жағдайда құрылыс өнімінің қауіпсіздігі мен сапасын арттыру мемлекеттің өзекті экономикалық және саяси міндеттері болып табылады. Құрылыс кешені тұтастай алғанда ел экономикасына және маңыздылығы жағынан кем түспейтін әлеуметтік сала жағдайына зор әсер етеді.

Құрылыстың басқа саладан ерекшеленетін және құрылыс өндірісін ұйымдастыру мен басқарудың айрықша нысандарын қажет ететін өзіне тән ерекшеліктері бар. Бұл - құрылыс объектілерінің қайталанбаушылығы, құрылыс өнімінің тұрақты сипаты, құрылыс үдерісіне қатысушылардың алуан түрлілігі, капиталдың салыстырмалы түрде баяу айналушылығы мен тәуекелдің жоғары дәрежесі.

Өнеркәсіп және азаматтық құрылыстар мен ғимараттардың сапасына қойылатын қазіргі заманғы талаптар әлемдік стандарттарға сәйкес келетін жаңа және тиімді құрылыс материалдарын қолдануды алдын ала болжайды.

3.2. Қазақстан Республикасындағы инвестициялық және құрылыс қызметін талдау

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің деректері бойынша 2009 жылдың қорытындысы бойынша негізгі капиталға салынған инвестициялар көлемі 4 546,9 млрд. теңгені құрады, бұл алдыңғы жылдың деңгейінен 2,1%-ға жоғары.

Құрылыс-монтаждау жұмыстарының көлемдерін игеру көлемі 1 825,7 млрд. теңгені немесе алдыңғы жылмен салыстырғанда 86,8% құрады.

Тұрғын үй құрылысына 290,4 млрд. теңге жіберілген және жалпы алаңы 6,4 млн. шаршы метр болатын тұрғын үй пайдалануға берілген немесе алдыңғы жылмен салыстырғанда 93,4%.

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің шұғыл деректері бойынша өткен жылы ЖІӨ-нің жалпы көлеміндегі құрылыс үлесі 8%-ды құраған.

1-кесте. 2005-2009 жылдар ішінде Қазақстан Республикасындағы инвестициялық және құрылыс қызметі

Көрсеткіштер	Өлшем бірлігі	2005 ж.	2006 ж.	2007 ж.	2008 ж.	2009 ж.*
Негізгі капиталға салынған инвестициялар - барлығы, оның ішінде:	млрд. теңге	2421,0	2824,5	3392,1	4210,9	4546,9
Шетел инвестициялары	млрд. теңге	578,4	569,4	622,5	1064,8	1682,1
Құрылыс жұмыстарының (қызметтер) көлемі	млрд. теңге	1066,3	1441,2	1617,5	1785,0	1790,0
Құрылыс-монтаж жұмыстарына салынған инвестициялар	млрд. теңге	1145,2	1341,1	1789,9	1995,7	1825,7
Тұрғын үй құрылысына салынған инвестициялар	млрд. теңге	254,3	368,4	490,4	468,0	290,4
Ғимараттардың жалпы көлемі	мың. шаршы м.	6740	8458	9835	10254	9883
Оның ішінде тұрғын үй емес мақсаттағы	мың. шар	1748	2045	2886	3798	3875
Құрылыс ұйымдарының саны	бірл.	5624	6278	7087	7383	5242
Орташа жылдық саны - барлығы	мың адам	179,6	206,9	236,7	231,4	212,4
Жұмыскерлердің орташа айлық атаулы жалақысы	теңге	47921	55672	70778	81573	93858
ЖІӨ-дегі құрылыс үлесі	%	7,8	9,8	9,4	8,1	8

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

*Шұғыл деректер келтірілген.

3.3. Құрылыстағы техникалық реттеудің жай-күйін талдау

1992 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін Қазақстан Республикасының нормативтік-техникалық базасы мына негізгі бағыттар бойынша қалыптасады:

бірінші - ТМД елдерінің Құрылыстағы стандарттау, техникалық нормалау және сертификаттау жөніндегі мемлекетаралық ғылыми-техникалық комиссияның (ҚМҒТК) жұмысына қатысу шеңберінде нормативтік құжаттама әзірлеу. Бұл ретте, 253 норматив қабылданып, қолданысқа енгізілді;

екінші - республикалық бюджет қаражат есебінен отандық ғылыми-зерттеу және жобалау ұйымдарының күшімен нормативтік құжаттама әзірлеу және қайта өңдеу. 440 норматив әзірленіп, қолданысқа енгізілген.

Қазіргі уақытта сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласында 2225 құжат қолданылады, оның ішінде ҚНЖЕ - 273, ҚН - 294, ҚЕ - 28, ҚҚР - 112, МЕМСТ - 635.

«Техникалық реттеу туралы» Қазақстан Республикасының **Заңына** сәйкес құрылыс өнімі қауіпсіздігінің міндетті, ең аз қажетті талаптарын белгілейтін сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласында 20-дан астам техникалық регламент қабылданды.

Қазақстан Республикасының құрылыс саласын техникалық реттеу жүйесін реформалау қажеттілігі мынадай жағдайлардан туындайды:

Қазақстанның жүйелер мен үдерістерді әлемнің экономикалық дамыған елдерінің тәжірибесімен үйлестіру арқылы әлемдік экономика жүйесіне кірігуге ұмтылуы;

халықаралық сауда қатысушыларының ДСҰ-ның техникалық реттеу саласындағы қағидаттары мен ережелерін сақтауын талап ету;

қазіргі заманғы нарықтық экономика жағдайларына, субъектілердің техникалық реттеу қажеттіліктеріне жауап бермейтін мемлекеттік қадағалау мен бақылау әдістері мен дәстүрлерінің ескіруі;

Қазақстан Республикасы аумағында жылжымайтын мүлік объектілерінің жоғары сапасы мен қауіпсіздігін қамтамасыз ететін құрылыс мәдениетін арттыру қажеттілігі.

Техникалық реттеу жүйесін реформалаудың бұдан бұрынғы ұмтылыстары Қазақстан Республикасының құрылыс саласының әлемдік экономика жүйесіне кірігу мүмкіндігін қамтамасыз еткен жоқ.

1990 жылдардағы реформа құрылымдық қайта құруларды көздеген жоқ, оның нәтижесінде құрылыс саласын техникалық реттеу жүйесіне әсер етудің шектеулі әдісі болды.

«Техникалық реттеу туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылы күшіне енген № 603-II Заңының мақсаты саудадағы, оның ішінде құрылыс саласындағы техникалық кедергілерді жою үшін елдің нормативтік базасын қайта құрылымдау болды. Алайда бірқатар объективті себептерге орай күтілген әсерге қол жеткізілмеді, оның ішінде:

экономикалық дамыған елдердің құрылысындағы техникалық реттеудің тәжірибесі алдын ала зерделеніп, талданған жоқ және жинақталып, қорытылған жоқ, ол техникалық реттеуді реформалаудың сенімді бағдарының, құрылған тұжырымдаманың, стратегияның, реформа тиімділігін бағалау өлшемдерінің жоқтығымен көрінді;

құрылыс қызметінің түпкілікті өнімі өнімге қойылатын талаптарды белгілеу бойынша ережелердің бірлігін қамтамасыз ету ұранымен жаппай өнеркәсіп өндірісі өніміне қателікпен теңестірілді;

«Техникалық реттеу туралы» және «Қазақстан Республикасындағы сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына құқықтық және ұйымдық сәйкес келмеушілік;

реформа құрылысқа рұқсат беру, оларды құру, қабылдау және пайдалануға беру үдерісінде объектілерді инспекциялық тексеру тәртібі мен рәсімін, шарты ретінде жобалық құжаттаманы тексеруді; құрылыс өнімінің сапасы мен қауіпсіздігін қамтамасыз ету шарттары ретінде техникалық реттеу субъектілерінің кәсіби қызметін және өзге де аспектілерді лицензиялауды қоса алғанда, сәйкестікті бағалаудың өзекті аспектілерін қозғай алған жоқ;

аккредиттеу мен сертификаттау, және сынақтар мен сертификаттау нәтижелерін тану жөніндегі органдардың тәуелсіздігін қамтамасыз ету, әлемде кеңінен қолданылатын бағалау және сәйкестікті растау жүйесі үшін жағдайлар жасалған жоқ.

2009 жылы Қазақстан Республикасы Құрылыс және тұрғын-үй коммуналдық шаруашылық істері агенттігі шетелдік және қазақстандық сарапшыларды тарта отырып, дайындық жұмысын жүргізді, осының нәтижесінде:

бірқатар экономикалық дамыған елдердің (Австралия, Ұлыбритания, Еуропа Одағы елдері, Канада, Жаңа Зеландия, АҚШ) құрылыстағы техникалық реттеудің шетелдік тәжірибесі мен Нью-Йорк, әбу-Даби және Сауд Арабиясы үлгісі бойынша модельдік құрылыс нормалары мен ережелерін бейімдеу тәжірибелері зерделенді;

техникалық реттеудің отандық тәжірибесі жинап, қорытылып, талданды;

құрылыс саласының қолданыстағы нормативтік базасына шолу жасалды.

Зерттеулер нәтижелерінің негізінде:

экономикалық дамыған елдердің барлық техникалық реттеу жүйелеріне тән жалпы қағидаттарымен сипаттары анықталды;

экономикалық дамыған елдердің ұқсас жүйелерімен салыстырғанда Қазақстанның құрылыс саласын қолданыстағы техникалық реттеу жүйесінің келіспеушілігі анықталды;

нормалаудың ұйғарымдау әдісінен ілгерінді параметрлік әдіске кезең-кезеңмен көшуді жүзеге асыру ұсынылды.

Құрылыстағы техникалық реттеуді реформалау:

ұлттық экономиканың мүдделеріне, материалдық-техникалық базаның жай-күйіне және құрылыс саласының ғылыми-техникалық даму жүйесіне сәйкес келуі;

құрылыс заңнамасы мен техникалық реттеу саласындағы нормативтік, техникалық құжаттаманы экономикалық дамыған елдерде қолданылатын шетел аналогтарына сәйкес келтіруге;

кәсіби білім беру, кадрларды үзіліссіз кәсіби оқыту мен біліктілігін арттыру, мамандарды лицензиялау, кәсіби жауапкершілікті сақтандыру, құрылыс материалдары мен бұйымдарын нормалау және стандарттау, импорт/экспорт, ресурс үнемдеу, энергия үнемдеу, құқық қорғау қызметі және басқалар сияқты құрылыс саласының аспектілерін қамтуы;

құрылыс саласының нормативтік базасын ғана емес, сонымен қатар техникалық реттеудің кешеніндегі басқа да жүйелік компоненттерін реформалауды көздеуі;

құрылыс саласына әсер ететін немесе құрылыс саласының әсер етуін ұшырайтын басқа да салалар мен қызмет түрлерін қозғауы;

нақты тұжырымдалған стратегия негізінде жүргізілуі және оларға қол жеткізуді бағалаудың нақты мақсаттары мен өлшемдерінің болуы тиіс.

Талдау, жобалау сапасы білікті мамандардың жеткіліксіздігі мен өндірістің және ғылыми-техникалық базаның әлсіздігі салдарынан төмен күйінде қалып отырғанын көрсетті.

Бұл «Мемсараптама» республикалық мемлекеттік кәсіпорнынан түсетін жобалар сапасының төмен болуымен расталып отыр. 2009 жылы «Мемсараптама» республикалық мемлекеттік кәсіпорны құрылысқа арналған 11818 бірлік жоба алды және жобалық құжаттама қаралды, олардың 48 %-ы мемлекеттік құрылыс нормалары мен ережелерінің талаптарына сәйкес келмеді және пысықталуға қайтарылды. Бұл ретте жобаларда 326 мың әртүрлі кемшіліктер мен жобалау нормаларынан ауытқушылықтар анықталды.

Барынша ортақ қателер немесе бұзушылықтар мыналар болып табылады: құрылыс құнын айқындаудың дұрыс еместігі (48,36%), инженерлік қамтамасыз ету бойынша шешімдегі кемшіліктер (20,04%), құрылыс конструкциялары мен материалдарындағы талап етілетін сенімділік пен беріктіктің қамтамасыз өтілмеуі,

көлемдік-жоспарлау және сәулет шешімдеріндегі кемшіліктер (20,93%), қажетті түпкі материалдардың жеткіліксіздігі немесе жоқтығы, міндетті келісімдер мен техникалық шарттардың жоқтығы.

Көптеген жобаларда құрылыстың жалпы мәлімделген құны тым көтеріңкі болды және Мемсараптама оларды 605 млрд. теңгеге, оның ішінде мемлекеттік инвестициялар есебінен қаржыландырылатын жобалар бойынша 517 млрд. теңгеге төмендетті.

Осыған байланысты бірінші кезектегі міндеттердің бірі жобаларды әзірлеу кезінде дөрекі бұзушылықтарға жол беретін жобалау ұйымдарының жауапкершілігін күшейту болып табылады, тіптен оларды лицензияларынан айыруға дейін бару керек.

Жобалау мерзімдері мен шығыстарды айтарлықтай азайту мақсатында үлгілік жобаларды қолдану тәжірибесі енгізілді. Жекелеген білім беру, денсаулық сақтау және спорт объектілері үшін үлгілік жобалар әзірленіп, бекітілді. Дегенмен, экономиканың басқа салалары үшін үлгілік жобалар жоқ, бұл қаржыландырудың жеткіліксіздігімен байланысты болып отыр.

014 «Сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі саласындағы нормативтік-техникалық құжаттамаларды жетілдіру» республикалық бюджеттік бағдарлама паспортына сәйкес 2008 жылы 35 бірлік, 2009 жылы - 28 бірлік үлгілік жоба әзірленіп, бекітілді.

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың 2007 жылғы 28 ақпандағы «100 мектеп және 100 аурухана салу туралы» тапсырмасын орындау үшін және Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі К.Қ.Мәсімовтің 2007 жылғы 26 наурыздағы № 67-ө өкіміне сәйкес 12 мектептің үлгілік жобасы және денсаулық сақтау объектілерінің 15 үлгілік жобасы әзірленді.

Жобалау өнімінің тиісті сапасын ынталандыруға қағидатты жаңа әдістері мен үлгілік жобалау базасын дамытуды талап етіледі.

Қазіргі кезде сәулет, қала құрылыс және құрылыс саласында реттеуді жүзеге асыратын, сондай-ақ бақылау-қадағалау функцияларын орындайтын мемлекеттік басқару органдары мыналар болып табылады:

Қазақстан Республикасының Үкіметі;

уәкілетті мемлекеттік орган;

сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметімен аралас мәселелер бойынша өздерінің арнайы өкілеттіктері шегіндегі өзге де орталық органдар;

өздерінің арнайы өкілеттіктері шегінде жергілікті атқарушы органдар.

2005 жылдың басынан бұрынғы Индустрия және сауда министрлігінің Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитеті мен оның бұрынғы аумақтық бөлімшелері жүзеге асырған мемлекеттік сәулет-құрылыс бақылау және лицензиялау бойынша бақылау функциялары жергілікті атқарушы органдарға берілді.

Сәулет - қала құрылысы қызметін бақылауды жергілікті атқарушы органдардың құрылымдық бөлімшелері болып табылатын жергілікті сәулет және қала құрылысы органдары жүзеге асырады.

Осылайша жергілікті атқарушы органдар атқарушылық және бақылау функцияларын орындайды, яғни лицензиялауды жүзеге асырады, құрылыс туралы шешім қабылдайды, құрылыс сапасын тексереді және пайдалануға беруге қабылдауды жүзеге асырады.

Мемлекеттік басқару деңгейлерінің арасындағы көрсетілген өкілеттіктердің ара жігін ажырату құрылыс өнімінің сапасына мемлекеттік сәулет-құрылыс бақылау жүйесін әлсіретті, бұл сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы заңнаманың, бұзылу санының өсуіне алып келді.

Сондай-ақ, құрылыс сапасын бақылау шеңберінде тапсырыс берушінің техникалық қадағалауы мен жобалық құжаттаманы әзірлеушінің авторлық қадағалауы жүзеге асырылады.

Бірақ, бүгінде бұл қызметтер өздеріне жүктелген функцияларды әрқашан орындай бермейді. Құзыретті емес мамандарды тарту және орындалған жұмысқа дербес жауапкершіліктің жоқтығы негізгі себептер болып табылады.

Бұл қызмет лицензияланатын қызмет болып табылады, бірақ лицензиялау талаптары сарапшылардың кәсіби даярлық деңгейін айқындауға мүмкіндік бермейді және сондықтан көбіне құзыреттілігі жоқ адамдар тартылады. Мысалы, бүгінде сараптамалық жұмыстарды және инжинирингтік қызметтерді жүргізуге шашамен екі мың бес жүзге тарта (2494) лицензия берілген, лицензиаттардың негізінен заңды тұлғалар екенін ескерсек, бұл шамамен он мың сарапшыны құрайды.

3.4. Өңірлердегі аумақтық жоспарлау және қала құрылысының дамуын талдау

Тұрғын-үй құрылысының, сонымен қатар шағын және орта кәсіпкерліктің дамуы, қалалар мен елді мекендердегі, бұған қоса ірі қалалардағы аз қабатты құрылыс үлесінің артуы арқылы құрылыс құрылымының өзгеруі, түбегейлі түрде елді мекендерді өңірлік дамыту, оларды инженерлік жайластыру, әлеуметтік қызмет көрсетудің жаңа жүйелерін құру мәселелерін қозғады.

Елді мекендер және қонысаралық аумақтар қала құрылысы жобаларының — аудандық жоспарлаудың сұлбасы мен жобалары, бас жоспарлар, егжей-тегжейін жоспарлау жобасы және құрылыс ошағы жобалары негізінде дамыды.

Қазақстанда өткен ғасырдың 80-жылдарының басында әзірленген қала құрылысы жобалары саяси және экономикалық өзгерістерді ескере алмады. Қала құрылысының жаңа жағдайдағы даму үдерісі қала құрылысы қызметін реттеудің басқа шешімдерін талап етті.

Қазіргі уақытта қала құрылысы жобаларын әзірлеудің жаңа әдістемелік жолдары қалыптасуда.

Нұсқаушы құжаттарға жатқызылған қала құрылысы жобалары аумақты пайдалануды реттейтін құжат болып қалыптаса бастады. Бұл ретте, негізгі мақсаты сақталынады, бұл - адамның мекендеуі үшін қолайлы ортаны жасау, облыстар және қалалар аумақтарының тұрақты дамуын қамтамасыз ету.

Қазақстан Республикасындағы қала құрылысын жобалау нысанының аумақтық жағдайына қарай көп деңгейлі жүйені сақтады:

аумақты ұйымдастыру және жаңа жерге орналастырудың сұлбасы республика аумағына әзірленеді;

аумақтың қала құрылыстың дамытудың кешенді жоспарлаудың сұлбасы мен жобалары тиісінше әкімшілік облыстар және аудандардың аумағында әзірленеді;

бас жоспарлар мен жоспарлау жобалары қала, кент және ауыл шаруашылығы елді мекеннің аумақтарына әзірленеді.

Бас жоспарлар және жоспарлау жобаларын әзірлеу жұмысын жергілікті атқарушы органдарымен қаржыландыру туралы қабылдаған шешімі қала құрылысы жобаларын әзірлеуде біраз тоқырау кезеңіне алып келді.

Қазіргі уақытта облыстарда бас жоспарларды әзірлеу үдерісі жанданды.

Соңғы жылдары республиканың елді мекендерінің бас жоспарларын әзірлеу және бекіту бойынша едәуір жұмыс көлемі атқарылды. Қазіргі уақытта Астана және Алматы қалалары, барлық облыс орталықтары бас жоспармен қамтамасыз етілді, сәулет және қала құрылысы саласы үшін жаңа жетекші құжаттарды және құрылыс нормалары мен ережелерін жасау үдерісі жүргізіліп жатыр.

Қала құрылысын жоспарлаудың нормативтік базасына түзетулер енгізілуде. Бір жағынан - қала құрылыстық аумаққа бөлудің жүйесі арқылы аумақты қала құрылыстық пайдаланудың анағұрлым икемді жүйелері жасалса, екінші жағынан - әрбір қала мен елді мекенге арналған Жоспарлау және құрылыс ережелері, сараланған төлемдер және салықтарды белгілеумен қатар экономикалық бағалауды және экологиялық аудандастыруды енгізу, еркін экономикалық аймақтарды құру арқылы қала құрылысын дамуы реттеудің жаңа тетіктері пайда болады.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 28 тамыздағы № 167 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі аумақтық даму [стратегиясын](#) іске асыру шеңберінде құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы істері агенттігі 2010 - 2014 жылдары Қазақстан Республикасының аумағын ұйымдастырудың Бас схемасын әзірлеу бойынша жұмыстарды бастау тапсырылды.

Бас схема - еліміздің, оның өкілдері мен елді мекендерінің әлеуметтік-экономикалық дамуына ұзақ мерзімді болжаудың жалпы мемлекеттік жүйесін дамытудың ғылыми-негізделген тұжырымдамасы негізінде әзірленген қала құрылысы құжаттамасы болып табылады.

Бас схема - мемлекеттік қала құрылысы саясатының негізгі бағыттарын негіздейтін және анықтайтын, тұрақты қолданылатын және жүйелі жаңартылып тұратын (өзекті болатын) бағдарламалық ақпараттық-талдамалық құжат болып табылады.

Белгіленген тәртіппен келісілген және сараптамадан өткен Бас схеманың негізгі қағидаларының жобасын Қазақстан Республикасының Үкіметі бекітеді.

Бұл кезең қазіргі заманғы компьютерлік технологиялар мен ақпараттық коммуникациялар жүйесінің кеңінен қолдануымен ерекшеленеді, онсыз жоспарлауды реттеу және аумақтық дамытуды іске асырудың қазіргі тетіктерінің толық қызмет етуі мүмкін емес.

Қала құрылысы, сәулет және құрылыс қызметін ақпараттық қамтамасыз ету үшін Мемлекеттік қала құрылысы кадастрын құру және жүргізу қажет.

Мемлекеттік қала құрылысы кадастрын құру және жүргізудің негізгі мақсаты тиісті қала құрылысы кеңістігін қала құрылысы, сәулет және құрылыс қызметті белгілі бір қала құрылысы кеңістігінің қала құрылысы, сәулет және құрылыс құжаттамасын басқарудың автоматтандырылған ақпараттық жүйелерін құру арқылы ақпараттық қамтамасыз ету болып табылады (МҚК автоматтандырылған ақпараттық жүйелері, бұдан әрі - МҚК ААЖ).

Кадастр және мемлекеттік дерекқор жүйесіндегі қалыптасқан жағдайда, оның ішінде жер мен құқық кадастры сияқты шектес салалардағы «Жылжымайтын мүлік тізімдемесі» мемлекеттік дерекқор жүйесі, МҚК ААЖ жобасын әзірлеудің барлық кезеңдерін қоса алғанда ақпарат алмасудың тиімді жүйесін құру арқылы тіркелетін ақпараттың қайталануын болдырмау үшін Қазақстан Республикасы кадастрлар жүйесінде МҚК рөлі анықталатын болады.

Республикалық деңгей нормативтік-техникалық құжаттарды жүйеге келтіруді, қала құрылысы сәулеті, құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық салаларындағы нормативтік-техникалық құжаттардың бірыңғай қорын қалыптастыруды және жүргізуді қамтамасыз етеді және мемлекеттік қала құрылысы кадастры қызметтері тікелей тарату үшін электрондық үлгіде базалық және облыстық деңгейлерге тапсырады.

Түптеп келгенде, ҚР МҚК тік құрылымына бұдан бұрын белгіленген үш деңгейді енгізу керек:

- 1) республикалық;
- 2) облыстық, республикалық маңызы бар қалалық, астана;
- 3) базалық (аудандық, облысқа бағынышты қалалық).

МҚК құрылымының тігі МҚК ақпаратын (деректер қорын) төменгі деңгейдегі есепке алу нысандары бойынша базалық деңгейден облыстық деңгейге, облыстық, республикалық маңызы бар қала, астанадан

республикалық деңгейге таратуды қамтамасыз етуі тиіс, бұл, бұған қоса, заңнаманың сақталуын бақылау функциясын іске асыруға мүмкіндік береді.

Республикалық деңгей МҚК тігін қолдана отырып, сәулет, қала құрылысы мен құрылыс саласындағы жергілікті атқарушы органдар (облыстық және базалық деңгейлер) жұмысын нормативтік-әдіснамалық реттеу қызметімен қамтамасыз етуді іске асырады, сонымен қатар облыстарды, астана мен республикалық маңызы бар қалаларды Қазақстан Республикасы аумағын ұйымдастырудың Бас схемасын және аумақтық дамудың өңіраралық схемасын материалдарымен жүйелі қамтамасыз етеді.

Республикалық деңгейдің МҚК құру және жүргізу бойынша жұмыстарын қаржыландыру республикалық бюджет қаржысынан жүргізіліп, Үкіметтің тиісті шешімі бойынша өз шығынын өзі өтеуге біртіндеп көшуі қажет.

Мемлекеттік қала құрылысы кадастрының Республикалық орталығы - бұл бағдарлама қағидаларын жүзеге асыруда маңызды ұйымдық құрылымға айналуы керек.

МҚК республикалық орталығы мемлекеттік қала құрылысы кадастрының автоматтандырылған ақпараттық жүйелерін құру, дамыту, енгізу, сүйемелдеу жұмыстарын, сонымен қатар барлық деңгейдегі деректер қорына сәулет-құрылыс кадастрлық ақпараттың дер кезінде және толық жиналуын қамтамасыз етеді.

МҚК АЖ және Мемлекеттік деректер қорының өзара әрекеттесуі республикалық деңгейде жүзеге асырылуы тиіс.

Уәкілетті орган Мемлекеттік қала құрылысы кадастрын (МҚК) құру бойынша басқарушы құжаттарын әзірлеп жанартты, бірақ 8 қалада ғана (Астана, Алматы, Ақтөбе, Атырау, Ақтау, Талдықорған, Орал, Қарағанды) МҚК тиісті деңгейде жүргізіліп келеді. Республикалық деңгейдегі МҚК әзірлеу жұмысына қаржыландыру 2011 - 2012 жылдары көзделген, ал облыстық және базалық деңгейлердегі МҚК құру және жүргізу жұмыстары жергілікті бюджет есебінен жүзеге асырылады.

3.5. Құрылыс саласында баға белгілеу жүйесін талдау

Құрылыс өнімінің сметалық құнын қалыптастыру - нарықтың барлық шарттары мен талаптарын көрсетуге тиіс құрылыс кешенінің барлық қатысушылары үшін экономикалық қатынастардың негізгі элементі болып табылады.

Құрылыс өнімінің баға белгілеу жүйесінің негізгі элементі сметалық-нормативтік база болып табылады.

1991 жылға дейін экономиканы көтерме бағалар мен тарифтерге, оның ішінде құрылыстағы жаңа сметалық нормалар мен бағаларға жоспарлы көшіру жүзеге асырылды. Құрылыстың жаңа сметалық нормалар мен бағаларға көшуі 1956, 1969, 1984 және 1991 жылдары жүзеге асырылды. Әр жағдайда құрылыстың орташа бағасы шамамен 20%-ға өсіп отырды.

1991 жыл ішінде құрылыстағы нақты баға 2-2,5 есеге өсті. 1992 және 1993 жылдары инфляцияның бірінші, ең үлкен толқыны келді. Бұл жылдары құрылыстағы бағалардың орташа өсуі бір ай ішінде 28%-ды құрады. Бағалардың салыстырмалы түрде тұрақтануы 1997 - 1998 жылдары болды.

Бюджеттік бағдарламалар шеңберінде Қазақстанда алғаш рет 2001 жылғы баға деңгейінде, бюджеттік инвестициялар есебінен құрылыс құнын қалыптастыруға арналған 561 нормативтік-техникалық құжат санында өз сметалық-нормативтік базасы әзірленді. Материалдарға, бұйымдар мен конструкцияларға базалық баға негізі ретінде Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің деректері қабылданды.

2009 жылы «SANA-2001» бағдарламалық қамтамасыз ету ұлғайтылып, толықтырылды және 12 бірлік норматив әзірленіп (қайта өңделіп), бекітілді:

құрылыс жұмыстарына арналған сметалық нормалар мен бағалар жинағы (3 жинақ);

жабдықтарды монтаждауға арналған бағалар жинағы (1 жинағы);

құрылысқа арналған жобалау жұмыстары бағаларының жинағы (7 бөлім);

материалдарға, бұйымдарға және конструкцияларға арналған сметалық бағалар жинағына толықтырулар мен өзгерістер;

құрылыс және монтаждау жұмысына арналған ҚНЖР жинағына толықтырулар мен өзгерістер.

Ағымдағы бағалардың базалық деңгейін қайта есептеу үшін «Республикалық бюджет туралы» Қазақстан Республикасының **Заңында** жыл сайын белгіленетін айлық есептік көрсеткіш (бұдан әрі - АЕК) қолданылады, Базалық деңгейді қайта есептеу үшін АЕК-ні қолдану құрылыс үдерісінің түпкі өніміне негізсіз баға өсуін кідіргеді деп болжанған болатын. Уақыт көрсетіп отырғандай, АЕК құрылыс саласындағы ахуалды толық нақты көрсете алмайды.

2001 жылғы баға деңгейіндегі сметалық-нормативтік базаның іс-қимылы кезеңінде Қазақстан Республикасының мынадай заңнамалары өзгерді:

Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 15 мамырдағы № 251 **Еңбек кодексі**;

Қазақстан Республикасының 2008 жылғы 4 желтоқсандағы № 95-IV **Бюджет кодексі** (2009 жылғы 1 қаңтардан қолданысқа енгізілді);

Қазақстан Республикасының 2008 жылғы 10 желтоқсандағы № 100-IV **Салық кодексі** (2009 жылғы 1 қаңтардан қолданысқа енгізілді);

Темір жол тарифтерінің қымбаттауы, электр тасығыштарға, делдалдық қызметтерге бағалардың өсуі, уақтылы қаржыландырмау 2007 - 2008 жылдары құрылыстағы қымбатшылыққа алып келді.

Бұдан басқа, іс-материалдардың құны бойынша статистикалық деректер нарықтағы нақты бағалардан алуан түрде ерекшеленеді және бұл құрылыс фирмаларының дәл емес, әрі бұрмаланған статистикалық есептерінің нәтижесі болуы мүмкін.

Ресурстарға арналған бағалардың шынайы деңгейі мен мониторингін қалыптастыру және нәтижелерді статистикалық өңдеу әдістерін жетілдіру қажет. Бұл үшін, басқа елдердің тәжірибесі бойынша, өңірлерде аумақты белгілері бойынша баға белгілеу мониторингін жүргізу орынды.

3.6. ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 [Қаулысымен](#) алып тасталды ([бұр.ред.қара](#))

3.7. Құрылыс материалдары, бұйымдар мен конструкциялары өндірісін дамытуды талдау

Өнеркәсіп базасын сандық және сапалық дамыту құрылыс кешенінің талаптарына негізделеді, олар мыналарға:

тұрғын үй құрылысы құрылымының жаңа сәулет-құрылыс жүйесіне, ғимараттар түрлері мен қазіргі заманғы құрылыс салу технологияларына өтудегі өзгерістерге;

тұрғын үйді салу және пайдалануға беру кезінде ресурстарды қажетсіну, энергетикалық және еңбек шығындарын төмендету, инвестициялық циклдің ұзақтығын қысқарту қажеттігіне;

тұрғын үй құрылысы көлемін ұлғайту бойынша міндеттерді шешуге;

күрделі құрылыс пен пайдалануға берудің құрылыс материалдарының сапалы түрлеріне мұқтаждығы қажеттілігін қамтамасыз етуге;

жаңа энергия үнемдейтін материалдарды, сондай-ақ Қазақстанда бар дайын материалдық-шикізат базасының импорт алмастырушы тауарлары өндірісін ұйымдастыруға негізделген.

Құрылыс материалдары өнеркәсібі - бұл шамамен 20 дербес салаларды қамтитын кешенді сала, олардың көпшілігінің құрамында бірнеше өндірістер бар, бұл ретте әрбір сала жалпы құрылыс материалдары нарығының жиынтығын құрай отырып, өз нарығын қалыптастырады.

Қазақстанда цемент, құрастыру темір-бетонын, керамика тақташаларын, жылу оқшаулағыш материалдарын, лактарды, бояуларды, тұсқағаздар мен басқа да бұйымдарды өндіру бойынша кәсіпорындарды қайта жарақтандыру төмен қарқынмен жүзеге асырылуда. Жеке машина жасау дамымаған, жүк көтеру және құрылыс машиналары, көтеру-көлік тетіктері, технологиялық жабдықтар, санитарлық-техникалық бұйымдар, әйнек өндіру зауыттары жоққа тән.

Бүгінгі күні құрылыс материалдарының отандық өнеркәсібі Қазақстанның құрылыс кешені қажеттіліктерінің бір бөлігін ғана қанағаттандыра алады және осының салдарынан құрылыс материалдарының барлық түрлері бойынша тапшылыққа жол бермей, нарықтағы елеулі үлесті импорт өнімі иеленеді (2-4 кесте).

2-кесте. Құрылыс материалдарының, бұйымдар мен конструкцияларының негізгі түрлерін өндіру

Өнім атауы	Өлшем бірлігі	2008 жылғы өндіріс	2009 жылғы қаңтар-қарашадағы өндіріс
Цемент	мың тонна	5837	4 999
Құрастырма темір-бетоны	мың тонна	2713	2 909
Керамика тақташалары	мың м ²	450	108
Санитарлық-техникалық бұйымдар	мың тонна	-	-
Базальт жылу оқшаулағыш материалдары	мың тонна	20,8	33

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

3-кесте. Құрылыс материалдарының, бұйымдар мен конструкцияларының негізгі түрлерін тұтыну

Өнім атауы	Өлшем бірлігі	2008 жылғы өндіріс	2009 жылғы қаңтар-қарашадағы өндіріс
Цемент	мың тонна	7601	5988
Құрастырма темір-бетоны	мың тонна	2723	2 976
Керамика тақташалары	мың м ²	19534	15 066
Санитарлық-техникалық бұйымдар	мың тонна	17,1	Деректер жоқ
Базальт жылу оқшаулағыш материалдары	мың тонна	63,8	39

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

4-кесте. Құрылыс материалдарының, бұйымдары мен конструкцияларының негізгі түрлерінің импорты

Өнім атауы	Өлшем бірлігі	2008 жылғы өндіріс	2009 жылғы қаңтар-қарашадағы өндіріс
Цемент	мың тонна	1826	1 018
Құрастырма темір-бетоны	мың тонна	10	67
Керамика тақталары	мың м ²	19000	14 958
Санитарлық-техникалық бұйымдар	мың тонна	17,1	Деректер жоқ
Базальт жылу оқшаулағыш материалдары	мың тонна	44,2	5,6

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

Құрылыс материалдарының негізгі көлемі көлік тасымалдауға арналған жоғары шығындармен ерекшеленеді және оларды алыс жерлерге тасымалдау рентабелді емес. Құрылыс материалдарына сұраныс аусымдылықпен сипатталады. Алайда, құрылыста жаңа технологиялардың пайда болуымен, құрылыс мерзімдеріне қойылатын талаптардың артуымен құрылыс материалдарына сұраныстың аусымдылығы азғана түзелуде.

Қазақстандағы құрылыс материалдарын тұтынуды талдау олардың 75%-ын мыналар: цемент саласы (38%), керамика (23%), айнек (14%) өнеркәсібі құрайтынын көрсетті.

3.8. Бірнеше алдыңғы жылдар ішіндегі серпіндегі негізгі көрсеткіштер

Елдегі құрылыс көлемінің ұлғаюымен сұраныс пен ұсыныстан көрінетін сапалы, тиімді құрылыс материалдарына қажеттілік артып келеді. Құрылыс материалдарына сұраныс отандық өндіріс пен импорт көрсеткіштерінің қатынастарымен айқындалады.

Құрылыс материалдары нарығының жекелеген негізгі сегменттерін қарастырамыз.

Мына: өндірістің, экспорттың, импорттың, тұтынудың, цементті тұтынудағы импорт үлесі мен меншікті өндірістің, тұрғын үйді пайдалануға берудің және мұнай мен газ конденсатын өндірудің негізгі көрсеткіштерінің серпіні (2002-2009 жж.) 5-кестеде берілген.

5-кесте - Цемент өндірісінің, мұнай мен газ конденсатын өндірудің және тұрғын үй құрылысының серпіні (2002-2009 жж.)

Сектор және оның көрсеткіші	Жыл							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Тұрғын үйді пайдалануға беру, мың шаршы м	1552	2111	2591	4992	6245	6679	6848	6398,4
Өндіріс, мың тонна	2129	2581	3662	4181	4880	5699	5837	5998
Импорт, мың тона	201	469	1034	1890	2631	3506	1826	782
Тұтыну, мың тонна	2330	3050	4696	6071	7511	9205	7601	7231
Экспорт, мың тонна	79	15	3,4	4	1	0,15	131	24,7
Мұнай мен газ конденсатын өндіру, млн. тонна	47,2	51,3	59,2	61,5	64,9	67,2	70,6	76,4

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

Цемент өндірісін дамытуда 2004 жылды ерекше атауға болады, онда жыл сайынғы өсім басқа жылдармен салыстырғанда екі есеге жоғары болды. Бұған тұрғын үй құрылысының және республика өнеркәсібінің мұнай-газ секторының жоғары даму қарқыны әсер етті. Мұнай және газ конденсатының өсімі 2004 жылы кейінгі жылдардың 3-5%-ымен салыстырғанда 15%-ды құрады.

Цемент өндірісінің 2005 - 2007 жылдары 14-17% шегіндегі тепе-тең жыл сайынғы өсімі ішкі құрылыс, әсіресе тұрғын үй (25-30%), мұнай және газ конденсатын өндіру (3-5%) нарығындағы тепе-тең сұраныспен қамтамасыз етілді.

Отандық цемент өндірісінің негізгі қорларының тозушылығы мен олардың ұтымды емес географиялық орналасуы оларға нарықтың жедел өспелі сұранысын уақтылы толтыруға мүмкіндік бермеді. Ішкі нарықта 2002-2007 жылдардағы импорттың басым салмағы 12-ден 38%-ға дейін өсіп кетті.

2007 жылғы екінші жарты жылдықтан бастап құрылыс қарқынның (2004-жылдардағы 131 %-дан 2007 жылғы 106 және 2008 жылғы 103%-ға дейін), тұрғын үйді пайдалануға берудің (2004-2006 жылдардағы 143 %-дан 2007 жылғы 130 және 2008 жылғы 94%-ға дейін) төмендеуі байқалды. Бұл 2004-2007 жылдардағы 133%-дан 2008 жылғы 77%-ға дейін ішкі нарықтағы цементті тұтыну өсімі қарқынының басым түрде импорттың қысқаруы есебінен төмендеуімен шарттасады.

Осылайша, 2002-2007 жылдар бойы цемент өндірісі өсімінің қарқыны (орташа алғанда 30%-ға) негізгі капиталға салынған инвестициялардың өсімімен және құрылыс-монтаждау жұмыстарының көлемімен шарттасады. Республикада өндірілетін цементтің шамамен 80%-ы құрылыста пайдаланылды. Цемент өндірісіндегі мұнай-газ секторы қажеттілігінің есептік үлесі 40-50%-ды құрады. Құрылыс қарқынының төмендеуі кезінде 2002-2008 жылдары мұнай және газ конденсатын өндіру жыл сайынғы 3,8 млн. тоннаға өсу қарқынымен 47,2-ден 70,6 млн. тоннаға дейін ұлғайды, бұл жыл сайын 150 мың. тоннаға цемент өндіруге ынталандырды (шамамен 2007 жылғы цемент өндірісі көлемінің 2,5%-ы). Республикадағы цемент өндірісінің құлдырау себебі құрылыс көлемінің құлдырауы болып табылады.

Цемент тұтынушылары жергілікті және республикалық мақсаттағы жолдарды салу және жөндеу секторы болды. Жолдардың жергілікті торабының шамамен 2 мың көпірлері мен жол өткелдері, сондай-ақ 29,5 мың су өткізу құбырлары бар. Олардың ішінде шамамен 400 көпір мен 10 мың құбырлар күрделі жөндеу жүргізуді қажет етеді.

2003 жылдан бастап темір-бетон өндірісі мен тұтынуының өсу серпіні байқалады. 2007 жылы темір-бетон конструкциялары мен бұйымдары өндірісі 3,3 мың тоннаға жетті, бұл 2006 жылмен салыстырғанда 112 %-ды құрады. 2008 жылы тұтыну көлемі 2006 жылдың деңгейінен төмендеді, дегенмен 2008 жылы 6848 мың. м² пайдалануға берілді, бұл 2007 жылғы көрсеткіштен жоғары.

Мұндай құбылыс 2007 жылдан бастап республикада жаңа объектілер құрылысы тұрғызылмағанымен түсіндіріледі. 2008 жылы тұрғын үйлерді пайдалануға беру көп жағдайда алдыңғы жылдары басталған объектілерді аяқтау есебінен қамтамасыз етілді, мұнда темір-бетон қадалары, іргетас блоктары т.б. қажет болған жоқ. Мұндай үрдіс 2009 жылы да сақталды. 2009 жылғы қаңтар-тамыз айларындағы нәтиже бойынша 2008 жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда тұтыну серпінінде кейбір тұрақтылық байқалды.

Құрастыру темір-бетонының негізгі тұтынушылары тұрғын үй және азаматтық құрылыстың басқа да түрлері, мұнай-газ секторы, автомобиль және темір жол құрылысы болды. Төмендегі 6-кестеде құрастыру темір-бетонның жалпы тұтынуға әрбір құрылыс секторының иеленген үлесі берілген.

6-кесте. Құрастыру темір-бетонның жалпы тұтынуға құрылыстың әрбір секторының иеленген үлесі

№	Атауы	Әрбір сектордың үлесі, %-бен
1	Тұрғын үй және басқа да азаматтық құрылыс	54,4
2	Мұнай секторы	28,5
3	Автожол құрылысы	6,4
4	Темір жол құрылысы	10,7
	Жиыны:	100

ҚР Статистика агенттігінің деректеріне сәйкес 2008 жылы темір-бетонның және бетон бұйымдарының жалпы көлемі 2713 мың тоннаны немесе 1179,5 мың шаршы. метрді құрады (өлшем бірлігін тоннадан м³ ауыстыру үшін бетонның 2,3 т/м³ болатын орташа тығыздығы алынды). Республика бойынша бетон бұйымдарының 2178 мың шаршы м. өндірістік қуаты болған кезде қуаттылықты игеру коэффициенті орташа есеппен 0,54 құрады.

Бетон бұйымдары өндірісі құрылымында ең жоғары үлес темір-бетоннан жасалған құрастыру құрылыс конструкцияларына тиесілі - 41 %. Одан кейін жабын тақталары - шамамен 26 %, қадалар - 10%, сондай-ақ жол құрылысына арналған бұйымдар - 10 %.

Тұтастай алғанда бетоннан жасалған бұйымдар үлесі құрылыстың жалпы көлемінде 14,6 %-ды құрайды (құндық көріністе).

7-кесте. Құрылысқа арналған заттай көріністегі бетоннан жасалған бұйымдар мен тауар бетоны өндірісі

Көлемі, мың тонна	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 қаңтар-тамыз
Цементті тұтыну	2330	3050	4696	6071	7411	9205	7601	3697
Темір-бетон және бетон бұйымдар	980	1542	1967	2352	2899	3240	2713	2209

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

2002-2007 жылдар бойы бетон бұйымдары мен тауар бетоны өндірісінің өсім қарқыны негізгі капиталға салынған инвестициялардың және құрылыс-монтаж жұмыстары көлемінің өсуімен шарттасады.

2008 жылы 2007 жылмен салыстырғанда темір-бетон және бетон бұйымдары мен тауар бетоны өндірісінде біршама құлдырау байқалды, бұл қаржы қаражатының жеткіліксіздігімен байланысты болды. 2008 жылы тұрғын үйді пайдалануға беру негізінен бұрын салынған ғимараттарды аяқтау есебінен қамтамасыз етілді, ал іргетасынан басталған құрылыс объектілері күрт азайды.

Бетоннан жасалған бұйымдар импорты бетон өнімінің екі түрімен ұсынылады: жеңілдетілген бетоннан жасалған блоктар мен кірпіштер және тақталар, оның ішінде бетоннан жасалған соқпақжол тақталары.

Жоғарыда аталған өнімді егжей-тегжейлі талдау кезінде мыналарды байқауға болады, 100 %-ды құраған бетон блоктары мен соқпақжол бойынша тұтынуғағы импорт үлесі 2007 жылы тиісінше 16 % және 15 %-ды құрай отырып, күрт азайды. Бұл үрдіс өндірістің жаңа желілерін енгізу арқасында болды. 2008 жылы блоктар мен кірпіштер бойынша 7 % және соқпақжол тақтасы бойынша 1 % үлесіне жете отырып, негізінен тұтастай тұтынудың азаюына орай импорт үлесінің азаюы жалғаса түсті.

2008 жылы экспорт та «Жеңілдетілген бетоннан жасалған блоктар мен кірпіштер» деген бір баппен ұсынылды. Бұл өнімнің экспорты көлемі 220,2 мың АҚШ доллары сомасына 1892,8 тоннаны құрады. Негізгі импорттаушылар ретінде Ресей шықты, оның үлесі 99,7 %-ды және Әзірбайжан үлесі тиісінше 0,3 %-ды қалады.

8-кестеде негізгі көрсеткіштер (2002 - 2009 жж. қаңтар-тамыз): керамика тақталарының өндірісі, экспорты, импорты, тұтынылуы және ҚР санитарлық-техникалық бұйымдар импортының серпіні көрсетілген.

8-кесте. 2002 - 2009 жылдары керамика тақталары өндірісі мен тұтынуының және санитарлық-техникалық бұйымдар импортының негізгі көрсеткіштері

Көрсеткіштер	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 қаңтар-тамыз
Керамикалық тақталар өндірісі, мың м ² .	562	694	770	493	675	665	450	88,3
Керамикалық тақталар импорты, мың м ² .	5 842	8 560	9 986	9 017	14 690	18 728	19 000	10 863,8
Керамикалық тақталар экспорты, мың м ² .	2,4	4,9	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	3,5
Керамикалық тақталарды тұтыну, мың м ² .	6 402	9 249	10 756	9 507	15 397	19 388	19534	10 952
Санитарлық-техникалық бұйымдар импорты, мың тонна.	6,0	8,0	10,0	11,0	17,0	18,0	17,0	72

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

8-кестеден көрініп тұрғандай, ҚР-да керамикалық тақталарды өндіру 2002-2008 жылдары 28 %-ға қысқарды, импорт өсімі 2 %-ды, экспорт 10 %-ды және тұтыну 1 %-ды құрады.

Қазақстан Республикасында керамикадан жасалған санитарлық-техникалық бұйымдар өндірілмейді, тек импортталады.

Бұл өнімнің импорты 2008 жылы шамамен 17 мың тоннаны немесе 29 млн. долларды құрады. 2002 - 2008 жылдар кезеңі ішінде заттай көріністегі импорт шамамен 3 есеге, ақшалай көріністе - 4 еседен астамға өсті.

Минералды-мақталы жылу оқшаулағыш бұйымдарын тұтыну құрылымында импорттық өндіріс өнімі басым. 2002-2007 жылдардағы импорт көлемі 9621 тоннадан 71954 тоннаға дейін немесе 7,5 есеге ұлғайды. Экспорт көлемі елеулі емес және жылына 100 тоннадан 1000 тонна аралығында ауытқиды.

Минералды жылу оқшаулағыш материалдары нарығындағы ахуал меншікті өнеркәсіптің дамымағанына орай қалыптасып отыр.

Төменде 9-кестеде 2002-2009 жылдар ішінде Қазақстанның жылу оқшаулағыш материалдары нарығының көлемі берілген.

9-кесте. 2002-2009 жылдар ішінде Қазақстанның жылу оқшаулағыш материалдары нарығының көлемі

Тонна

Көрсеткіштер	жылдар
--------------	--------

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Тұтыну көлемі	15474	18533	30966	44601	68033	80315	63849	48075
Экспорт көлемі	57	105	125	131	146	134	1243	774
Импорт көлемі	9691	10629	25540	38620	59710	71954	44259	25949
Өндіріс көлемі	5840	8009	5551	6112	8469	8495	20833	22900

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

Соңғы жылдардағы отандық өндіріс өнімі үлесінің жоғарлауы жоғары технологиялық балқыту агрегаттарында жұмыс істейтін және жоғары жылдамдықты көп талшықты центрифугаларда базальт талшығын өндіретін жаңа кәсіпорындарды пайдалануға берумен байланысты болып отыр. Егер, 2007 жылы отандық минералды-мақталы бұйымдардың жалпы тұтыну көлеміндегі үлесі 10,5 %-ды құраса, 2008 жылы бұл көрсеткіш 32,6 %-ға дейін артып, ал 2009 жылы 47,6 %-ға жетті. Қазіргі заманғы технология бойынша базальт талшықтарын өндіретін зауыттардың республика бойынша жалпы қуаттардағы үлесі 66 %-ды құрайды.

Лак-бояу өнімі нарығының сыйымдылығы 2009 жылғы қаңтар-қарашада 66 мың тоннаны құрады. Олардың ішінде тұтынудың жалпы көлемінің 28 %-ы отандық өндірушілернің үлесіне, импорттың негізгі үлесі (65 %-дан астам) Ресейге тиесілі. Қазақстандық нарыққа лак-бояу өнімдерін басқа жеткізушілер Германия (6 %), БАӘ (6 %), Түркия (4 %), Иран (2 %), Қытай (3%) болып табылады. Өңірлік бөліністе өндірілетін барлық лак-бояу материалдарының 75-80 %-ы Алматы қаласына тиесілі.

10-кесте. Лак-бояу өнімі өндірісінің және оны тұтынудың серпіні

Полимерлер негізіндегі бояулар мен лактар, тонна	2009 қаңтар-қараша	2009 қаңтар-қараша/ 2008 қаңтар-қараша
Ресурстар	66 462,5	101,2
Өндіріс	20 711,0	101,2
Импорт	45 751,5	101,3
Пайдалану	66 462,5	101,2
Экспорт	1 000,3	73,9
Ішкі нарықта сату	65 462,3	101,8

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

Қазақстанның орама жабын материалдарының нарығы дәстүрлі салаға жатады және тиісінше тұтынудың негізгі үлесі битумды жабын материалдарына тиесілі. Өндірістің барлығына дерлік көлемі Павлодар облысының үлесіне тиесілі. Битумды орама жабын материалдарының негізгі өндірушісі «Павлодар картон-рубероид зауыты» болып табылады.

Бұл кәсіпорында негізінен І-ші буынды битумды жабын материалдары шығарылады, оның негізгі шикізаты битум және картон болып табылады.

Өндірушілердің айтуынша, сондай-ақ жүргізілген зерттеулерді негізге ала отырып, жабынды орама материалдар нарығында ішкі бәсекелестік жоқ деп айтуға болады. Отандық өндірушілер шетелдік, негізінен «Технониколь» тобы, «Изофлекс» зауыты т.б. сияқты Ресей компанияларымен бәсекелесуіне тура келеді. Бұл компаниялардың өнімі сапалық сипаттамалары бойынша отандық өндірушілердің өнімінен көш ілгері.

Үшінші буын материалдары өндірісі (полимерлі материалдар) Қазақстанда қазірдің өзінде бар. Полимерлерді радиациялық қабыстыру жолымен EPDM негізіндегі полимерлік жабын материалдарын өндіруді жолға қою бойынша «Ұлттық Ядролық Орталығы» РМК жобасы бар. Ресей мен Украинаның тәжірибесіне сүйене отырып, жабын материалдарының дәстүрлі түрлерін тұтыну бірте-бірте қысқарады деп болжауға болады, полимерлі жабын материалдарының перспективалары басым.

Тауарлардың үлкен ассортиментінің болуы мен бүгінде орама жабын материалдарының нарығында оларды алмастыруға болатынына орай негізінен өнімнің бәсекеге қабілетіне техникалық сипаттамалар (әртүрлі ноу-хоу) және жанама қызметтер әсер етеді деп қорытынды жасауға болады. Жүргізілген талдаудан да Ресей және Украина өндірушілері жоғары дамыған мұнай-химия өнеркәсібінің болуы есебінен үлкен бәсекелестік басымдыққа ие екені туралы қорытынды жасауға болады.

Ресей нарығының дәстүрлі болуына орай бүгінде ол Қазақстан үшін ірі бәсекелестің жоқтығымен сипатталады. Алайда дамыған шикізат және өндірістік базасының болуы полимерлік жабын материалдары нарығын одан әрі өсу жағдайда қауіп-қатердің жоғары деңгейін туғызады.

11-кесте. Жабын материалдарын тұтыну саласындағы негізгі көрсеткіштері

Жабын материалдары өндірісі, мың м ² .	қаңтар-қазан 2009	қаңтар-қазан 2009/
---	-------------------	--------------------

		қаңтар-қазан 2008
Ресурстар	28391,6	117,5
Өндіріс	7382,6	107,6
Импорт	21009,0	121,4
Пайдалану	28391,6	117,5
Экспорт	6,0	
Ішкі нарықта сату	28385,6	117,4

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

3.9. Саланың күшті және әлсіз жақтарын талдау

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
<p>сыйымды нарықтың болуы; мүдделі кәсіпорындарға инвестициялық ресурстарға қол жеткізуге мүмкіндік беретін даму институттарының болуы; саланы дамытуды қолдау бойынша мемлекеттік саясат; өңірлік құрылымдарды және материалдардың, бұйымдар мен конструкциялардың ауқымды номенклатурасын қалыптастыруға мүмкіндік беретін жеткілікті шикізат базасының болуы; мынадай: жол салу; тұрғын үй құрылысы сияқты секторларда құрылыс материалдарына сұраныстың тұрақты өсуі; индустрияландыру картасы шеңберінде өзге де байланысты салаларды дамыту және жобаларды іске асыру;</p>	<p>өндіріс жарактанушылығының төменгі техникалық деңгейі; техникалық жабдық тозушылығының жоғарылығы (70 %-ға дейін), негізгі қорлардың баяу жаңартылуы; кәсіпорындардың айналым құралдарының және өндірісті жаңғырту мен техникалық қайта жарактандыруға арналған қорлардың жеткіліксіздігі; жоғары энергия және ресурс қажетсінуі мен осының салдарынан өнім өндіру құнының жоғары болуы; нормативтік-ақпараттық, әсіресе шикізаттың болуы мен жаңа сапа стандарттарын енгізу бойынша рәсімдер туралы ақпарат бөлігіндегі қамтамасыз етудің әлсіз дамуы; өндірістерді орналастыруда аумақтық тепе-теңсіздіктің болуы; жаңа импорт алмастыратын және экспортқа бағдарланған өндірістерді дамыту үшін инвестициялардың жеткіліксіздігі; кәсіпорындардың көлік қызметтеріне қол жетімділік пен оның құнына тәуелділіктің жоғарылығы; қыс айларында қуаттардың толықтай жүктелмеуімен (шығындардың жоғары болуы) шарттасатын құрылыс тарапынан сұраныстың аусымдылығы; республикада мамандар жетіспеушілігінің жоғарылығы; стандарттар мен талаптардың жоқтығына орай импортталатын тауарлар сапасын бақылау жүйесінің дамымауы; құрылыстағы техникалық реттеу жүйесінің жетілмеуі; Қазақстан Республикасы аумақтарын дамытудың Бас схемасының жоқтығы; республикалық деңгейдегі мемлекеттік қала құрылысы кадастрының жоқтығы; құрылыстың сметалық-нормативтік базасының ескіруі; барлық өнеркәсіп салаларына тән өзге де әлсіз жақтар (әкімшілік кедергілер, қымбат кредит ресурстары т.б.).</p>

Құрылыс саласын дамыту әлеуетінің жоғарылығы қолдаушы салалардың дамуымен байланысты, онсыз құрылыс материалдары өндірісі саласының жұмыс істеуі мүмкін емес (технология мен жабдық, тасымал, электр энергиясы, жұмыс күші, капитал). Аудит, консалтинг және сақтандыру сияқты салаларды дамыту құрылыс саласын дамытуға оң әсер етпек, өйткені саланың бәсекеге қабілеттігін дамыту мұндай инфрақұрылымдарсыз мүмкін емес. Құрылыс материалдары өнеркәсібінің жекелеген кіші салалары бойынша қосылған құн тізбегін, оның ықпалдасу дәрежесін зерделеу қандай да бір проблемалар болуы мен олардың туындау себептерін көрсете алады.

Әлсіз жақтар көптеген кәсіпорындардың қазіргі техникалық және технологиялық жарактануы кезінде әлемдік стандарттарға сәйкес келетін отандық құрылыс материалдарын шығаруды ұйымдастыру мүмкін емес.

Сала құрылымының анық байқалатын шикізаттық немесе шикізатқа шамалас бағыты бар, республикада жоғары дәрежелі қайта өңделген және қазіргі заманғы құрылыс кешені талаптарына сәйкес келетін өнім шығаратын кәсіпорындар жеткіліксіз.

Құрылыс материалдарын өндіретін кәсіпорындардың көпшілігі бұлар орта немесе шағын кәсіпорындар және осының салдарынан өндірісті жаңғыртуды (не ұйымдастыруды) қаржыландыруға байланысты елеулі проблемалар бар. Проблемалар меншікті айналым құралдарымен қамтамасыз етушіліктің жеткіліксіздігі бөлігінде де, лизингтік операцияларды қамтамасыз ету бөлігінде де туындауда.

Шағын кәсіпорындар ішкі де, сыртқы да нарықтарда бәсекеге қабілетті бола алмайды, өйткені бір өндіріс тізбегі ішіндегі кәсіпорын өнімді нарықтық баға бойынша жеткізеді, осы арқылы қосылған құны барынша жоғары сегментте тұрған өндірушілерді шикізат өндірумен немесе оны қайта өңдеумен айналысатын кәсіпорындарды бәсекеге қабілеттігін азайтады.

Бүгінде кәсіпорын ішінде инновациялық жұмыстар жүргізілмейді десе де болады. Бұл ретте республикада құрылыс материалдарын алудың жаңа тәсілдерін әзірлеумен және жұмыс істеп тұрған өндірістік желілердің ықтимал жолдарын іздеумен айналысатын арнайы ғылыми-зерттеу институттары мүлде жоқ.

3.10. Құрылыс материалдары саласын дамыту проблемалары

1. Негізгі құралдардың тозуының жоғары деңгейі

Құрылыс кешенінің құрылыс материалдары өнеркәсібіне және құрылыс индустриясына қойылатын талаптары тұрғын үй құрылысының инфрақұрылымын өзгертуге, жаңа сәулет-құрылыс жүйесіне өтуге, ғимараттар мен технологиялардың типтеріне және оларды салуға, ресурс сыйымдылығын төмендету қажеттігіне, сондай-ақ тұрғын үйді салу және пайдалану кезіндегі энергетикалық және еңбек шығындарына, инвестициялық циклдің ұзақтығын қысқартуға, тұрғын үй құрылыс көлемін арттыру жөніндегі міндеттерді шешуге, күрделі құрылыс қажеттілігін және сапалы өнім түрлерінің пайдалану мұқтаждығын қамтамасыз етуге негізделген.

Сонымен бірге, құрылыс материалдарының өнеркәсібінде өндірістік қуаттардың моральдық және физикалық шапшаң ескіруі жалғасуда (әртүрлі салалар бойынша 50-ден 70 %-ға дейін) және күтілетін экономикалық өрлеу кезеңінде олар сапалы және бәсекеге қабілетті өнім шығаратын жағдайда болмауы мүмкін.

Қазіргі уақытта саланың жағдайы:

жоғары энергия сыйымдылығымен;

кәсіпорындарға негізгі қорларды жаңартуға және жаңа технологияларды дамытуды инвестициялауға мүмкіндік бермейтін төмен тиімділігімен;

негізгі қорлардың жоғары тозушылық деңгейімен;

өнім өндірудің жоғары өзіндік құнымен;

техникалық артта қалуымен сипатталады.

Мысалы, барлық зауыттарда цемент ескірген энергия шығынды «ылғал» тәсілімен өндіріледі. «Қарцемент» АҚ-та «құрғақ» тәсілмен жұмыс істейтін қалпына келтірілген бір желіден басқалары.

Осы заманғы құрылыс материалдарының, бұйымдар мен конструкциялардың кең көлемді номенклатурасын өндіретін жаңа кәсіпорын жоқ.

2. Құрылыс-монтаж жұмыстарын жүргізудің маусымдылық проблемасы

Құрылыстың монолиттік тәсілге жаппай көшуімен суық уақытта ғимараттар салудың негізгі құрылыс материалдары мен бұйымдарына сұраныс шұғыл қысқарды. Бұл цемент және бетон бұйымдарын, сондай-ақ инерциялы материалдарды және басқаларын өндіруге теріс әсер етті. Цементті ұзақ сақтаған кезде нығыздалады және өз белсенділігін жоғалтатыны белгілі.

Жазғы уақытта цемент зауыттары авральды режимде жұмыс істейді және қысқы уақытта цемент өндіруде жіберіліп алынған көлемнің орнын толтыра алмайды. Осы себептен жылы уақытқа дүрлікпе сұраныс пайда болады және тиісінше цементке баға қымбаттайды. Ғимараттардың каркастарын монолиттік тәсілмен тұрғызу осы саланың өнімінің талап етілмегендігінің нәтижесінде құрастырмалы темірбетонның өнеркәсіпте төмендеуіне себепші болды. Нәтижесінде 2008 жылы цемент зауыттарының жобалық қуатын пайдалану коэффициенті 0,58 (2009 жылғы қаңтар-қазан кезеңінде 0,56) және темірбетон зауыттарының өндірістік қуаттары - 0,54 (2009 жылғы қаңтар-қазан кезеңінде 0,58) құрады.

Соңғы онжылдықта бетон мен темірбетон өндіру бойынша шетелдік жабдықтар мен технологиялар импортының кең таралуы экономикалық есеп бойынша сала кәсіпорындарының көпшілігі үшін қымбат.

Қиыршықтасқа қатысты Қазақстанның құрылыс нарығында қиыршықтасқа тапшылық жоқ. Алайда маусымдылық факторы себепші болған өндіру мен тұтыну көлемінде белгілі бір ауытқушылық бар. Белсенді тұтыну кезеңі құрылыс маусымына келеді және жылына 8-9 айға созылады. Сол кезде руда емес материалды қысқы мезгілде өндірудің қарқындылығы іс жүзінде төмендемейді. Өндірушілер мен тұтынушылардың барлық деңгейдегі мемлекеттік билік органдарымен бірлесіп күш салуы құрылыс саласындағы маусымдық ауытқуды тегістеуге бағытталуға тиіс. Бұл факт цемент өндіру мен тұтыну жағдайына ғана әсер ететін маусымдылыққа көпшілік мақұлдаған пікірді растайды. Рудалық емес құрылыс материалдарының (қиыршықтас, ірі құм, құм) өнеркәсібі өнімге сұранысты жыл бойы қамтамасыз етуге дайын. Кірпішке қатысты болса, онда кірпіштің тұтынушылар нарығының маңызды белгісі сұраныстың маусымдылығы болып табылады. Сұраныстың маусымдылығы жеке құрылыс секторында құрылыс

жұмыстары көбінесе жаз айлары мен күздің басына келеді. Мемлекеттік және муниципалдық құрылыс секторларында жұмыстар іс жүзінде жыл бойы жүзеге асырылады, мұнда сұраныстың маусымдылығы неғұрлым аз көрсетілген сипатта болады. Қазақстанда осы заманғы кірпіштің тұтыну нарығының негізгі үрдістерінің қатарында сарапшылар сұраныс құрылымының өзгеруін атап өтеді - дәстүрлі құрылыс қызыл кірпішіне сұраныс түсуде, сол бір уақытта формасы мен түстік реңкі әртүрлі қаптайтын кірпішке қызығушылық біртіндеп өсуде.

3. Инженер және жұмысшы кадрларды дайындау және біліктілігін арттыру проблемасы

Жоғары оқу ғылымы мен оқу процесінің өндірістен қол үзуі мамандар даярлау процесіне елеулі зиян келтіреді. Жоғары оқу орындарының көпшілігінде инженерлік кадрларды даярлаудың зерттеу инфрақұрылымы мен аспаптық-аппаратуралық база осы заманғы талаптарға сәйкес келмейді және жарты ғасырлық және одан көп ескілік деңгейінде тұр.

Білім беру, ғылым және саланың өндірістік кешені оның қажетті инновациялық дамуын қамтамасыз етпейді. Ғылыми-зерттеу және келешегі бар әзірлемелердің тәжірибелік-өнеркәсіптік сынау және зерттеу және сынау жабдықтары мен аспаптарын жасау базасы жеткіліксіз дамыған.

Әзірлемелерді ынталандыру және ғылымды көп қажет ететін сапасы жоғары өнім өндіруді меңгеру, еңбек өнімділігін арттыру, ресурс және ресурс үнемдеу, жергілікті шикізатты және бетон мен темірбетон өндіру саласындағы өнеркәсіп қалдықтары бойынша нормативтік құжаттар әзірленген жоқ.

Сондай-ақ құрылыс индустриясында жұмыс істейтін немесе мүдделі кәсіпкерлерді дайындаудың төмен деңгейіне байланысты бар проблеманы атап өтуге болады.

4. Аумақтық орналастыру проблемалары

Кідіртпей шешуді талап ететін неғұрлым елеулі проблемалардың қатарына цементтің ұдайы қымбаттауы, энергия үнемдейтін және ресурсты қажет ететін құрылыс материалдары бойынша өз өндірісінің жоқтығы және энергия ресурстарына, суға, шикізатты теміржол тасымалдауға тарифтердің тоқтаусыз өсуі және энергиямен және сумен жабдықтау мәселелерін шешу жатады.

Соңғы жылдары құрылыс индустриясы кәсіпорындарын аумақтық орналастырудағы сәйкессіздік проблемасы анағұрлым айқын көрінді. Республиканың өнеркәсібі оңтүстік, орталық және шығыс өңірлерде шоғырланған. Тиісінше цемент және басқа құрылыс материалдары, бұйымдары мен конструкциялары бойынша негізгі зауыттар осы өңірлерде салынған. Соңғы онжылдықта Батыс Қазақстанда мұнай-газ секторы озық даму қарқынын алды, Астана, Алматы қалаларында және Алматы облысы мен басқаларында тұрғын үй мен басқа азаматтық құрылыс көлемі күрт өсті.

Құрылыс индустриясы саласындағы компаниялардың көпшілігі шағын және орта кәсіпорындарға жатады. Оларда жаңа технологияға көшу үшін қаржыландыру алу немесе жұмысшыларды қайта оқыту мүмкіндігі сияқты жаңа технологиялар туралы ақпаратқа қол жеткізу шектеулі. Мемлекет перспективалы технологиялар, персоналды оқытуға және қайта оқытуға қатысу, жаңа технологияларды меңгеруді мемлекеттік қаржыландыруды ұлғайту және оларды енгізу тәсілдері, ҚР-да жасалмайтын қазіргі заманғы жабдықтарға импорт баждарын алымын азайту туралы ақпаратты бере алады. Атап айтқанда, ресурс үнемдеуші және энергиялық тиімді құрылыс материалдары мен конструкцияларды жасаушыларды қолдау мақсатында, сондай-ақ индустриялық құрылыс комбинаттарының маңында салынған шағын орта бизнес субъектілерін дамыту үшін оларға жеңілдік жағдайда кредит берілетін болады.

Кәсіпорындарға дамудың инновациялық үлгісіне өту үшін едәуір қаржы ресурсы қажет болады. Құрылыс материалдарын өндіру саласында шағын бизнеске кредит беруді дамыту үшін шаралар кешені қажет. Қазыналық шаралар (жаңа өндірістерді бірнеше салықтан босату) сонымен қатар көп елдерде пайдаланылады және ҚР-да да қолданылуы мүмкін. Ақырында, жобаларды іске асыру үшін инвесторларды іздестіру жақсы нәтижелерді беруі мүмкін.

3.11. Проблемаларды шешу бойынша шетелдік оң тәжірибеге шолу

Қазақстанда құрылыс материалдары саласын серпінді дамыту үшін нақты алғышарттар бар. Оның жетістіктері мен қателіктері құрылыстың өзіндік құны мен сапасына тікелей байланысты. Сондықтан құрылыс базасын қазіргі заманғы технологиялық негізде түпкілікті жаңғырту өзекті міндет болып табылады. Бірінші кезектегі міндеттердің қатарында шетелдік тәжірибе мен қазіргі заманғы технологияны барынша пайдалана отырып цемент, құрастырмалы темірбетон, жылу оқшаулау материалдарын, шыны, құрылыс керамикасын және басқаларын өндіретін базалық қосалқы салалардың өте тез дамыту қажеттігін атап өту керек.

Цемент. Шетел тәжірибесін талдау қазіргі уақытта дамыған елдерде цемент негізінен құрғақ тәсілмен өндірілетінін көрсетті. Мынадай Жапония, Оңтүстік Корея, Испания, АҚШ сияқты елдерде жалпы көлемде цементті құрғақ тәсілмен өндіру үлесі 80-100 % шегінде ауытқып отыр.

Цементті әлемдік өндіру үлесінің 47, 1 %-ы тиесілі Қытай ескі зауыттарын құрғақ әдіспен өндіріске қарқынды көшіруде.

Қазіргі уақытта Қытайдағы цементтің 50 %-ы энергия үнемдеуші технологиялар бойынша өндірілді.

Озық тәжірибе жағдайында цемент саласын дамыту мынадай өзара бірін-бірі толықтыратын бағыттар бойынша жүзеге асырылуы тиіс:

1. Цемент өндірудің қолданыстағы ылғал тәсілінен құрғақ тәсілге жаңғырту.

2. Жаңа зауыттарды салу кезінде озық энергия үнемдеуші жоғары өнімді технологияларды пайдалану қажет.

3. Республиканың цемент зауыттарынан алыстағы аудандарында терминалдар желісін құру.

Неміс жабдығының негізінде жылдық өнімділігі 1 млн. тонна зауыт салуға кететін шығын кемінде 120-150 млн. евроны құрайды. Осы фактілердің негізінде бәсекеге қабілеттілігіне талдау жүргізілді. Қорытындысында сапасы үшін шығынды барынша азайту және заласыз шикізатты дайындаудың құрғақ тәсілімен жұмыс істейтін цемент зауыттарының жаңа буынына жүктеуге болады. Бұл өнімнің өнімділігі - бағасы - сапасы қазіргі нарықта ең жақсы арасалмақпен ерекшеленетін жоғары автоматтандырылған және үнемді зауыттар. Жылына 1 млн. тонна клинкер өндірген кездегі технологиялық жабдықтың бағасы шамамен 37 млн. евроны құрайды. Құрылыс жұмысын, карьер техникасын, зертханалық жабдықты қоса алғанда, жиынтық шығын - 70-80 млн. евро.

Клинкер-цемент терминалдары. Цемент саласын сәйкестендірудің тағы бір перспективалық бағыты клинкерлік цемент терминалдары желісін ұйымдастыру болып табылады. Бұл іс-шараның мәні цемент зауыттарының үлестік функцияларының бір бөлігі тұтынушыға қарай өтетіндігін білдіреді. Бұл жағдайда тек қана клинкер көшіріледі, ал белсенді минералдық үстемелер ретінде жергілікті материалдар пайдаланылады. Бұдан өзге, клинкерлік цемент терминалдарын құруға салынған инвестициялар салынып жатқан цемент зауыттарының үлестік қуаттарын құруға арналған шығындарды азайтудың есебінен өтеледі (үлестік жабдықтың бір бөлігі клинкерлік цемент терминалдарына өтеді).

Пилоттық нұсқа ретінде Маңғыстау, Ақтөбе, Батыс Қазақстан, Павлодар және Алматы облыстарында жалпы қуаты 2,1 млн. тонна терминалдар ұйымдастыру ұсынылады.

Құрама темір-бетон бұйымдар мен конструкциялар. Қазақстан Республикасында соңғы онжылдықта қолайлылығы жоғары биік үйлердің сәулеттік алуандығын қамтамасыз еткен монолиттік үй салу кеңінен қолданылып отыр. Алайда, монолиттік үй салу технологиясының едәуір кемшіліктері бар. Монолиттік технология бойынша бетонның сапасы мен бұзылмайтындығына қалыпты орнату және бөлшектеу бойынша еңбекті қажетсіну, бетон қоспасын төсеу орнына тасу, әсіресе қысқы мерзімдерде ауа райы жағдайлары теріс әсер етеді. Жобалық маркаға дейін оның беріктігін жинау үшін жылу режимін сақтай отырып, бетонның төзімділігіне көп уақыт қажет.

Алайда, тұрғын үй салуға қойылатын қазіргі заман талаптары ең алдымен, халықтың қажеттіліктерімен, конструкциялық және әрлеу материалдарының әсемдігімен, тұрғын үйдің төзімділігі мен қолайлылығымен айқындалады. Баға бойынша қол жетімділік факторы да маңызды болып табылады.

Монолиттік үй салу технологиясы өнімділікті арттыру және құрылыстың құнын төмендету талаптарына жауап бермейді. Сондықтан, бүгінде құрылыс саласының алдында жағдайды түбегейлі өзгерту міндеті тұр. Жылдам, арзан және сапалы салу қажет.

Әлемдік тәжірибе бұл міндетке жұмыстың көп бөлігін зауыт жағдайларында, ал құрылыс алаңында түпкілікті құрастыруды жүзеге асыруды білдіретін құрылысты индустрияландырудың есебінен қол жеткізуге болатынын көрсетті. Бұл объектілерді көтеруді жылдамдатады және еңбек шығынын, демек жұмыстардың өзіндік құнын төмендетуге мүмкіндік береді. Бұл ретте соңғы жылдары әлемдік индустриялық үй салудың дамуы өндірістің индустриялық тәсілінің барлық артықшылықтарын сақтау кезінде сәулеттік алуандықты қамтамасыз етуге бағытталғанын атап өту қажет.

Батыс елдерінде қаңқалы-монолиттік үй салудың табысты дамуының кепілі үздіксіз шегендеп бекітусіз қалыптау тәсілімен темір бетон бұйымдары өндірісін әзірлеу және игеру, құрылыс нарығында жоғары төзімді бетондардың пайда болуы болып табылады. Қазіргі заманғы шегендеп бекітусіз дірілді қалыптау желісі бір жабдықта қуыс төсем тақтасын, қадалар, жол тақталарын, мойнақтар, арқалықтар және т.б. кез келген үлгілік өлшем өнімін шығаруға қабілетті. Қазіргі уақытта дамыған Батыс елдерінде құрама көптеген монолиттік үй салу жүйелері жұмыс істейді.

Біздің республикамызда құрылысты индустрияландырудың ең ұтымды жолы жұмыс істеп тұрған темір-бетон зауыттарының негізінде тұрғын үйлер мен ғимараттар салуға арналған жоғары технологиялық конструкциялар мен детальдар өндірісін құру болып табылады. Бұл ретте Ресейдің оларды әмбебап үй салу комбинаттарына ауыстыра отырып, жұмыс істеп тұрған темір-бетон зауыттарын жаңғырту бойынша тәжірибесі қызықты. Ресейде индустриялық құрылыс комбинаттарын құруға шығындарды қысқарту мақсатында импорттық ғылымды қажетсінетін технологиялық жабдық сатып алынууда, ал жабдықтың металды қажетсінетін бөлігі отандық машина жасау зауыттарында дайындалады.

Темір бетон бұйымдары зауыттарын техникалық қайта жаратқандырудың ұсынылып отырған нұсқасы бүгінде Ресей мен Қазақстанның бірнеше қалаларында іске асырылуда.

Жылу оқшаулағыш материалдар.

Энергия тасымалдаушыларға бағаның тұрақты өсуінің аясында автоклавты газ бетоны ретінде жылу оқшаулағыш материалдарды және базальтты талшықтан жасалған минералдық мақта бұйымдарын пайдалану жолымен пайдаланылатын ғимараттардың энергия тұтынуын төмендету үлкен перспективаға ие. Өртүрлі деректер бойынша тұрғын үй секторына республика бойынша тұтынылатын энергияның 25-30 % тиесілі.

Бүгінде қазақстандық газ бетон нарығында қазіргі заманғы жоғары технологиялық жабдықта дайындалған сапалы кеуекті бетон өндірісінің өсуі байқалады. Алайда көлемі жылына 1118 мың м³ қолда бар газ бетон қуаты құрылыстың өскелең қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін жеткіліксіз. Мысалы Батыс елдерінде 1000 тұрғынға газ бетоннан жасалған бұйымдардың жылдық шығарылымы 220-280 м³ құрайды. ТМД елдерінде газ бетонды қолдану бойынша көшбасшы Беларусь болып табылады, мұнда бұл көрсеткіш

мың адамға 170 м³-ге жетті. Автоклавты кеуекті бетон бойынша жобалық қуаттарды игеру кезінде газ бетондар шығару 1000 адамға 74 м³-ді құрайды. Шетелдердің тәжірибесін бағдарлай отырып, тұрғын үй салудағы кеуекті бетон нарығын әлеуетін 2014 жылға қарай 2 млн.м³ деп бағамдауға болады.

Серпінді дамып келе жатқан және перспективалы жылу оқшаулағыш материал базальт талшығынан жасалған бұйымдар болып табылады. Қазақстанда 2008 жылы шамамен 640 мың м³ минералдық мақта жылытқыштары пайдаланылған және 2014 жылға қарай нарық көлемі 1900 мың м³ болжанып отыр.

Қазіргі уақытта республикада минералдық мақта бұйымдарын өндіретін 11 кәсіпорын бар.

Кәсіпорындардың көпшілігі 70-80 жылдары салынған және моральдік және физикалық ескірген және тиісінше энергияны қажетсінетін жабдыққа негізделген. Осы зауыттарда жұмыс істейтін ваграндық балқыту агрегаттары балқыту үшін анағұрлым жоғары температура қажет етілетіндіктен базальт тасын балқытуға қабілетсіз. Ақырында бұрын орнатылған технологиялық желілерде шығарылған өнім сапасы бойынша да, бағасы бойынша да бәсекеге қабілетсіз.

Әлемдік тәжірибені талдау минералдық мақта өнімін өндіретін жетекші фирмалар шикізат ретінде базальт жыныстары мен қазіргі заманғы энергия үнемдейтін балқыту агрегаттарын пайдаланатындығын көрсетті. Бұл жоғары сапалы минералдық мақтаны алуға мүмкіндік береді. Республикада соңғы 2-3 жылда озық еуропалық технологиялар қарқынды енгізілу үстінде. Италиядан, Словениядан әкелінген жабдықпен жабдықталған Павлодарда «Базальттік технологиялар» ЖШС, Өскеменде «Изотерм» ЖШС, Ақтөбеде «Базальт - А» ЖШС жоғары өнімді кәсіпорындар салынып, пайдалануға берілді. Жақын жылдарда қазіргі заманғы технологиялар бойынша базальт талшықтарын өндіретін тағы бірнеше кәсіпорын іске қосылатын болады. Бұл зауыттардың өнімі 2-3 жылда ескірген энергия шығынды технологиялар бойынша шығарылатын зауыттардың өнімін толығымен ығыстыратыны болжанып отыр.

Лак бояу өнімі. Қазіргі уақытта лактар мен бояуларды әлемдік сатылым жылына 64 миллиард долларды құрайтынын атап өту қажет. Салада 12 мың компания жұмыс істеуде, бірақ нарықтағы үлесіне барлық сатылымдардың 43 пайызға жуығы тиесілі 11-і көш бастап отыр. Олардың әрбірінің жылдық табысы 1 миллиард долларға жақындап келеді.

Ресейді қоса алғанда белгілі әлемдік бояу өндірушілердің қызметін талдау, акрилдік дисперсия және титан диоксиді болып табылатын негізгі компоненттер ретінде Ciba, BASF, Akzo Nobel, Du pont сияқты ірі химиялық алпауыттардың өнімі пайдаланылатынын көрсетті. Бұл 2 компонент бастапқы шикізат құрамында дайын өнім құнының 82-85%-ын құрайды, оларды жеткізуге көлік шығыстарын бөлу болмашы. Осыған байланысты, лак бояу материалдарын өндіруде отандық қамтудың шикізаттық материалдарының үлесін ұлғайту туралы мәселені қою орынсыз. Бұл жағдайларда отандық өндірістің тиімділігіне су құраушыларысыз (40%) тек қана қатты компоненттердің импорты есебінен қол жеткізіледі.

Қазіргі уақытта Қазақстан нарығының сыйымдылығы жылына 90 мың тоннаны құрайды. Олардың 26-28 %-ы отандық өндірушілердің үлесіне тиесілі. Импорттың негізгі үлесі (65%-дан астам) Ресейге тиесілі. Басқа жеткізушілер Түркия, Польша, Қытай, Германия, Словения және т.б. болып табылады. 2014 жылғы қарай лак бояу материалдарына қажеттілік жылына шамамен 107 мың тоннаны құрайды.

Шыны өнеркәсібі. Әлемдегі негізгі үрдіс - энергия тасымалдағыштардың тапшылығы, газға, электр энергиясына, көмірге бағаның өсуі, ғимараттарда жылу шығындарын едәуір азайту қажеттілігіне алып келетін жылу энергия желілерінің айтарлықтай жүктемесі мен тозуы. Ғимараттардағы барынша көп жылу шығындары (50 %-дан астам) терезе арқылы, ал қабырға арқылы 26 пайыз болады. Үлкен әйнек қасбеттерінде және қазіргі заманғы ғимараттардың зерәйнектерінде жылу шығындары бірнеше есеге ұлғаяды. Шыны өндеудің қазіргі заманғы технологияларының дамуымен жылу-энергия үнемдегіш шыны пакеттерін қолдану арқылы жылу энергиясы шығыстарын 12 пайызға дейін айтарлықтай төмендетуге мүмкіндік пайда болды. Осыған байланысты, әлемдегі маңызды бағыттардың бірі бір уақытта ғимараттардың жылу қорғанышының деңгейін арттыруға және адамдардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қабілетті энергия тиімді шынылауды дамыту болады. Энергия үнемдегіш шыны пакетінің ішкі әйнегіндегі арнайы жылу шағылыстырғыш жабын жылу сәулелерін шағылыстырып, термос әсерін қалыптастырады.

Экономикалық және экологиялық әсері:

жаңа энергия кезінен 1 кВт/сағ. өндіруге арналған шығындар 1 кВт/сағ. үнемдеуге кететін шығындардан 7 есеге көп;

кәдімгі шынылауды пайдаланған кезде үй-жайды жылытуға жыл сайын атмосфераға 84 кг CO₂ с 1 м² шығаруға әкелетін энергия шығындалады;

жылу-энергия үнемдегі шыны пакетін пайдаланған кезде бұл сан жылына 13 кг CO₂ с 1 м² - ге төмендейді, яғни, бұл сан 6,5 есеге төмендейді;

болмашы құмбаттау (20 пайыз) кезінде өтімділік мерзімі 1 жыл.

Әлемдік қырбыс тәжірибесінде қауіпсіз шынылау міндетін шешу шыныққан және көп қабатты әйнекті пайдалануға негізделеді. Мысалы Еуропада және Ресейде адамдар көп жиналатын орындарда екі қабаттан жоғары ғимараттарда кәдімгі әйнекті пайдалануға тыйым салынады, тек қана әдеттегіден 7-8 есе берік шыныққан және көп қабатты әйнек пайдаланылады.

Республикада тұрғын үй, қоғамдық және өнеркәсіптік ғимараттарды шынылауға арналған табақ шыны шығарылмайды. Ол тек импортталады.

Табак шыныларға қажеттілік: 2010 жылы - 22,2 млн. м², 2011 жылы - 25,1 млн. м², 2012 жылы - 28,3 млн. м², 2013 жылы - 31,2 млн. м², 2014 жылы - 35,0 млн. м² құрайды. Бұл ретте барлық пайдаланылатын табак шынының 70-80%-ы тұрғын үй салуда пайдаланылады.

3.12. Қоршаған ортаға ықпалын бағалау

Құрылыс индустриясындағы энергия үнемдеу энергия тұтынуды үнемдеуді құрайтындардың бірі, себебі құрылыс саласы мен тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласындағы отын-энергетикалық ресурстарын пайдалану көлемі бойынша басқа да шаруашылық салаларының арасында үшінші орында тұр. Осы көлемдердің ішінен бар еңбек ақы төлеу қоры фонды 85% энергия ресурстарын, 11,4% құрылыс материалдары өнеркәсібін, 3,6% құрылысты пайдаланады.

Энергетикалық және басқа да ресурстарды үнемдеу - құрылыс материалдары өнеркәсібі алдында тұрған маңызды міндет. Өндірістік кәсіпорындар үшін жылу мен электр энергиясын пайдалануды жүйелі төмендету бұл отын-энергетикалық ресурстарын сатып алу арналған шығындарды қысқарту мүмкіндігі, сондай-ақ табиғат ресурстарын үнемдеудің жалпы саласына өз үлесін қосу мүмкіндігі.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың 2008 жылғы халыққа жолдауында «Үкімет бірауақытта өз күшін энергия үнемдеу мен экологиялық таза технологияларды енгізуге жұмылдыруы тиіс».

Құрылыс материалдарының өндірісіне арналған шартты отын және электр энергиясының шығын нормаларын салыстырып талдау, Қазақстан мен Ресей үшін бұл көрсеткіштердің ұқсас екенін көрсетті, өйткені бірдей технологиялар қолданылады. ЕО елдермен салыстырғанда гипс, қыш және силикат кірпіш өндірісінен басқа, көрсетілген барлық материалдар үшін бұл көрсеткіштер артық.

Мысалы, ЕО елдерінде Қазақстан мен Ресейге қарағанда цемент өндіру кезінде келісілген отын 101 кг және электр энергиясының шығыны с.870 кВт кем, қыш кірпіш өндіру кезінде келісілген отын 70 кг кем, ал электр энергиясы с.43,4 кВт артық; құрастырмалы темір бетон конструкцияларын өндіру кезінде келісілген шығын 48 кг және электр энергиясы өнім бірлігіне с 11 кВт кем.

Құрылыс материалдарының технологиялары саласында энергия үнемдеу технологияларын (құрамында отын бар материалдарды, әртүрлі қоспаларды және т.б. пайдалану), озық технологиялық жабдықтар мен материалдардың жаңа түрлерін пайдалану есебінен энергия ресурстарын едәуір үнемдеуге қол жеткізуге мүмкін.

Бірінші блок: Құрамында отын бар шикізатты пайдалану жолымен күйдірілетін материалдар өндірісінде отынды үнемдеу (күл шлак, көмір қалдықтары, қиры және т.б.).

Ірі тоннажды құрамында отын бар күл ГРЭС және ЖЭО мен көмір өндіру қалдықтары сияқтыларға барынша қызығушылық білдіруде. Жыл сайын күл шығару 20 млн. тоннаға жетті, 400 млн. тоннадан жоғары үйінділер жиналды Көмір өндіру және көмір байыту қалдықтарының ашылатын кендері 2 млрд. т. астамын құрайды.

Кейбір жылдары фосфорлы және дөмендік қоқыстар, ЖЭС күл және көмір қалдықтарын пайдалана отырып, құрылыс материалдарын алу технологиялары. ГРЭС және ЖЭО күлді пайдалана отырып, күл цемент, күл бетон, күлді күйдірілмеген гравий, күл керамикалық кірпіш алынған болатын. Көмір өндіру және көмір байыту қалдықтары негізінде керамзит, қыш кірпіш және тақталар алынды. Өңделген технологияларды 80 жылдары ҚазССР Өнеркәсіп құрылыс материалдары кәсіпорындарында кеңінен апробациялаудан өтті.

Өткен жылғы қажеттілікке және 2010 және 2014 жылдарға арналған күтілетін қажеттілікке байланысты күл цемент, күл бетон, күлді күйдірілмеген гравий, күл керамикалық кірпіш технологияларын енгізу кезінде дәстүрлі шикізат негізінде цемент, қыш кірпіш, керамзит, бетон және темір бетон сияқты материалдарды алмастыру келісілген отынды айтарлықтай үнемдеуге болады. Мысалы, 2007 жылы келісілген отынды 1,34 млн.т., 2010 жылы келісілген отынды - 1,86 млн.т, 2014 жылы - келісілген отынды 2,5 млн.т үнемдеу күтілуі мүмкін болатын.

Екінші блок: Диспергированделген техногендік өнімдерді (күлдер, шлактар, шламдар, қалдықтар және т.б) пайдалану жолымен ұнтақ, кесек материалдары өндірісінде энергияны үнемдеу.

Құрылыс материалдары өнеркәсібінде энергияны қажет ететіндер ұсақтау және ұнтақтау процесі болып табылады. Тау-кен өнеркәсібіндегі ұсақтау және ұнтақтау операцияларына бар технологиялар кезінде барлық шығындардың 50% астамы бірінші кезекте, энергетиканы қамтиды. Сондықтан ұсақтау процесінен өткен мынадай қалдықтарды пайдалану орынды: тау-кен өнеркәсібі, ТЭС күлдері және шлактар, байыту комбинаттарының қалдықтары, тас өндіру және қайта өңдеу және т.б.

10 % (4 млн.т) цементті аралас кішкене клинкерлік байланыстырушы (СМВ) 5 % (2 млн. т) және 5% (2 млн. т) аралас клинкерлік емес байланыстырушы алмастырудан жыл сайын 500 мың тонна сұйық отын үнемдеуге болады.

Табиғи құмды алмастыру кезінде ЖЭС алаңдарындағы ҚҚҚ өндіруді 50 % ұйымдастыру кезінде құрғақ құрылыс қоспалары (ҚҚҚ) және оларды 8 млн т. көлемінде өндіру ҚҚҚ өндіру кезінде дәстүрлі пайдаланылатын кәдімгі құмды кептірудің орнына электр сүзгіштің ішінен құрғақ күлді кептіруді алып тастау есебінен жыл сайын 61 мың т.сұйық отын үнемдеуге болады.

Барлық көлемі 4 млн. текше м. табиғи құмды шлаққа және күлге алмастыру жыл сайын 4 мың т. дизелдік отынды үнемдеуге әкеледі; 4 млн текше м. табиғи қиыршықтасты шлаққа алмастыру жыл сайын 14 мың т. дизелдік отынды үнемдеуге болады.

Үшінші блок: Тиімді технологиялық жабдықтарды қолдану арқылы отын мен энергияны үнемдеу.

Қазіргі уақытта өндірісте қолданылатын құрылыс материалдары технологияларының, техникалық шешімдері мен жабдықтардың кейбір түрлері жоғары сапалы энергияны қажет ететіндер болып табылады. Бірінші кезекте бұл цемент өндіруге қатысты. Шикізаттық қоспаны дайындауға қарамастан портландцемент өндірісінің екі негізгі тәсілмен ерекшеленеді: сулы және құрғақ. Қазақстанда цемент негізінен сулы тәсілмен өндіріледі.

Сулы тәсілмен дайындау кезінде клинкер тоннаға отынның орташа шығыны 240 кг, құрғақ - 183,9 кг құрайды. Құрғақ тәсіл бойынша дайындау кезінде кесілген отынды үнемдеу 56,1 кг тонна клинкерді құрайды.

Қажеттілігі үнемдеуді қажет ететін қажеттілік өндірісінің көлемін есепке ала отырып, цемент өндірудің құрғақ тәсілге өтуі кезінде: келісілген отын 2007 жылы - 504,9 мың т, келісілген отын 2010 жылы - 690,03 мың т, келісілген отын 2014 жылы - 942,48 мың т күтіледі.

Сұранысқа ие материалдардың бірі қалыптаудың пластикалық және жартылай құрғақ тәсілмен жүзеге асырылып, өндірілетін керамикалық кірпіш болып табылады. Өндірістің жартылай құрғақ тәсілі кезінде шикідей кептіру шикізат кептіру процесі жоқ, бұл отынды айтарлықтай үнемдеуге мүмкіндік береді. Қалыптаудың пластикалық тәсілі кезінде 1000 дана кірпішке келісілген отынның шығыны 240 кг құрайды. Қалыптаудың жартылай құрғақ тәсілі кезінде 1000 дана кірпішке келісілген отынның шығыны 180 кг құрайды. Келісілген отыннан күтілетін үнемдеу 1000 дана келісілген кірпішке 60кг құрайды. Келісілген отын шығынын азайту есебінен өнімді қайта өңдеудің атмосфераға шығарындылар көлемі қысқарады.

Өндірістің болжамды көлемін және үнемдеуді қажет етуі мүмкін қажеттілікті есепке ала отырып, кірпіш өндіруді жартылай құрғақ тәсілге ауыстыру кезінде: келісілген отын 2007 жылы - 45,3 мың т, келісілген отын 2010 жылы - 62,2 мың т. күтілуі мүмкін және келісілген отын 2014 жылы - 84,5 мың т.

Негізгі құрылыс материалы ретінде бетонды шығаруға құрылыс материалдарын өнеркәсіпке жататын отын-энергетикалық ресурстардың 40 % дейін жұмсалады. Құрама темір-бетон бұйымдарын дайындау және монолиттік конструкцияларын салу кезінде оларды барлық ел аумағында жыл ішінде 1 текше м. бетонға келісілген отын 60-100 кг бірдей шығыспен 80⁰С температура кезінде төменгі әлеуетін жылумен термоөңдеуге ұшырайды.

Бетон және темір-бетон бұйымдары өндірісі кезінде энергияны пайдалануды азайту тәсілдерінің бірі гелиотехникалық құрылғылардың көмегімен күн энергиясын пайдалану болып табылады. Энергияның жаңа түрін игеру үлес салмағын немесе бетонның қатаюын үдететін және оларды дәстүрлі жылу тасығыштармен толық бәсекеге қабілетті термоөңдеудің ұзақтығы бойынша тұтынуды мүлде алып тастайды. Бұл ретте термоылғалдық өңдеу кезінде буды үнемдеу 750 кг және электрлік термоөңдеу кезінде бетон бұйымдары 1 текше м сағ. 200 кВт жуық электр энергиясын үнемдеу құрайды.

Көптеген энергетика шығындары тек қайта өңделетін материалдардың көпшілігінің көлемімен ғана емес, бірақ КППД пайдаланатын диірмендер төменгі тиімділігімен сипатталады және жақсы жағдайда 5% тәртібіне жетеді.

Сондықтан соңғы уақытта құрылыс материалдарының ұнтақталған жіңішкелігін арттыру бойынша жұмыстар жоғары өнімділікпен, энергиялық қауырттылықпен және өңделуші ортаға қарқынды ықпал ететін тиімді әдістер мен тетіктерді қолдануға негізделген.

Қазіргі уақытта цемент клинкерінің ұнтағы және басқа да құрылыс материалдары үшін диірмендердің жаңа қағидаттық конструкциялары мен принциптері бойынша әрекеті әзірленді.

Оған аса жұқа материалдарды алуға, мүмкіндік беретін «планетарная мельница» (Ресей) жатады, ал кез келген қатты заттарды ұсатады. Ұнтақтаудың ірілігі 5 мкм (адам шашынан 5-10 рет жұқа). Эл/энергиясының шығыны сағ. 30 кВт, дөңгелек диірменге қарағанда 1,3 есе кем. Орталық - эллиптикалық диірмен ОЭД 25 (Ресей) өндірістік жоғары ұсақтау саласындағы жаңа әзірleme болып табылады. ОЭД 25 диірмен минералдық шикізат пен көмірді ұсақтау үшін, цемент зауыттарына арналған (құрғақ және сулы тәсілмен цемент өндіру кезінде клинкерді ұсақтау), Эл/энергиясының шығыны сағ.18-30 кВт, дөңгелек диірменге қарағанда 1,3-2,2 есе кем. «Атох» білікті диірмен (Германия, Жапония) үшін арналған әртүрлі минералдық шикізатқа өнеркәсіптік жұқалап ұсақтау. Эл/энергиясының шығыны сағ. 26,7 кВт, дөңгелек диірменге қарағанда 1,5 есе кем. «Pfeiffer» Білікті диірмен (Германия) цемент зауыттары мен әртүрлі минералдық шикізатты жұқалап ұсақтауға арналған. Эл/энергиясының шығыны сағ. 10,4 кВт, дөңгелек диірменге қарағанда 3,8 есе кем.

Төртінші блок: Цемент өндірісіндегі энергия сыйымдылықты төмендетудің аз инвестициялық жолы.

Қазіргі уақытта барынша капиталсыйымды бірақ, өте тиімді технологияларды енгізу қажет, мысалы, тұйықталған циклдегі шикізат пен цементті ұсатуды енгізу. Бұл іс-шара цемент сапасын жақсартуға және цементті ұсатуға арналған электр энергиясының шығындарын 15-20% қысқартуға мүмкіндік береді. Суперпластификаторлар мен қатаю үдеткіштеріне үлестерді қоса отырып, айрықша сәйкестігіне осындай технология тиімді.

Клинкерді күйдіруде оны өндірудің сулы тәсілі кезінде отын шығындарын едәуір төмендетуді қамтамасыз ететін бірқатар сынақтан өткен техникалық шешімдер бар. Отынды үнемдеу резерві сұйытқыш шламдарды қолдану болып қала береді, себебі шлам ылғалдылығының төмендеуі әрбір проценті клинкерді

күйдіруде отынның үлес шығындарын орташа 117-146 кДж/кг, яғни 1,7-2 %-ке азайтуға мүмкіндік беретіні белгілі.

Айналымды пештерді футеровкалау үшін жоғары тиімді жылу окшаулағыш материалдарды қолдану да отын шығындарын клинкердің тоннасына 2-3 килограммға төмендетуге мүмкіндік береді.

Бесінші блок: Құрылыстағы цемент сыйымдылығын төмендету.

Құрылыстағы цемент сыйымдылығын төмендету жолдарының бірі құрамында портландцемент 50 % дейін төмендетілген, сондай-ақ төмен маркалы цементсіз байланыстырғыштардың болуымен портландцементтің түрлерін қолдану болып табылады.

Аралас цементі пайдалану үнемдеу тұрғысынан орынды, Өйткені клинкердің 10-15 % үнемделеді. Қарапайым бетондарды, қалау және сылақтау ерітінділерді, дайындау үшін жоғары маркалы цементті пайдалану орынды емес, өйткені олардың тұрмыстық төзімділігін пайдалануға болмайды. Цементке ұсақ ұнтақталған құмның айтарлықтай жоғары маркалы құмды, карбонатты жыныстарды және басқа да таралған жергілікті қосындыларды қосу кезінде бірқатар бетондар мен ерітінділерді алу үшін жарамды цемент алады, бұл ретте портландцементке үнемдеуге қол жеткізіледі.

Құрылыс индустриясында байланыстырғыш шлакпортландцемент «құрамында 60%-ға дейін шлак бар», портландцемент толықтырушылармен «құрамында 60%-ға дейін толықтырушылар бар» және гипсті шлак цементті байланыстырғыш (40-65% құрылыс гипсі немесе ангидрит, 30-50% қышқыл дөменді түйіршіктелген шлак және 5-8% портландцемент) кеңінен қолданылуы тиіс.

Құрылыста қолданылатын төмен маркалы цементсіз байланыстырғыштарға 50, 100, 150 және 200 маркалы әк-шлак байланыстырғыштар; 100, 150, 200 және 250 маркалы сульфатты шлак байланыстырғыштар жатады. Сульфатты шлақтың екі түрі бар екені белгілі - олар: гипсті шлак және клинкерлік емес шлак. Гипсті шлак байланыстырғыштары 80-85 % шлактан, 10-15 % екіорынбасушы гипс немесе ангидрит және 5 % клинкер портландцементінен немесе 2 % әктен дайындалады. Шлақты клинкерлік емес байланыстырғыштар 85-90 % шлактан, 6-8 % ангидрит және 4-7% күйдірілген доломиттен тұрады.

Жоғарыда көрсетілген цементтерді құрылыста қолдану портландцементке 40-100% дейін үнемдеуге мүмкіндік береді.

Цементті үнемдеудің күшті құралы химиялық қоспалар, және бірінші кезекте пластификаторлар болып табылады. С-3 бетон суперпластификаторын жүргізу кезінде цементті (бетондық қоспаның айнымас иілгіштігі кезінде) 20 %-ға дейін үнемдеуге болады. Цементтің шығынын төмендетпей және бетон қоспасының иілгіштігін ұлғатпай, бірақ оның сулы цементпен арақатынасын төмендетіп, бетонның беріктігін 20-25 %-ға көтеруге болады. Қуыс дене бұйымдардың әрбір 10 пайызы отынның 7-8 пайызын үнемдейді.

Алтыншы блок: Ғимараттар мен ғимараттардың жылу қорғанышын жақсарту.

Энергия үнемдеудің негізгі бағыттарының бірі ғимараттардың жылу қорғанышын жақсарту болып табылады.

Қазақстанда жылу пайдалану жылына шамамен 172 млн ГКал құрайды, шартты отынның 30 млн тоннадан астамы жылумен қамтуға жұмсалады. Қазақстанның қалалары және бұрынғы Кеңес одағының басқа да республикалары үшін орталықтандырылған жылумен қамту тән болып табылады, оның маңызды бөлігі қазіргі уақытта қанағаттанарлықсыз жағдайда тұр. Жүргізілген талдау жылу жүйелеріндегі жылудың жалпы шығыны 30-40%-ға жеткенін, бұл Еуропа елдерінің ұқсас жүйелерінен 3-4 есе жоғары екенін көрсетті. Қоршау конструкцияларының энергия үнемдеуі бойынша қазіргі заманғы талаптар ғимараттың тиімді жылу қорғаныш проблемасын шешуге мүмкіндік беретін жоғары технологиялық материалдар мен жүйелерді пайдалануды көрсетеді.

Қазіргі уақытта ғимараттың энергияны тұтынуын азайтуға ерекше назар аударылуда. Оларды жылытуға энергия ресурстарының айтарлықтай бөлігі шығындалатыны дәлелденді (әртүрлі елдерде 20-дан 40 %-ға дейін), оларды жаққан кезде СО₂ антропогенінің айтарлықтай үлесі түзіледі.

Ауданы тіпті тұрғын үй ғимараттарында бөлме қабырғалары ауданының 40%-на жететін терезелер арқылы қоршау конструкциялары арқылы жалпы жылу шығындарының 30-70%-ы болады.

Осыған байланысты отандық тиімді жылытқыштар өндіру проблемасы елеулі өзектілікке ие. Ең алдымен бұл талшықты жылытқыштар, газ толтырылған пластмассалар, кеуекті бетоннан, көбікті бетоннан және т.б. жасалған жылытқыштар. Мамандардың мәліметі бойынша әрбір құрылысқа салынған 1м³ жылу окшаулағыштар орташа үнемдеуде жылына шартты отынның 1,45 т қамтамсыз етеді.

Тиімді терезелердің негізгі элементтері инертті газбен және терезенің немесе үлбірдің ішкі жағына жылу шағылыстырғыш жабында міндетті түрде жаба отырып, арнайы үлбірмен толтырылған шыны пакеті болып табылады. Соңғы уақыттарда төменгі эмиссиялық шыныны қолданады.

«Пассивті үй» тұжырымдамасы әлемдік экономиканың энергия тиімділігін арттырудағы нағыз серпіні болып табылады. Бұл ретте жылу шығандары қазіргі заманғы энергия үнемдеу технологиялары және жоғары тиімді жылу окшаулағыш материалдар пайдаланылатын ғимараттың құрылыстық ерекшелігі арқасында тоқтатылады.

Бұл ретте қазіргі заманғы «пассивті үй» Германияда жылудың үлес шығыны 90-жылдардағы төмен энергия тұтынған үйде 14-32 Вт/ч/м² жылудың үлес шығынына қарсы кемінде 7-ден құрайды.

Ресейде құрылыстар жаңа «Гимаратты жылулық қорғау» СНиП 23-02-2003 сәйкес жылудың үлестік шығынын ескі салынған үймен (90-жылдардың ортасына дейін) салыстырғанда 1,7 есеге төмендетуді көздейді.

Мәскеу облысының құрылысшылар деректері бойынша терезені жылыту 7%, терезені ауыстыру - 4,7%, жабындыны жылыту - 4,0%, желдеткіш жүйесіне жылуды кәдеге асыру - 11,5%, жылуды бақылау және есептеу аспаптарын қондыру - 15,3% жылуды жиынтық үнемдеу - 42,5% үнемдеуді көрсетеді.

Жалпы құрылыс индустриясында ұсынылған Энергия үнемдеу бағдарламасы шеңберінде энергия үнемдеу технологияларын енгізу есебінен құрылыс материалдарын және тұрғын үй коммуналдық шаруалықта жұмсалған энергия және отын 30 %-ға дейін үнемделетін болады.

4. Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері және іске асырудан күтілетін нәтиже

4.1. Бағдарламаның мақсаты

Қазақстан Республикасында құрылыс индустриясының индустриялық-инновациялық дамуын қамтамасыз ету, тұрақты және теңгерімделген құрылыс материалдарын өндіру.

4.2. Бағдарламаның міндеттері

Мақсатқа жету үшін алға мынадай міндеттер қойылған:

1. Құрылыс саласын техникалық реттеу жүйесін реформалау;
2. Өңірлерді аумақтық жоспарлауды және елді мекендердің қала құрылысын дамытуды жетілдіру;
3. Құрылыс саласында баға белгілеудің жаңа жүйесіне көшу;
4. ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 [Қаулысымен](#) алып тасталды ([бұр.ред.қара](#));
5. Құрылыс материалдарын өндіруді дамыту.

6. Индустриялық-инновациялық негізде қосылған құны жоғары бәсекеге қабілетті, энергия үнемдеуші, ресурс үнемдеуші құрылыс материалдарын, бұйымдар мен конструкциялар өндіруді дамыту.

6.1 Қазақстан Республикасының аумағында басым салаларда құрылыс материалдарын өндіретін жаңа қуаттарды құру.

6.2. Ішкі сондай-ақ сыртқы нарықта сұранысты қанағаттандыратын тиімді инновациялық жобаларды қолдана отырып өндірістік қуаттарды жаңартуға отандық құрылыс материалдары өнеркәсібінің кәсіпорындары мен құрылыс индустриясы үшін ынталандыруды қамтамасыз ету және жағдай жасау. Құрылыс индустриясы өнеркәсібін білікті кадр ресурстарымен және құрылыс материалдарымен қамтамасыз ету.

6.3. Құрылыс жұмыстарының маусымдылығы және аумақтық орналастыру мәселелерін шешу мақсатында жаңа және жаңғыртылатын жобалар жасау есебінен құрылыс материалдарын өндіру, жабдықтау, тұтыну ағынының теңгерімделген сызбасын әзірлеу. Құрылыстың жыл бойғы ырғақтылығын ұйымдастыру.

7. Құрылыс индустриясының индустриялық-инновациялық дамуын және 2010-2012 жылдарға арналған құрылыс материалдарын өндіруді кешенді ғылыми-технологиялық қамтамасыз ету.

[ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен 4.3-кіші бөлім өзгертілді \(бұр.ред.қара\)](#)

4.3. Бағдарламаның нысаналы индикаторлары

Құрылыс индустриясында жалпы қосылған құнды кемінде 76 %-ға арттыру;

Отандық құрылыс материалдарын өндіру үлесін 80 %-ға дейін ұлғайту;

Құрылыс материалдары өндірісінде еңбек өнімділігін бір адамға 24 000 АҚШ долларына дейін арттыру;

[ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен 12-кесте жаңа редакцияда \(бұр.ред.қара\)](#)

12-кесте. Жылдар бойынша нысаналы индикаторларды ұлғайту серпіні

Тікелей нәтижелердің көрсеткіштері	Өлш. бірл.	Болжамды кезең				
		2010	2011	2012	2013	2014
Құрылыс материалдары өндірістерінде еңбек өнімділігін бір адамға 24 000 АҚШ долларына дейін ұлғайту	мың долл./адам.	16	18	20	22	24

Кесте деректерінен республиканың құрылыс индустриясы кәсіпорындарының ЖҚҚ орта есеппен 76 %-ға, елдің ішінде отандық өндірушілердің өндірісін кемінде 80 %-ға, еңбек өнімділігін бір адамға 2014 жылға қарай 24 мың АҚШ долларына арттыру мүмкіндігі бар екенін көруге болады.

2009-2014 жылдар кезеңінде бұған іс-шаралар жоспарына [3-қосымшаға](#) сәйкес, мынадай жобаларды іске асыра отырып жетуге болады:

Қолданыстағы цемент зауыттарын жаңғырту;

Жаңа зауыттар салу;

Клинкер-цемент терминалдарын салу;

Индустриялық құрылыс комбинаттарының желісін ұйымдастыру;

Сантехкерамика шығаратын зауыт салу;
Қуатын арттыра отырып керамика зауыттарын жаңғырту;
Балшық өңдейтін комбинаттық құрылысын ұйымдастыру.

ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен 4.4-кіші бөлім өзгертілді (бұр.ред.қара)

4.4. Бағдарламаны іске асырудан күтілетін нәтижелердің көрсеткіштері

Күтілетін нәтижелерінің ең бастыларының бірі құрылыс нарығын бағасы бойынша және сапасы бойынша қолжетімді құрылыс материалдарымен, бұйымдарымен толтыру, сондай-ақ азаматтарды қолжетімді тұрғын үймен қамтамасыз ету болуы тиіс.

Күтілетін нәтиже: цемент өндірісінде 2014 жылға қарай цемент шығару 5 қолданыстағы және 4 жаңа кәсіпорында (Ақмола, Жамбыл, Шығыс Қазақстан және Маңғыстау облыстарында), жылына 13,5 млн. тоннаға дейін жеткізілетін болады Маңғыстау, Ақтөбе, Атырау, Павлодар облыстарында және Алматы қаласында жалпы қуаты жылына 2,1 млн. тонна 5 клинкер-цемент терминалдары салынды, қолданыстағы цемент зауыттарына техникалық қайта жарактандыру жүргізілді және негізгі құралдардың тозу деңгейі 30%-ға дейін қысқарды. Цемент экспорты 2014 жылға дейін өндіру көлемінің 20 %-ын құрайды.

керамика өндіруде 2014 жылға қарай керамика тақталарын шығару жылына 13 млн. м² дейін жеткізілетін, сантехкерамика өндіру Ақтөбе, Алматы және Оңтүстік Қазақстан облыстарында жылына 1 млн. данаға дейін қамтамасыз етілетін, жылына қуаты 200 мың тонна балшық өңдейтін байыту комбинаты салынатын болады.

шыны өндірісінде жылына қуаты 140 мың тоннаға дейін шыны зауытының құрылысы басталатын болады.

индустриалды құрылыста 2014 жылға қарай жылына жалпы қуаты 900 мың м² тұрғын үй, 6 индустриялық құрылыс комбинаты салынатын болады, оның негізінде энергопассивті үйлер салу ұйымдастырылатын болады.

Ақтөбе, Алматы, Астана және Шымкент қалаларындағы 6 индустриялық құрылыс комбинаттарының төңірегінде құрылыс материалдарын (терезе мен есік, ламинат, линолеум және басқалары) өндіретін және қызметтер көрсететін (жобалау-ізвестіру, дизайнерлік, әрлеу және басқалары) кемінде 60 шағын және орташа кәсіпорындар құрылатын болады.

Жаңа технологиялар мен өнімділігі жоғары жабдықтарды енгізу өнімнің материал сыйымдылығын, энергия сыйымдылығын және еңбек сыйымдылығын азайтуға, құрылыс материалдарының ассортиментін көбейтуге және сапасын жақсартуға мүмкіндік береді.

Қосымша жұмыс орындарын құру және халықтың жұмыспен қамтылуын арттыру, салықтардың нақты түсімін ұлғайту.

Индустриялық құрылыс комбинаттарын құру Республикалық бюджеттен қаржыландыруды қажет етпейді.

Кең ауқымды инфрақұрылымдық және өнеркәсіптік құрылыс көзделуде:

Халықаралық және транзиттік дәліздерді қайта құру: Батыс Еуропа - Батыс Қытай (1 868 км); Ақтөбе қаласын айналып өтетін (204 км) жол салуды қоса алғанда, РФ шекарасы-Орал-Ақтөбе қалалары учаскесінде Самара-Шымкент; Астрахань-Атырау-Ақтау-Бейнеу-Ақтау учаскесіндегі Түрікменстан қаласы (470 км) және Жетібай-Түрікменстан қаласы (237 км); Омбы-Павлодар-Майқапшағай (538 км); Шортанды-Көкшетау-Петропавл учаскесінде Алматы-Қарағанды-Астана-Петропавл (264 км); Астана-Қостанай-Челябі (119 км) және басқалары.;

Халықаралық маңызы бар автожолдарды қайта жаңғырту: Таскескен - Бақты (ҚХР шекарасы, 108 км); Жезқазған - Петропавл (582 км); Ақтөбе - Атырау (237 км); Астана - Шідерті (120 км) және басқалары;

Концессиялық жобалар: Батыс Еуропа - Батыс Қытай жобасының шеңберінде Ташкент-Шымкент-Жамбыл облысының шекарасы (209,3 км) және Алматы-Қорғас (301 км); Астана-Қарағанды (238 км); Алматы-Қапшағай (104 км); Астана-Шортанды учаскесінде интеллектуалдық-көлік және төлем жүйелерін (ИКТЖ) енгізу және басқалары;

Республикалық маңызы бар автомобиль жолдарын күрделі, орташа, ағымдағы жөндеу (9 951 км);

Жетіген-Қорғас - (293 км), Өзен-Түрікменстан мемлекеттік шекарасы (146 км) жаңа теміржол желісін салу;

Ұлттық энергетика желісін жаңғырту (2-кезең);

Алматы және Алматы облысында трансформаторлық қосалқы станциялар салу;

Құрылыстағы техникалық реттеу реформасы Қазақстанға:

тең құқықты қатысушы ретінде халықаралық сауда-экономикалық кеңістікке біте қайнасуға;

экономикалық жоғары технологиялық дамуын қамтамасыз етуге;

жылжымайтын мүлікке шетел инвестициясын тартуға;

нарықты сапасы жоғары және қауіпсіз өніммен толықтыру үшін жағдай жасауға;

отандық мамандардың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға;

Қазақстанда құрылыстың тұрақты жоғары мәдениетін қалыптастыру үшін іргетас қалауға мүмкіндік береді.

Қазақстан Республикасының Құрылыс техникалық регламентінің қолданысқа енгізілуімен мыналарға қол жеткізілетін болады:

1. Жобалаудың техникалық реттеу жүйесінің ашықтығы мен қарапайымдылығы, Қазақстанның аумағында салынатын құрылыс объектілерін салуға, пайдалануға және нормативтік сәйкестігін бақылауға рұқсат беру.

2. Отандық нормативтік талаптардың халықаралық нормалар мен стандарттардың талаптарымен үйлесімділігі, бұл талаптардың сәйкессіздік проблемасын, сараптама жүргізудің мүмкін еместігін, негізгі құжаттарға қол жетпеушілік және шетелдік мамандарды тарта отырып объектілерді салу кезінде туындайтын басқа да проблемаларды жояды.

3. Шетелдік тұтынушыға сапалы жаңа, ашық, ұғынықты нормативтік режим ірі ауқымды шетелдік инвестициялар үшін Қазақстанның тартымдылығын арттырады.

4. Нормалаудың параметрлік үлгісі талаптарды құрылыс тәжірибесінде қолданудың икемділігін қамтамасыз етеді және осы заманғы энергия үнемдейтін және тиімді құрылыс технологияларын, шешімдерді, материалдар мен бұйымдарды енгізуді оңайлатады.

5. Бүкіл дүниежүзілік сауда-экономикалық жүйенің басқа қатысушылармен үйлесімді, жаңа құрылыс регламенті қазақстандық құрылыс өнімдерінің, технологияның жылжуына және шетел нарықтарына ноу-хау және құрылыс саласының халықаралық деңгейде бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік жасайтын болады.

6. Құрылыс кешені қызметтерінің сапасы және ғимараттар мен құрылыстардың қауіпсіздігі жақсарады.

7. Инвестиция үшін қолайлы құрылыс саласындағы нормативтік режим күрделі құрылыстың жылдамдатылған қарқыны үшін жағдай жасайды, бұл өз кезегінде экономиканың сабақтас салаларына инвестицияның тізбекті реакциясын тудырады, жаңа жұмыс орындарын жасайды, және тұтас алғанда Республиканың экономикалық даму қарқынын жылдамдатуға алып келеді.

ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен 5-бөлім өзгертілді (бұр.ред.қара)

5. Бағдарламаны іске асыру кезеңдері

Бағдарлама кезең-кезеңімен 2010-2014 жылдары орындалатын болады.

Бірінші кезең (2010-2012 жылдары) - саланы қолдау мен дамыту инфрақұрылымдарын нығайту үшін ұйымдастыру тетіктері мен базасын жасау.

1-кезеңнің мақсаттары мен нәтижелері:

құрылыс индустриясында жалпы қосылған құнды кемінде 40 % арттыру (12-кесте);

отандық құрылыс материалдарын өндіру үлесін 70 %-ға дейін арттыру (12-кесте);

Өнеркәсіпте құрылыс материалдарының еңбек өнімділігін бір адамға 20 000 АҚШ долларына дейін арттыру(12-кесте);

құрылыс және құрылыс материалдары секторында өндіріс көлемінің 1 200 мың тоннасы (12,9%) экспортталады (цемент саласы) (іс-шаралар жоспарына **2-қосымша**);

Бағдарламаны іске асырудың нормативтік-құқықтық, ғылыми-әдістемелік және ұйымдық-басқару базаларын қалыптастыру (әзірлеу, келісу және бекіту), өңірлік бағдарламаларды әзірлеу;

құрылыс материалдарының қажеттілік және өндіру теңгерімдерін нақтылау және құрылыс саласын дамыту сызбасын түзету;

техникалық-экономикалық негіздемелер мен бизнес-жоспарлар әзірлеу.

Екінші кезең (2012-2014 жылдар) - негізгі қаланған әлеуетті іске асыру, қарқынды өсу. Бұл кезеңде бірінші кезеңде алынған оң нәтижелерді тарату, саланы қолдау инфрақұрылымының бар элементтерін жүйелі нығайту және жоқтарын салып шығу, саланы жүйелі нығайту, мақсатты параметрлері айқындалған және оны іске асырудың 1-кезеңінің шеңберінде нақтыланған Бағдарламаның негізгі нәтижелеріне жетуге инфрақұрылымы бар фокусты жылжыту орын алады.

2-кезеңнің мақсаттары мен нәтижелері:

құрылыс индустриясында жалпы қосылған құнын кемінде 76 % арттыру (12-кесте);

отандық құрылыс материалдарын өндіру үлесін 80 %-ға дейін арттыру (12-кесте);

өнеркәсіпте құрылыс материалдарының еңбек өнімділігін бір адамға 24 000 АҚШ долларына дейін арттыру (12-кесте);

жалпы алаңы 34 млн. кв. метр тұрғын үй салу (12-кесте);

құрылыс және құрылыс материалдары секторында өндіріс көлемінен 2 700 мың тонна (20 %) экспортталады (цемент саласы) (іс-шаралар жоспарына **2-қосымша**);

сала ұйымдарына техникалық көмек көрсету;

құрылыс материалдары мен құрылыс индустриясы өнеркәсіптерін техникалық қайта жарақтандыру;

құрылыс индустриясы жаңа салу және құрылысы басталғандарын пайдалануға кәсіпорындарының пайдалануға беру;

құрылыс өнімдерінің тиімді нарығын қалыптастыру;

құрылыста техникалық реттеу реформасын аяқтау.

5.1. Құрылыс саласын техникалық реттеу жүйесін реформалау

Реформалардың дүниежүзілік тәжірибесін талдау құрылыс саласының техникалық реттеу жүйесінің негізгі компоненттерін - нормативтік базасын, сәйкестігі бағалау жүйесін және қадағалау мен бақылау жүйесін бір мезгілде кешенді реформалау қажеттігін көрсетті.

Құрылыс саласының нормативтік базасы саласында реформалар барысында нормалаудың ұйғарылған әдісінен прогрессивті параметрлік әдіске кезең-кезеңімен өтуді жүзеге асыру көзделеді.

Жаңа әдіс нормативтік сәйкестікке жетудің балама жолдары болып табылатын құрылыс шешімдері әдістерін пайдалану есебінен инновацияларды енгізуге мүмкіндік туғызатын болады.

Балама шешімдер әдісі - құрылыс саласының жаңашылдарына инновацияны, жаңа технологияларды, материалдарды, бұйымдарды, әдістерді, қолдануға, бірегей шешім ұсынуға және іске асыруға мүмкіндік береді.

Балама шешімдер сонымен қатар құрылыста Қазақстанның қолданыстағы икемсіз нормативтік базасына үйлеспейтін озық шешімдер мен технологияларды қолдану — Қазақстанда ірі отандық және шетелдік құрылыс нарығының қатысушылары үнемі кездесіп тұратын проблеманы шешуге мүмкіндік береді.

ЕурАзЭҚ шеңберінде «Ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдары мен бұйымдардың қауіпсіздігі туралы» құрылыс техникалық регламентін - сапалы жаңа құжат әзірлеу болжанып отыр. Осы құжат ЕурАзЭҚ елдерінде құрылысты техникалық реттеудің барлық объектілеріне қойылатын жалпы міндетті талаптарды белгілейтін болады.

Құрылыс техникалық регламент құрылыс заңнамасын сақтаудың қазіргі заманғы құралдарының жиынтығымен жабдықталатын болады, ол техникалық реттеу субъектілеріне өлшемдік нормалардың талаптарын орындауға мүмкіндік береді. Бірыңғай нормативтік құқықтық кеңістікті қалыптастыру мақсатында ЕурАзЭҚ елдерінің аумағында «Ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдары мен бұйымдарының қауіпсіздігі туралы» құрылыс техникалық регламентін енгізгенде құрылыс саласында ұлттық техникалық регламенттер күшін жояды.

Техникалық реттеу жүйесін реформалаудың бастапқы сатысында республиканың құрылыс индустриясының жобалау, құрылыс ұйымдары мен кәсіпорындарын Қазақстанның жағдайына бейімделген Еурокодтар мен еуропалық стандарттарға кезең-кезеңімен өту жоспарланған, бұл құрылыс өнімдері мен қызметтерін экспорттауды кеңейтуді қамтамасыз етуге, озық технологияларды, инновациялық шешімдерді енгізуге, сондай-ақ, елдің аумағында және шетелдерде инвестициялық жобаларды іске асыру кезінде техникалық тосқауылдарды алып тастауға мүмкіндік береді.

Шетелдік үлгі құжаттарды инженерлік-техникалық талдау Қазақстанда тікелей қолдану үшін пайдаланылуы немесе отандық аналогта түрленуі мүмкін ең жақсы жағдайды анықтауға мүмкіндік береді. Бұл ретте, басымдық халықаралық, жаһандық және өңірлік нормалар мен стандарттарға берілетін болады.

Құрылыста нормалаудың осы заманғы әдісіне өту - техникалық реттеу-қадағалау-бақылау қызметінің екінші құрамдас жүйесін сапалы қайта құруды талап етеді.

Құрылыс заңнамасының сақталуын қадағалау және бақылау саласындағы озық халықаралық тәжірибеге сәйкес жергілікті қадағалау-бақылау органдары қызметкерлерін міндетті кезеңдік аттестаттауды жетілдіру болжанып отыр.

Аттестаттаудың мақсаты Қазақстанның барлық аумағында жаппай қадағалау-бақылау қызметінің бірдей жоғары сапасын қамтамасыз ету болып табылады.

Бұл мемлекеттік құрылыс инспекторларының жоғары кәсіби біліктілігі мен дербес жауапкершілігін қамтамасыз етеді.

Техникалық реттеу шеңберінде техникалық қадағалауды, жобаларды сараптауды, ғимараттар мен құрылыстардың беріктігі мен сенімділігін бағалауды жүзеге асыратын жеке тұлғаларды аттестаттау көзделіп отыр, оларға мемлекеттік құрылыс инспекторларына қолданылатын аттестаттау принциптері қолданылатын болады.

Мемлекеттік қадағалау және бақылау органдарына қосымша техникалық реттеу шеңберінде жеке сарапшы мамандар маман институтын құру көзделуде, оларға да мемлекеттік органдардың қызметкерлеріне қолданылатын аттестаттау принциптері қолданылатын болады.

Үшіншіден, техникалық реттеу субъектілері мен объектілерінің құрылыс заңнамасының талаптарына сәйкестігін бағалау жүйесі техникалық реттеу жүйесінің маңыздылығы кем емес құрамдас бөлігі болып табылады.

Сәйкестікті бағалау жүйесін реформалаудың негізгі мақсаты аттестаттау, лицензиялау және сертификаттау саласында көпшілік таныған шетелдік аналогтармен үйлесімділігі болып табылады. Шетелде көпшілік таныған принциптерге сәйкестендіре отырып, жобалаушылар мен құрылысшылардың кәсіби қызметін лицензиялау және тіркеу жүйесін түпкілікті реформалау болжанып отыр.

Реформа сонымен қатар сертификаттауды өлшемдік нормалау принциптеріне сәйкестікке келтіру және құрылыс нарығын сапалы және қауіпсіз құрылыс материалдарымен және бұйымдармен толтыру мақсатында құрылыс өнімдерін сертификаттау саласын тәртіпке келтіруді көздейді.

Құрылыс материалдары мен бұйымдарына Қазақстанның сауда әріптестерінің көпшілік таныған шетелдік органдары беретін сынақ хаттамалары мен сертификаттарын Қазақстанда тану үшін тосқауылдарды жоюға ерекше көңіл бөлінетін болады.

Құрылыс саласының кәсіби білім, беру үздіксіз кәсіби оқу және кадрлардың біліктілігін арттыру сияқты проблемалары шешілетін болады.

Реформаның жобасы сәулет-құрылыс, өрт, экология, санитарлық-эпидемиологиялық, өнеркәсіптік, су шаруашылығы және энергетикалық қадағалау мен бақылау органдарының қызметін ведомствоаралық үйлестіруді, сондай-ақ стандарттау жөніндегі ұлттық органның және басқа мекемелер мен ведомстволардың жобасына белсенді қатысуын талап етеді.

Жобаның өнімдерін жасау процесінде озық енгізуді жүргізу көзделеді. Атап айтқанда, жүйенің компоненттерін жекелеген пилоттық жобаларға сынамалық енгізуді жүргізу жоспарланып отыр, бұл сынамалық енгізу тәжірибесін талдау негізінде дер кезінде түзету енгізуге және толық масштабты енгізу кезеңінде катеден аман болуға мүмкіндік береді.

Мынадай іс-шаралар өткізу жоспарланып отыр:

еуропалық құрылыс нормалары мен стандарттарын сатып алу және аударуды жүзеге асыру;

Қазақстанның климаттық және геологиялық жағдайларын ескеріп, Еурокодтарға ұлттық қосымшалар әзірлеу;

сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласында қолданыстағы қадағалау мен бақылау жүйесінің өлшемдік нормалау шеңберінде қабылданған қауіпсіздік пен сапаны қамтамасыз ету үлгісіне сәйкессіздігін анықтау;

нарықты жоғары сапалы және қауіпсіз құрылыс материалдарымен және бұйымдармен толтыруға кедергі жасайтын құрылыс өнімдерінің сәйкестігін бағалау жүйесінің тосқауылдарын анықтау;

құрылыс саласын техникалық реттеуге қатысты бірқатар заңнамалық және заңға тәуелді актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізу.

Сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы мемлекеттік реттеудің тиімділігін арттыру мақсатында:

сәулет, қала құрылысы және құрылыс, саласына лицензиялау санатын енгізу;

құрылыс материалдарының конструкциялары мен бұйымдарын өндіруді (шығару) сертификаттау саласына бере отырып, лицензияланатын түрлерден шығару;

сараптамалық жұмыстар мен инжинирингтік қызметтерді лицензиялау саласынан аттестаттау саласына беру;

мемлекеттік лицензиялардың ізденушілері мен иелеріне қойылатын жаңа біліктілік талаптарын әзірлеу;

сәулет және қала құрылысы, құрылыс және мемлекеттік сәулет-құрылыс бақылауы істері жөніндегі жергілікті атқарушы органдардың қызметін, сондай-ақ салынып жатқан республикалық маңызы бар объектілердің қауіпсіздігін уақытылы және тұрақты бақылауды қамтамасыз ету;

сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы мемлекеттік нормативтердің талаптарын сақтамағаны үшін заңды және жеке тұлғалардың жауапкершілігін арттыру;

жаңа технологияларды ескере отырып, құрылыс саласында мамандардың даярлау және қайта даярлау міндеттілігін енгізу;

Қазақстан Республикасының Құрылыс және тұрғын үй коммуналдық шаруашылық істері агенттігінде сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы сарапшыларды (техникалық қадағалау, жобаларды сараптау, ғимараттар мен құрылыстардың беріктілігі мен сенімділігін бағалау жөніндегі сарапшыларды) аттестаттау жүргізу қажет.

Жобалық істі жетілдіру тетіктерінің бірі жобалау және құрылыс саласындағы заңнамалық және нормативтік-техникалық қамтамасыз ету болып табылады. Сапалы жаңа нормативтік база қалыптастыру ғылыми, техникалық және технологиялық болжамдар негізінде жобалау және құрылыс тәжірибесінен анық алда бола отырып орындалуға тиіс.

Бұл үшін мыналарды көздеу қажет:

1) Жобалау ұйымдары туралы үлгі ереже әзірлеу;

2) жобалардың сараптамасын жүзеге асыратын сарапшылардың бірыңғай электрондық базасын жасау;

3) жобаларды мемлекеттік емес сараптау қызметіне мониторинг және мемлекеттік бақылау жүргізу;

4) жобалардың сметалық құнының қымбаттауын болдырмау мақсатында жаппай құрылыс объектілері үшін үлгілік жобалауды одан әрі дамыту және үлгілік жобалардың каталогтарын жасау.

5.2. Аумақтық жоспарлауды жетілдіру және өңірлердің қала құрылысын дамыту

Тиімді аумақтық жоспарлау және өңірлердің қала құрылысын дамыту мақсатында сандық және сапалық көрсеткіштердің мемлекеттік жүйесі ретіндегі Қазақстан Республикасы аумағын ұйымдастырудың Бас схемасын әзірлеу, әр түрлі деңгейдегі мемлекеттік қала құрылысы кадастры жүйесін жасау және жүргізу керек.

Құрылыс саласын бұдан әрі дамытуға бағытталған жоғарыда аталған іс-шараларды жүзеге асыру үшін:

1) мемлекеттік орталық және жергілікті атқарушы органдармен бірлесіп, Қазақстан Республикасы аумағын ұйымдастырудың Бас схемасының тұжырымдамасы мен жобасын әзірлеу;

2) өңірлер аумағын қала құрылыстық жоспарлаудың кешенді схемасын және елді мекендердің бас жоспарларын әзірлеуді қамтамасыз ету;

3) республикалық деңгейде мемлекеттік қала құрылысы кадастрын жасау және облыстық және базалық деңгейде жасауды аяқтау керек.

Бас схема Қазақстан Республикасының аумағын тиімді пайдалануды, қолайлы қоршаған ортаны жасау және сақтауды, экологиялық, өнеркәсіптік және өрт қауіпсіздігін, халық денсаулығының сақталуын, тарихи және мәдени ескерткіштердің сақталуын қамтамасыз етуді, орналастыру жүйесі мен өндірістік, әлеуметтік және инженерлік-көлік инфрақұрылымдарын дамытудың мемлекеттік басымдықтарын анықтауды көздейді.

Бас схема елдің болашақтағы аумақтық ұйымдастырылуының стратегиялық мәселелерін қарайды және халықтың қолайлы тіршілік ету ортасымен тұрмыс-тіршілігін жасау мақсатында елді мекендер мен қонысаралық аумақтардың тұрақты дамытуын қамтамасыз етуге бағытталған шараларды белгілейді.

Мемлекеттік қала құрылысы кадастрын жасау және жүргізу мақсаты тиісті қала құрылысы кеңістігінің қала құрылысы, сәулет және құрылыс құжаттамасын басқарудың автоматтандырылған ақпараттық жүйелерін құру арқылы тиісті қала құрылысы кеңістігінің қала құрылысы, сәулет және құрылыс қызметін ақпараттық қамтамасыз ету болып табылады.

Құрылып жатқан Мемлекеттік қала құрылысы кадастрының республикалық орталығының ұйымдық-құқықтық нысаны мен ведомстволық тиістілігін анықтау Қазақстан Республикасының Бәсекелестікті қорғау агенттігі әзірлеген «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік монополиялар мәселесі бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасының шеңберінде «Қазақстан Республикасындағы сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 16 шілдедегі № 242 [Заңына](#) МҚК жүргізуді мемлекеттік монополияға жатқызу бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізілгеннен кейін орынды деп санаймыз.

МҚК республикалық деңгейі нормативтік-техникалық құжаттарды жүйеге келтіруді, сәулет, қала құрылысы, құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық салаларындағы нормативтік-техникалық құжаттардың бірыңғай деректер қорын қалыптастыруды және жүргізуді қамтамасыз етеді, мемлекеттік қала құрылысы кадастрының қызметтері базалық және облыстық деңгейлерге тікелей тарату үшін электрондық түрде тапсырады.

5.3. Мемлекеттік инвестициялардың қатысуымен құрылыста сметалық баға белгілеу жүйесін жетілдіру

Бюджет қаражаты есебінен сатылатын құрылыс өнімдерінің баға белгілеу жүйесі функционалды өзара байланысты элементтерден: сметалық-нормативтік базадан, бағдарламалық қамтамасыз етуден, бағаның ағымдағы деңгейінің мониторингін және нарықты зерттеуден тұрады.

Баға белгілеу ғылыми-техникалық прогресті, өндірістік қуаттарды тиімді пайдалануды, материал сыйымдылығын азайтуды, еңбек өнімділігін арттыруды, құрылыстың жоғары сапасын және іске қосылатын объектілердің пайдалану сипаттамаларын жақсартуды есепке алуы тиіс.

Инфрақұрылымның, құрылыс индустриясының дамуын, жаңа технологиялар мен жұмыстарды жасау әдістерінің пайда болуын, заңнамалық базадағы соңғы өзгерістерді ескере отырып, баға белгілеу мен сметалық нормалаудың қолданыстағы жүйесін жаңарту және қайта ұйымдастыру қажеттілігі пісіп жетілді.

Баға белгілеуді жетілдіру үшін мемлекеттік инвестициялар есебінен құрылыста объектілерді бағасына қалыптастыру тәртібін регламенттейтін қолданыстағы нормативтік құқықтық құжаттарды түзету мен жаңаларын әзірлеу, құрылыс өнімдерінің тұтынушылық бірлігі құнының ірілендірілген нормативтері, ұқсас объектілердің құны туралы деректер банкі қалыптастыру, құрылыс жұмыстарының бірлігін орындау кезінде материалдық, еңбек және өзге ресурс түрлерінің шығыс нормаларын әзірлеу қажет болады. Орындалатын құрылыс-монтаж жұмыстарының құнын бағалау қызметтердің сапасын және нарықтың конъюнктурасын ескере отырып, өзіндік құнының және салық және бюджет заңнамаларына сәйкес белгіленген салықтар мен салықтық емес төлемдердің барлық түрлерінің негізінде қалыптасуға тиіс.

Еңбекке ақы төлеудің тарифаралық коэффициенттерінің өзгеруіне байланысты құрылыстағы нормативтік базаны одан әрі жетілдіру, технологиялық карталарды әзірлеу тәртібін жетілдіру, технологиялық құжаттамаларды және оның негізінде жаңа технологиялар мен жаңа материалдарға арналған ресурстық-сметалық нормаларды уақтылы әзірлеу, мемлекеттік сметалық нормалар мен бағалау маңызды міндеттер болып қалады.

Тиімді мемлекеттік баға саясатын жасау үшін мынадай принциптерді сақтай отырып, құрылыс өніміне дұрыс баға белгілеу талап етіледі:

- жасаудың барлық кезеңіндегі тұрақтылық, яғни баға заңнамада және/немесе құрылыс мердігерлігі шартында көзделген ерекше жағдайларды қоспағанда, құрылыс аяқталғанға дейін өзгеріссіз болуы тиіс;

- орындалған жұмыс үшін тапсырысшы мен мердігердің арасындағы тұрақты баға мен есеп айырысу тәртібі арасындағы өзара байланыс.

Баға белгілеудің элементтік жүйесінен құрылыс құнының ірілендірілген көрсеткіштері (сындарлы элементтер) бойынша баға белгілеу жүйесіне өту қажет.

Баға белгілеу жүйесін жетілдіру үшін мынадай міндеттерді шешу қажет:

- 1) сметалық-нормативтік базаны жетілдіру;
- 2) жетілдірілген сметалық нормаға өту бойынша әдістемелерді айқындау және әзірлеу;
- 3) сметалық құжаттамалардың есебі бойынша бағдарламалық қамтамасыз етуді жаңалау;
- 4) тұрақты мониторинг негізінде құрылыс өнімдерінің құнын ағымдағы баға деңгейіне келтіру.

5.4. ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 [Қаулысымен](#) алып тасталды ([бұр.ред.қара](#))

5.5. 2010-2014 жылдарға арналған құрылыс индустриясының индустриялық-инновациялық дамуын және құрылыс материалдарын өндіруді кешенді ғылыми-технологиялық қамтамасыз ету

Құрылыс материалдары өнеркәсібі мен құрылыс индустриясының дамуын кешенді ғылыми-технологиялық қамтамасыз етудің мақсаты мен міндеттері инновациялық негізде қосылған құны жоғары бәсекеге қабілетті құрылыс материалдарының энергия және ресурс үнемдейтін сақтайтын өндірістерін игеру болып табылады.

Отандық құрылыс индустриясының негізін цемент, құрама темірбетон, қыш, кірпіш, керамогранит, газобетон өндіретін зауыттар құрайды. Негізгі өндірістік қуаттардың орташа статистикалық тозуын әртүрлі сарапшылар 60-75 пайыз аралығында бағалайды. Қолда бар қуаттар кезінде елде жылына жиыны 6-7 млн. шаршы метр тұрғын үй салынады.

Алға қойылған міндеттерді орындау үшін құрылыс индустриясында жалпы қосылған құнды кемінде 76 %-ға арттыру, отандық құрылыс материалдарын өндіру үлесін 80 %-ға дейін арттыру, құрылыс материалдары өнеркәсібіндегі еңбек өнімділігін бір адамға 63 000 АҚШ долларына дейін арттыру және тұрғын үй құрылысының көлемін әлемдік стандарттардың деңгейіне дейін жеткізу - құрылыс индустриясы кәсіпорындарының қуаттарын кемінде екі еселендіру қажет. Бұдан басқа, құрылыс материалдары мен конструкциялары арнайы құрылыс - энергетиканы, өнеркәсіпті, көлік инфрақұрылымын және басқа мақсаттарды дамыту - айналымын күшейту үшін керек болады. Құрылыс индустриясының базасын осы заманғы техникалық негізде жаңғырту қажет. Бірінші кезектегі міндеттердің қатарында - жаңа цемент зауыттарын салу және қолданыстағыларын жаңғырту, клинкер-цемент терминалдарын мен индустриялық құрылыс комбинаттарының аумақтық желілерін ұйымдастыру, сондай-ақ санитарлық-техникалық және қаптайтын қыш өндіретін зауыттар салу.

Жаңа цемент зауыттарын салу - қымбат тұратын жоба. Неміс жабдықтарының негізінде жылдық өнімділігі 1 млн. тонна зауыт салуға кететін шығын 120-150 млн. еуродан төмен болмайды. Цемент зауыттарының жаңа буыны шикізат дайындаудың құрғақ тәсілімен жұмыс істейді. Бұл ең жақсы қазіргі нарықта өнімнің өнімділік - баға - сапа арасалмағымен ерекшеленетін жоғары автоматтандырылған және үнемді зауыттар.

Қолданыстағы цемент зауыттарын жаңғыртқан кезде инвестицияны 2-3 есе үнемдеуге және сол нәтижені алуға болады.

Қазіргі заманғы индустриялық құрылыс комбинаттарын салу төмен материал сыйымдылығымен және өзіндік құнымен, жоғары жылу қорғаумен және үй-жайды еркін жоспарлау және қайта жоспарлау мүмкіндігімен ерекшеленетін үй салуға мүмкіндік береді. Олар «өзіндік құн - қолайлылық - жарасымдылық - сенімділік» өлшемі бойынша ірі панельді, кірпіш және берік ғимараттарға Қарағанда ұтады.

Темір-бетон бұйымдары зауытының екі немесе үш аралық цехы қарқасты жаңа буын ғимарат салу үшін жиналатын конструкциялар шығаратын осы заманғы тиімділігі мол өндіріске қайта өзгертілуі мүмкін. Комбинаттардың қуаты - жылына 50-ден 200 мың шаршы метрге дейін тұрғын үй.

Ғылыми білім мен озық технологияның рөлі құрылыс индустриясының базасын ойдағыдай жаңғырту үшін аса маңызды. Бұл жерде әсіресе құрылыс саласы үшін маңызды мән мынадай перспективалы бағыттар болады:

осы заманғы үй құрылысы комбинаты туралы сөз болғанда негізгі мәселе - үй салу жүйесін таңдау. Жаппай құрылыс үшін қаңқа арқылы және тірек-берік үй салу жүйесін қолдану орынды негіз болады. Олардың жақсы жағына біршама төмен өзіндік құн мен еркін жоспарлау жатады. Бірақ ең бастысы - жоғары сенімділік, оған ОТК-ның бақылауымен үйдің майда-шүйдесіне дейін зауытта дайындау және монолитті фрагменттерді барынша азайту арқылы қол жеткізіледі, бұл әсіресе қысқы құрылыс кезінде маңызды.

Осы заманғы үй салудың негізгі проблемаларының бірі - тиімді қабырға конструкциялары. Солтүстік Америка мен Еуропаның бір қатар елінде қолданылатын үш қабатты қабырға ТМД-да кірігіп кете алмауы себебінен бізде ол жіті мәселе болып тұр. ТМД-да нақты тәжірибеден өтетін технология оны қолданудың бастапқы үлгісінен тым алыс. Қорытындысында ұзақ уақытқа төзімділігі мен санитарлық-гигиеналық қасиеттері күмәнді пенополистиролдың арзан түрлерінің орынсыз кеңінен қолдана бастады.

құрылыс материалдарын өндіру үшін техногендік қалдықтарды кәдеге жарату біртіндеп ұлттық проблемаға айналды. Таудай үйілген қалдықтар тіршілік ету ортасын бүлдіреді. Бұдан өзін, шикізат ресурстарының тапшылығы құрылыс қарқынын тежейтін күн де алыс емес. Құрылыс материалдары мен конструкцияларды өндіру кезінде металлургиялық өндірістердің қалдықтарын, сауда экономикалық аймақтың күлін және басқа көп нәрсені қолдануға болады.

Ұзақ уақытқа және экологиялық таза жылытқыш жасау бүкіл әлемде елеулі проблема болып калуда. Жылытқыштың кеңінен қолданылатын түрлері стирол, фенол және адам үшін зиянды басқа да химиялық қосылыстардан тұрады. Адамдардың денсаулығы туралы қамқорлық ұран емес, ұлттық саясаттың ажырамас бір бөлігі елге - Финляндияда экологиялық лас жылытқыштардан тұратын ғимараттардың тұтас кварталдары бұзылады. Ең жақсы жылытқыш көбікшыны болып табылады. Бұл қандай жағдайда болмасын улы заттар бөлмейтін жеңіл, жанбайтын және төзімді материал. Алайда, көбікшыны - салыстырмалы түрде қымбат материал, және оның өзіндік құнын төмендету үшін зерттеу жұмысы қажет.

инерциялы материалдарды байыту - ұлттық маңызы бар проблема. Дамыған елдердің көпшілігінде құм мен киыршықтас темір-бетон бұйымдары зауыттары мен үй құрылыс комбинаттарына жуылған, құрғақ күйінде, топтастырылып немесе тапсырыс берушінің қалауы мен рецепі бойынша жіктеліп түседі. Осы арқылы өнімнің сапасы сақталады, ғимараттар мен құрылыстың сенімділігі артады, едәуір қаражат үнемделеді. Біздің ел осындай өндіріс мәдениетінен әлі тым алыс.

Егер қажетті жабдықтармен (уатқыштармен, жіктегіштермен және т.б.) құрастыратын құм және киыршықтас карьерлер темір-бетон зауыттары мен басқа да мүдделі кәсіпорындар әлемдік стандарттардың деңгейіне жақындайды. Бұдан өзге, байытылған инертті материалдарды тасымалдау үшін орау техникасы мен контейнерлер қажет. Бұл проблемамен бетон қоспасының оңтайлы құрамын жобалау ғылымы тығыз байланысты.

Қазіргі заманғы технологиялардың көмегімен өндірілетін бұйымдардың номенклатурасын кеңейту - зерттеу мен инвестиция үшін игілікті салы. Ондаған жаңа бұйымдар өте перспективалы. Бұл - көп тесікті керамоблок және басқа құрылыс керамика бұйымдары, термоблоктың алуан түрлері, жаңа темір-бетон бұйымдарын палубасыз қалыптау (қадалар, шпунт, жол плиталары, қаңқалы ғимараттарға арналған ригельдер және басқалары).

Құрылыс базасын шұғыл іргелі жаңғырту, оны қазіргі заманғы техникалық негізде дамыту - аса маңызды мемлекеттік міндет. Бұл тұста оның қуатын ұлғайту туралы, сапасы жоғары бәсекеге қабілетті өнім өндірудің жетістіктері туралы ғана емес, бірақ шығынды едәуір қысқарту туралы да сөз болып отыр. Техникалық артта қалу өндірістік жабдықтардың көп тозғанды әсерінен құрылыс өнімдерінің жалпы өзіндік құны соңғы жылдары үштен бірге өсті.

Мемлекет басшысы Қазақстан халқына Жолдауында энергия үнемдейтін технологияларды енгізуге күш салу қажеттігін атап өтті. Қазақстанның ІЖӨ энергия сыйымдылығы шартты отынның 0,73 тоннасына 1000 АҚШ долларына тең, Қытай мен АҚШ-тың ұқсас көрсеткіші екі еседен астам, ЕО-рын 25 елінің энергия сыйымдылығының орташа көрсеткіші - үш есе артық. Әсіресе жылу-энергетика ресурстарын пайдалану көлемі бойынша экономиканың басқа салаларының арасында үшінші орын алатын құрылыс кешенінде энергия үнемдеу маңызды. 571 көлем ішінде құрылыс материалдары өнеркәсібі 11 % құрылыс 4 % энергия ресурстарын пайдаланады.

Құрылыс материалдары мен бұйымдарының өнеркәсібінде энергияның ең көп қажет ететін өндірістер цемент, кірпіш және құрастырмалы темір-бетон өндірісі болып табылады. Мысалы, Қазақстанда 1 тонна цемент өндіруге шартты отынның 100 кг-ы, ал ЕО елдеріне қарағанда 900 кВт-сағ электр энергиясы артық жұмсалады.

Энергия тиімділігі саласында құрылыс индустриясындағы жағдайды түбегейлі өзгерту сан миллиардтық ақша салумен байланысты. Алайда, бұл тіпті бүгін капиталды көп қажет етпейтін, бірақ аса тиімді энергия үнемдейтін технологияларды енгізу мүмкіндіктерін жоққа шығармайды.

Энергия үнемдеудің орасан зор әлеуеті құрылыстың цементті көп қажет етуін азайтуға салынған. Қазіргі заманғы құрылысты аса берік бетонсыз салу мүмкін емес екені белгілі. Алайда, іс жүзінде құрылыста маркасы 300 және одан төмен бетон кең таралған (жалпы санының шамамен 80 %) күйінде қалды. Мұндай бетон үшін 400 маркалы цемент керек емес. Бірақ ерекше талап етілетін төмен маркалы цементті біздің зауыттар шығармайды.

Сонымен қатар, энергия шығынын азайту үшін АҚШ-та қабылданған заңнамалық актілер құрамында пуццолан, золу-унос және қош бар аралас цемент өндіруді перспективті сатыға шағарды. Аралас цементті қолдану электр энергиясын 40 %-ға дейін үнемдеуге мүмкіндік береді. 10 % клинкерді күлмен алмастыру АҚШ ауқымында жылына 2 млн. тонна көмір үнемдеуді қамтамасыз етеді.

Өнеркәсіптің жанама өнімдерін пайдалану құрылыс материалдары өндірісінің шикізаттық базасын едәуір кеңейтуге, карьерлер мен үйінділерге бөлінген жердің ауқымын қысқартуға, әуе және су бассейнінің ластануын азайтуға мүмкіндік беретіні белгілі. Бұл бағытта осы уақытқа дейін көлемді зерттеулер орындалды және құрылыс материалдары өндірісінде әзірлемелер енгізу бойынша көптеген ұсыныстар берілді. Алайда, әзірлемелердің басым көпшілігі өнеркәсіптік ауқымда іске асырылмай қалды, себебі олар отандық құрылыс индустриясында басым, ескірген технологияларға бағдарланған.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында инновациялық негізде өндірісті түпкілікті жаңғыртуды көздейтін үдемелі индустрияландыру жүзеге асырылып жатыр. Бұл жағдайда қатты өнеркәсіптік қалдықтарды тиімді құрылыс материалына қайта өңдеу индустриялық негізге қойылуы мүмкін.

Іс жүзінде Қазақстанның барлық өңірлерінде металлургиялық және (немесе) химиялық өндірістің, көмір энергетикасының және (немесе) мұнай өндірудің әртүрлі қатты қалдықтары шоғырланған. Қазіргі уақытта республиканың аумағында 20 млрд. тоннадан астам қалдық жиналған. Өнеркәсіптік қалдықтардың көпшілігі құрамы мен қасиеті бойынша табиғи шикізатқа жақын және қайталама ресурс көзі бола алады.

Барлық өнеркәсіптік қалдықтардың ішінен жиналған қорының көлемі бойынша бірінші орынға көмір қалдықтары шығады: ЖЭС күлі мен қождары, ашылған жыныстар мен көмір байыту қалдықтары. Сонымен қатар күл-қождар бетонға қосымша және ерітінді, тұтқыр күл-цемент компоненті сияқты ең зерттелген материалдарға жатады. М100-М300 маркалы ауыр бетондардың, М50-М200 маркалы керамзитті бетонның, М50-М150 маркалы ерітінділердің құрамы әзірленді.

Бетонның құрамындағы күл-қож қалдықтарын ірі ауқымда пайдалану қалдығы аз және қалдықсыз өндіру мен жылу электр станцияларына іргелес аумақтарда экологиялық жағдайды елеулі жақсартуды ұйымдастыру үшін жағдай жасайды. Сонымен қатар цемент пен бетон дайындауға арналған толтырғыштардың шығыны қысқарады, техникалық-экономикалық көрсеткіштер жақсарады, бетонның техникалық және құрылыс-техникалық қасиеттерін мақсатты түрде өзгерту мүмкіндігі пайда болады.

Орындалған зерттеулер мен тәжірибелік-өнеркәсіптік сынақтардың нәтижесінде Қазақстан кәсіпорындарында ЖЭС күлін пайдалана отырып, тұтқырлар мен бетонның құрамы мен технологиялық

регламенттері әзірленді. Бірақ бұл әзірлемелер өнеркәсіптік ауқымда іске асырылған жоқ, өйткені ескі үлгідегі үй құрылыс комбинаттарында құйылған технологиялық және қоспалардан жасалған ЖББ моралдық ескірген таскынды-агрегаттық технологияларға, олар қазіргі уақытта толық жойылған.

Көмір қалдықтарын негізгі тұтынушылардың бірі кірпіш өнеркәсібі бола алады, өйткені олардың минералдық бөлігі химиялық және минералогиялық құрамы бойынша кірпіш дайындау үшін қолданылатын сазды шикізатқа жақын, ал олардың құрамындағы органикалық бөлік шихтаның құрамындағы отыны бар компонент ретінде пайдалануға мүмкіндік береді.

Күлдің босататын және кірпішке жылу ұстайтын қоспалар сияқты көптеген зерттеулері бар. Сазды-күлді кірпіш өндірісін зерттеу нәтижелері мен өндіріс тәжірибесін талдау және қорыту отын шығынын 10-30%-ға және одан да көп қысқартуға, кейбір қымбат және тапшы қоспаларды ауыстыруға (жоңқалар, қышқак) және кірпіштің беріктігін 1-2 маркаға арттыруға мүмкіндік беретін осы қосма тиімділігін көрсетеді. Пластикалық қалыптау әдісімен күлдің жоғары мөлшері (75-85%-ға дейін) бар күлді-сазды қоспадан алынатын күлді керамикалық қабырға материалдарының технологиясы бойынша кешенді зерттеулер орындалды. Алайда, осы әзірлемелер тәжірибеде тиісінше таралған жоқ, себебі индустриялық құрылыс және энергия тиімділігі талаптарына жауап бермейтін шағын қуысты кірпіштің ұсақ даналы ассортментіне шек қойылған. Сонымен, өнеркәсіптің қатты қалдықтарын тиімді құрылыс материалдарына индустриялық қайта өңдеу құрылысты өз өндірісінің құрылыс материалдарымен қамтамасыз етуге, өнімнің өзіндік құнын төмендетуге, экологияны жақсартуға мүмкіндік береді. Құрылысты индустриялық дамыту үшін сабақтас салалардың қалдықтарын өңдейтін қазіргі заманғы технологияларды игеру үшін:

республикада қайталама шикізаттың жиналған қорлар нақтылау және өнеркәсіп қалдықтарының кадастрына түзету жүргізу, құрылыс материалдары, бұйымдар мен конструкциялар кәсіпорындарының энергиялық аудиті мен мониторингін өткізу жөнінде шаралар қабылдау;

өзіндік құны неғұрлым төмен өнеркәсіп, қалдықтарын негізінде бәсекеге қабілетті өнімдер шығаруды қамтамасыз ететін тиімділігі жоғары технологиялық желілерді (өндірістер) игеруге және енгізуге жәрдем көрсету;

шикізат кен орындарының және өнеркәсіптік қалдықтарын, өндіріс шығындарын, көлік шығындарын азайтуға, өндірістің өнімділігі мен рентабельділігін арттыруға мүмкіндік беретін өнімдерді тұтыну нарықтарының орналасуын есепке ала отырып, объектілер мен өндірістік қуаттардың ұтымды орналасуын қамтамасыз ету;

технологиялық энергия шығындарын азайтатын, өнеркәсіптік қалдықтарын қайта өңдейтін кәсіпорындарды ынталандыру мен көтермелеу саясатын жүйелі жүзеге асыру қажет.

Бағдарламаны іске асыру:

құрамында өнеркәсіптің жанама өнімдерінің кемінде 30 % шикізатын пайдалана отырып, көп тоннажды құрылыс материалдарының технологияларын игеруге;

жаңа технологиялардың энергия қажетсінуі кемінде 20 %-ға азайтуға;

ірі форматты энергия тиімді қабырға керамикасының меншікті өндірісін, индустриялық үй құрылысы, шағын клинкерлік тұтқыр және бетон элементтерін және басқаларын игеруге мүмкіндік береді.

5.6. Құралдардың тізбесі және қойылған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу тетігі

Құрылыс материалдарының өндірісін ұйымдастыру мақсатында қазіргі инновациялық инфрақұрылымды (атап айтқанда, арнайы экономикалық және индустриялық аймақтар, технологиялар, трансфертінің орталықтары, технопарктер және т.б.) қолдану. Еркін экономикалық аймақтар шеңберінде Еркін экономикалық аймақтар құрудың мақсатына сәйкес келетін жобаларды іске асырушы кәсіпорындар индустриялық инфрақұрылымдар қамтамасыз етіледі. Бұдан өзге де, 2010 жылы Еркін экономикалық аймақтар туралы жаңа Заңды әзірлеу басталды, оның шеңберінде Еркін экономикалық аймақтар кәсіпорындары үшін қосымша барынша қолайлы және тиімді жағдай жасалатын болады. Индустриялық аймақтар шеңберінде кәсіпорындарға жобаны іске асыру үшін барлық қажетті инфрақұрылым жасалады.

инновацияларды қолдау жүйелерін жетілдіру мақсатында даму институттарымен өзара іс-қимыл;

жалғаспалы және болжамды, ескірген стандарттарды ұзақ мерзімді перспективаларға жаңғырту жолымен техникалық реттеу жүйелерін реформалау, кәсіпорындардың табиғи ресурстарды пайдалану тиімділігіне, экология мен халықтың денсаулығы үшін өнімдердің (қызметтердің) қауіпсіздігіне, көп энергия және материалды қажетсінуді төмендетуге қойылатын талаптарды күшейту, тиісті көтермелеулер мен санкциялар жүйесін, бірінші кезекте инновациялық өнім экспортын ұлғайту перспективасы бар бағыттар бойынша стандарттардың халықаралық стандарттармен үйлесімділігін анықтау;

жоғары технологиялық кәсіпорындар құру тәжірибесін кеңейтуге және жеделдетуге тәжірибені жағдай жасайтын техникалық регламенттерді, стандарттар мен ережелерді қабылдау;

сертификаттау рәсімдерін, оның ішінде халықаралық сапа стандарттарына сәйкес оңайлату және жеделдету;

ғылыми, білім беру ұйымдарының және инновациялық саладағы бизнестің өзара іс-қимылын, оның ішінде технологиялық дамудың перспективалық бағыттарын анықтау және дамыту, гранттарды ұсыну жүйесін қолдана отырып, зерттеулер мен әзірлемелер өткізуге компанияның шығындарын бірлесіп қаржыландыру жетігін дамыту, инновациялық жобаларды іске асыруды бірлесіп қаржыландыру, технологиялық бағыттар бойынша құрылыс индустриясын дамытуға арналған басымдықтар бойынша ұзақ

мерзімді инновациялық серіктестікті қолдау жөнінде бизнес пен ғылымның өзара іс-қимылын қамтамасыз ету мақсатында технологиялық платформаларды қалыптастыру арқылы ынталандыру құралдарын дамыту;

- сәулет, қала құрылысы және құрылыс индустриясы саласындағы іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулерді бюджеттік қаржыландырудың бағдарламалық-нысаналы және гранттық тетіктері;
- пайыздық ставкаларды субсидиялау;
- егер кәсіпкерде кепілзат жеткіліксіз болса кредиттерге кепілдік беру;
- сервистік қолдау көрсету: бизнес-жоспар жасау, маркетинг жүргізу және т.б.;
- өнеркәсіптік кәсіпорындар үшін кадрларды даярлауды және қайта дайындауды қаржыландыру;
- Құрылыс индустриясын дамытуға жағдай жасайтын негізгі тетіктер:

тұрғын үй құрылысы мен экономиканың басқа да салаларында инновациялық технологияларды енгізуге жәрдемдесу, құрылыс материалдарының, бұйымдарының және конструкцияларының отандық өндірісін дамыту;

тұрғын үйге қол жетімділікті арттыруды қамтамасыз ететін тұрғын үй нарығының жаңа институттарын жасау және қолданыстағыларды жетілдіру, атап айтқанда: тұрғын үй ипотекасы, жер ипотекасы, ипотекалық бағалы қағаз нарығын дамыту;

- инвестициялық белсенділікті арттыруға арналған жағдайларды жасау мақсатында заңнаманы жетілдіру;
- азаматтар үшін ипотекалық кредиттерге қол жетімділікті арттыру, нарықтың барлық қатысушылары арасында несиелеу қатерін төмендету және тиімді бөлу;
- ресурстарды үнемдейтін технологияларды өндіру және шағын энергетика мен отын-энергетика ресурстарының жаңғыртылады түрлерін барынша кеңінен пайдалануға жағдайлар жасау;
- шикізаттың негізгі түрлерінің кен орындарының қорларын нақтылау және өңірлерде кен орындары кадастрларын түзетуді жүргізу, құрылыс материалдарын, бұйымдарын және конструкциялары кәсіпорындарын мониторингісін жүргізу және өңірлік жағдайларды есепке ала отырып, өндіруші күштерді ұтымды орналастыру үшін ұсыныстарды дайындау;
- қолданыстағы өндірістік қуаттарды технологиялық жаңғырту үшін отандық машина жасауды дамытуға жәрдемдесу, сондай-ақ алдыңғы қатарлы және индустриялық-инновациялық технологияларды, ғылыми әзірлемелерді енгізу;
- жабдықтар мен материалдар, бұйымдар мен конструкциялар импортына кедендік бажды қолдану тетігін реттеу;
- құрылыс және тұрғын үй қорының ғимараттарын құрылыстарды пайдалануға беру саласында стандарттау мен технологиялық реттеуді жетілдіру және техникалық регламенттер талаптарының, оның ішінде қиратпай бақылаудың қазіргі заманғы технологияларын қолдануға негізделген құралдар мен тәсілдерді пайдалану жолымен сақталуын мемлекеттік бақылауды және қадағалауды іске асыру;
- қазіргі заманғы құрылыс кейінгі материалдарын қолдануды ынталандыратын стандарттарды әзірлеу, бұл құрылыс жұмыстарының сапасын арттыруға, жөндеулер бойынша келесі шығындарын төмендетуге мүмкіндік беретін және өндірістік желілерді жаңғырту жөніндегі отандық стандарттардың халықаралық үйлесімін қамтамасыз ету жұмыстарын жандандыру үшін сала кәсіпорындарын ынталандырады;
- өндіріс шығындарын, көлік шығындарын төмендетуге, өнімділікті ұлғайту және өндірістің тиімділігін ұлғайту мүмкіндік беретін шикізат кен орындарының және олар шығаратын өнімдерді тұтыну нарықтарының тиімді орналастырылуын, қамтамасыз ету;
- жұмыс істеп тұрған дербес ғылыми-зерттеу институттарын және ғылыми-өндіріс орталықтарын, сондай-ақ жоғары оқу орындарының тиісті бөлімшелерін тартып, республикамызда жинақталған өнеркәсіптік және тұрмыстық қалдықтарды құрылыс материалдарын шығару үшін кәдеге жарату проблемаларын шешуді олардың қызметінде басымдықтардың бірі ретінде анықтап, халықтың тұруына экологиялық ортаны және аумақтарды тұрақты дамытуды жақсартудың алғы шарттарын жасай отырып саланың ғылыми базасын дамыту;
- шетел мамандарын және консалтингтік компанияларды тарта отырып, жоғары және орта буындағы менеджерлердің біліктілігін арттыру курстарын қоса алғанда, өнеркәсіптік құрылыс материалдары үшін кадрларды дайындау;
- басым бағыттар бойынша инновацияларды енгізу үшін гранттарды бөлу (энергия үнемдейтін материалдар, құрылыс материалдарының өндірісінде жанама салалардың қалдықтарын пайдалану мүмкіндігін зерделеу, тез салынатын, жасыл және энергия пассивті үйлер технологиясының трансферті);
- ғимаратты энергетикалық паспорттауды дамыту арқылы ғимараттардың жылу техникалық сипаттамаларын міндетті жауапты түрде декларациялауды енгізу (жаңадан салынғандар мен пайдалануға берілгенде әсіресе орталықтандырылған жылу, су және энергиямен жабдықтау мүмкіндіктерін пайдаланатындар);
- тәуелсіз сарапшылардың мәлімделген жылу техникалық сипаттамасын растау мақсатында ғимараттарды міндетті жүйелі іс тексеру енгізу;

Инвестициялау, тұрғын үй құрылысының инновациялық әдістерін енгізу, техникалық реттеу, ішкі нарықты қорғау, басымдық бағыттар бойынша ҒЗТЖҚ-өткізуде қолдау көрсету, жоғары білікті ғылыми және инженерлік кадрларды даярлық, ақпараттық ортаны құру саласында құрылыс индустриясын тиімді дамыту көбінесе мемлекеттік саясатқа байланысты болады.

Өз өндірісін дамытатын кәсіпорындарға несиелеу бойынша мемлекеттік кепілдемелерді ұсыну қажет.

Энергиялық тиімді материалдар мен технологияларды пайдалана отырып, көп қабатты және аз қабатты тұрғын үй құрылысы үшін үлгілік жобалар сериясын әзірлеу қажет.

Құрылыс индустриясын құру, нығайту, дамыту процесстерін тиімді ақпараттық-талдамалық және маркетингтік ілестіруді және инвестициялық жобаларды іске асыруды қамтамасыз ету үшін құрылыс индустриясын жаңғырту, жобаларды іске асыру проблемалары бойынша жедел және толыққанды ақпарат алмасуды белгілеу жөніндегі жүйелі жұмыс жүргізіледі. Сондай-ақ, құрылыс индустриясының қазіргі және жаңа кәсіпорындарының сыртқы нарыққа кіруін қолдау мен көмек көрсету мәселелері бойынша халықаралық ынтымақтастықты қамтамасыз ету жөнінде жұмыстар жүргізілетін болады.

5.7. Бағдарламаларды іске асыру жөніндегі шаралардың тізбесі және бизнес өкілдерімен кері байланыс жүйесі

Цемент саласын дамыту мақсатында мыналар көзделеді:

Қазақстанның қуаты жылына 5,65 млн.тонна жұмыс істеп тұрған цемент кәсіпорындарының қуаттардың 3,26 млн. тоннаға өсуіне байланысты өндірістің «ылғал» тәсілінен «құрғақ» тәсіліне көшуі ([2 қосымша](#)):

«Бұқтырма цемент компаниясы» ЖШС (қуаты 1600 мың тонна);

«Семей» цемент зауыты» ЖШС (қуаты 1200 мың тонна);

«Қарцемент» АҚ және «Централ Азия Цемент» (қуаты 3560 мың тонна);

«Шымкентцемент» АҚ (қуаты 2100 мың тонна);

«SAS - Tobe technologies» ЖШС (қуаты 450 мың тонна).

Мемлекет цемент саласының кәсіпорындарын ынталандыру бойынша жағдай жасайтын болады. Инновациялық даму институттары («Инжиниринг және технологиялар трансферті орталығы» АҚ) тегін негізде цемент кәсіпорындарының цемент өндірудің қазіргі заманғы тәсіліне көшуі бойынша оңтайлы шешім беретін болады (техникалық экономикалық негіздеме, құжаттаманы жобалау кезеңі, технологиялар трансферті, басқару технологияларын енгізу). «Инжиниринг және технологиялар трансферті орталығы» АҚ Қазақстан кен орындарының аумақтық орналасуы мен шикізаттық құрамын ескере отырып, цемент кәсіпорындарын жаңғыртудың барынша оңтайлы схемасына талдау жүргізіп, анықтайтын болады.

Жұмыс істеп тұрған зауыттардың өндірістің «ылғал» тәсілінен «құрғақ» тәсіліне көшуінің нәтижесінде қайта жаңартылған қуатта құрғақ тәсілмен цемент шығару көлемі 8,91 млн.тоннаға жетеді (жұмыс істеп тұрған зауыттарды қайта жаңартқаннан кейінгі өсімнің көлемі 3,26 млн.тоннаны құрайды). Зауыттарда жұмыс істейтіндердің саны цемент өндірісін жаңғырту есебінен 30%-ға дейін қысқарады. Осылайша, жаңғыртылған зауыттардағы еңбек өнімділігі құрғақ тәсілге көшу арқылы жылына бір адамға 5494,5 т. цементті құрайды. Цемент құнының 12 500 теңгені екенін ескере отырып, еңбек өнімділігі бір адамға жылына: $5494,5 \times 12\ 500 = 68681,2$ мың теңге (457 875 АҚШ долл.) құрайды.

Жоғары технологиялық жабдықтарды қолдана отырып, цемент өндірудің барынша қазіргі заманғы тәсіліне көшу қоршаған ортаға экологиялық шығарындыларды қысқартуға және халықаралық экологиялық стандарттарға сәйкес келуіне мүмкіндік береді.

2014 жылға қарай қуаты жылына 6,152 млн. тонна жаңа зауыттар салу (3-қосымша):

«ВІ-Cement» ЖШС, Ақмола облысы (қуаты 552 мың тонна);

«Көкшецемент» ЖШС, Ақмола облысы (қуаты 2000 мың тонна)

«Жамбыл цемент өндірістік компаниясы» ЖШС, Жамбыл облысы (қуаты 1100 мың тонна);

«Қазақцемент» ЖШС, Шығыс Қазақстан облысы (қуаты 1000 мың тонна);

«Стандарт цемент» ЖШС, Оңтүстік Қазақстан облысы (қуаты 1000 мың тонна);

«АСIG» АҚ, Жамбыл облысы, Хантау ст. (қуаты 500 мың тонна).

Құрғақ тәсіл бойынша салынған жаңа цемент зауыттарындағы еңбек өнімділігі жылына бір адамға 4322,3 т цемент құрайтын болады. 12 500 теңге мөлшеріндегі цемент құнын ескере отырып, 1 жұмысшының еңбек өнімділігі жылына: $4322,3 \times 12\ 500 = 54\ 029,1$ мың теңгені құрайды (360 194 АҚШ долл.).

мына қалаларда жылына жалпы қуаты 2100 мың тонна клинкер өңдейтін клинкер-цемент терминалдарын салу (КЦТ) (іс-шаралар жоспарына [3-қосымша](#)):

Алматы қаласы - қуаты 600 мың тонна;

Атырау қаласы - қуаты 600 мың тонна;

Ақтау қаласы - қуаты 300 мың тонна;

Павлодар қаласы - қуаты 300 мың тонна;

Ақтөбе қаласы - қуаты 300 мың тонна

Жалпы көлемнен 2100 мың тонна клинкер клинкер-цемент терминалдарына жіберілетін болады, олар 2538 мың тонна цемент өндіреді.

Клинкер-цемент терминалдары акционерлерінің құрамында (51 % акцияға дейін) клинкер-цемент терминалдарын үшін клинкер жеткізуші цемент зауыттары қатысатын болады. Клинкер-цемент терминалдарын салуға қаражат кредитті қайтарып беруге мүдделілікті сақтай отырып, соған орай, клинкер-цемент терминалдарын үшін клинкер жеткізуге цемент зауыттарынан түсетін болады. Құрылтайшылардың құрамына осы өңірде орналасқан индустриялық-құрылыс комбинаттары кіруі тиіс. Клинкер-цемент терминалдары құрылысын қамтамасыз етуге кредит қаражаты клинкер-цемент терминалдарын салуға қатысу үшін құрылтайшыларға берілуі тиіс (цемент зауыттары мен индустриялық-құрылыс комбинаттары).

Бұл қаражатты құрылтайшылар клинкер-цемент терминалдарын салу мақсатында акционерлік қоғамдарды ұйымдастыру кезінде енгізуге тиіс:

1) Алматы қаласының клинкер-цемент терминалы - «Бұқтырма цемент компаниясы» ЖШС-тен және Алматы қаласында құрылған индустриялық-құрылыс комбинатына клинкер жеткізу;

2) Атырау қаласының клинкер-цемент терминалы;

3) Павлодар қаласының клинкер-цемент терминалы;

4) Ақтау қаласының клинкер-цемент терминалы;

5) Ақтөбе қаласының клинкер-цемент терминалы, сондай-ақ Ақтөбе қаласында құрылған индустриалды-құрылыс комбинаты.

Клинкер-цементтік терминалдар салу цемент зауыттары жоқ өңірлерде белгіленген клинкер-цемент терминалдарында клинкерді ұнтақтау мен жеткізуді қайта бөлуге мүмкіндік береді. Осы өңірлерге цементті жеткізу цементке бағаның шұғыл көтерілуіне, ал хопрдың тапшылығы дүрлікпе маусымдық сұранысқа алып келеді. Клинкерді жеткізуді цементті жеткізуге қарағанда едәуір арзан жартылай вагондарда жүзеге асыруға болады. Сонымен бірге клинкерді ұнтақтауды бірден емес қажеттілігіне қарай 3-4 айдан кейін жүргізуге болады. Бұл цементке дүрлікпе сұраныстың төмендеуіне, осы өңірде бағаның төмендеуіне, шетелден цемент экспортының азаюына алып келеді.

Еңбек өнімділігі бір адамға жылына 5675,6 т цемент құрайтын болады. Цемент құнының 12 500 теңге екенін ескере отырып, 1 адамның еңбек өнімділігі жылына: $5675,6 \times 12\ 500 = 70945,0$ мың теңге (472 966 АҚШ долл.) құрайды.

Жаңғыртуға қаржы лизингін, құрылысы басталған зауыттарды немесе жаңа инвестициялық жобаларды аяқтауға кредит беруге Зауыт - клинкер-цемент терминалы - тұтынушы сатылас-интеграцияланған құрылымдарын құруды көздейтін ұсыныстарға бірінші кезекті көңіл бөлінетін болады.

ИҚК (Индустриялық құрылыс комбинаттары) ұйымдастыру

Тұрғын үй құрылысын қамтамасыз ету үшін (іс-шаралар жоспарына 3-қосымша):

Қазақстан Республикасында 6 Индустриялық құрылыс комбинаттарынан жылына жалпы қуаты 900 мың шаршы метр тұрғын үй салатын желі құру қажет. «ИҚК» ұйымдастыру Қазақстан Республикасының мына қалаларында құрылатын болады:

Астана - 2 «ИҚК», жылына әрқайсысы 150 мың шаршы метр тұрғын үй;

Алматы - 2 «ИҚК», жылына әрқайсысы 150 мың шаршы метр тұрғын үй;

Шымкент - 1 «ИҚК», жылына әрқайсысы 150 мың шаршы метр тұрғын үй;

Ақтөбе - 1 «ИҚК», жылына әрқайсысы 150 мың шаршы метр тұрғын үй.

«Қазақстан Республикасында Индустриялық құрылыс технологиялары» коммерциялық емес ұйымын құру:

«Қазақстан Республикасы индустриялық құрылыс комбинаттары» коммерциялық емес ұйымын құрудың мақсаты:

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 14 сәуірдегі қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының құрылыс саласының үдемелі индустриялық-инновациялық даму бағдарламасын орындау үшін жағдайлар жасау (Индустриялық құрылыс комбинаттары желісін құру жөніндегі жоспарларды іске асыру үшін). «Қазақстан Республикасы Индустриялық құрылыс технологиялары» коммерциялық емес ұйымының функциясы - Индустриялық құрылыс технологиялары мен Индустриялық Құрылыс Комбинаттары мамандарының біліктілігін арттыру саласындағы ақпараттық-талдау және қолдау.

«Қазақстан Республикасы Индустриялық құрылыс технологиялары» коммерциялық емес ұйымының жеке бизнеспен ақпараттық-талдамалық өзара іс-қимылы:

1. Нарыққа қатысушылардың ИҚК ұйымдастыру саласындағы мемлекеттік мекемелермен, даму институттарымен іс-қимылын топтастыру.

2. ИҚК ұйымдастыру бойынша қолдау — жобалау, салу, технологиялық жарактандыру, жаңғырту.

3. Жобаларды қаржыландыруды ұйымдастыру.

4. Кадрлар дайындау, ИТҚ мен мамандардың біліктілігін арттыру;

5. ИҚК пайдалану кезеңінде қолдау.

«Қазақстан Республикасы Индустриялық құрылыс технологиялары» коммерциялық емес ұйымының мемлекетпен және даму институттарымен ақпараттық-талдамалық өзара іс-қимылы:

1. Мемлекеттік құрылымдарды құрылыстың әзірленген және сыналған индустриялық-инновациялық технологиялары туралы ақпаратпен қамтамасыз ету.

2. Үкіметтің жоспарларына сәйкес Қазақстан Республикасының нақты өңірлерінде тұрғын үймен қамтамасыз ету мәселесін шешу үшін ИҚК технологияларын, қуаттарын іріктеу және негіздеу.

3. Құзыретті ұйымдарды ИҚК құрудың мемлекеттік бағдарламаларына қатысуға тарту.

4. Мемлекеттік мекемелер мен даму институттарын қаржыландыру мен өзара іс-қимыл схемаларын ұйымдастыру бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Бағдарламаны ойдағыдай іске асыру мақсатында ИҚК салуға материалдық-техникалық базасы, құрылыста немесе құрылыс материалдарының өндірісінде жұмыс тәжірибесі бар барынша перспективалық үміткерлерді іріктеуді қамтамасыз ету қажет.

Жоғарыда аталған міндеттерді іске асыру үшін:

1. ИҚК құрылтайшылары: ИҚК құрудың техникалық-экономикалық негіздемесін жасап, оларды «Қазақстан Республикасы Индустриялық құрылыс технологиялары» коммерциялық емес ұйымдармен келісу;

2. «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ: кәсіпорындарды салу және қайта жаңарту үшін қажетті қаражатпен қамтамасыз ету (кредит беру, лизинг, үлестік қатысу);

3. Әкімдіктер: әлеуметтік кәсіпкерлік корпорациялары берілген функциялар шеңберінде КИС құру бойынша мемлекеттік-жеке меншік әріптестікті ұйымдастыру, қажетті техникалық жағдайлармен қамтамасыз ету;

4. Оқыту жүйесін және кадр дайындауды ұйымдастыру қажет. Шет елдерден мамандарды тарта отырып, біліктілікті көтеру курстарын өткізу керек.

Қазақстан Республикасы Индустриялық құрылыс технологиялары - құрылтайшылары мынадай ұйымдар болуы тиіс:

1) «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ құрылымдық бөлімшесі, әлеуметтік кәсіпкерлік корпорациялары;

2) салалық бағдарламаны іске асыруға қатысатын ұйымдар.

Кредит беру жүйесін әзірлеу

Жеке тұрғын үй салуды дамыту үшін қуатты ынталандырушы болып табылатын тұрғын үй құрылысын дамыту мақсатында сертификатталған құрылыс материалдарына кредит беру жүйесін әзірлеу.

Керамика саласын дамыту

ҚР құрылыс индустриясын дамытудың индустриялық-инновациялық құралын жасау мақсатында мынадай қалаларда керамика шығару бойынша қажетті өндірістерді Қазақстанда ұйымдастыру бойынша мынадай шаралар өткізуді қажет деп шешілді (іс-шаралар жоспарына [3-қосымша](#)):

жылына қуаты 1 млн. сантехкерамика бұйымдар, шығаратын зауыт ұйымдастыру;

жылына қуатын 5 млн. шаршы метрге дейін ұлғайту мақсатында Хромтау қаласында керамика зауытын жаңарту;

Ақтөбе облысында (Союзное кен орнында) жылына қуаты 200 000 тонна сазды қайта өңдеу зауытын ұйымдастыру.

Жоғарыда көрсетілген сантехкерамика және керамикалық тақтайшалар өндірісін Хромтау қаласындағы «Керамика» АҚ зауытының базасында ұйымдастыру ұсынылады. Өндірістерді бұлай шоғырландыру инфрақұрылымды ұйымдастыру, жер учаскесін сатып алу, тұрмыстық және әкімшілік мақсаттағы объектілерді салуға кететін шығындарды төмендетуге мүмкіндік береді. Бастапқыда «Керамика» акционерлік қоғамы өндірісті кейіннен кеңейту мақсатында жоспарланған болатын, зауытта 2 кіреберіс темір жол желісі бар, барлық коммуникацияларда кейіннен кеңейту мақсатында қуат қорлары салынған.

Саладағы бағдарламаны іске асыру нәтижесінде 810 жұмыс орны ашылып, жалпы еңбек өнімділігі 14,6 млн. шаршы м. тақтайшалар мен 1 000 000 дана санфаянс, бір адамға еңбек өнімділігі 22 121 шаршы м., сондай-ақ бір адамға 3000 санфаянс бірлігін құрайтын болады. 1 шаршы метр үшін 1050 теңге мөлшеріндегі (7 АҚШ доллары) тақтайшаның орташа құны кезінде ақша көрінісіндегі еңбек өнімділігі 22,2 млн. теңгені (148 000 АҚШ доллары) құрайды. Ағымдағы жағдайда сантехкерамика импортының орташа құны 1300 АҚШ доллары кезінде 1 жұмысшыға сантехкерамика өндірісі саласындағы еңбек өнімділігі 8,1 млн. теңгені (54 000 АҚШ доллары) құрайды.

Жылу оқшаулағыш материалдарын өндіру

Минералдық жылу оқшаулағыш материалдар өндірісінде базальт талшықтарынан жасалған тиімді минералдық мақта бұйымдарын шығару 2014 жылы 1900 мың текше м. дейін жететін болады, бұл ішкі нарықтағы қажеттілікті 100 % қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Бұл мынадай іс-шараларды жүзеге асыру есебінен қол жеткізіледі (іс-шаралар жоспарына [2-қосымша](#)):

соңғы 2-3 жылда салынған, базальт шикізатымен жұмыс істейтін қолданыстағы зауыттардың жобалық қуаттылығын олардың жиынтық қуаттылығын жылына 880 мың текше м. дейін жеткізе отырып, игеру;

Шымкент қаласында жылу оқшаулағыш материалдардың жаңа зауытын салу, қуаты 350 текше м., Алматы қ. 350 мың текше м., Өскеменде - 300 мың текше м. және Павлодарда 80 мың текше м.

Лак-бояу өнімдерін шығару

Лак-бояу материалдары өндірісінде су-дисперсиондық және басқа да бояу түрлерін шығару 2009 жылғы 25 мың тоннамен салыстырғанда 2014 жылы 50 мың тоннаға дейін жетеді. Жаңа қуаттылықтарды тиімді бөлу үшін өлшемдері, бірінші кезекте, өңірде лак-бояу материалдарын шығару бойынша кәсіпорындар жоқтығы болып табылады. Жаңа зауыттарды орналастыру үшін басқа өлшемдер жақын аралықта шикізат ресурстары көздерінің бар болуы болып табылады.

Лак-бояу материалдары өндірісінің нашар дамуы құрылыстағы тұтырудың айтарлықтай үлкен көлемі кезінде Астана қаласында жылына қуаты 5 мың тонна және Алматы облысында жылына қуаты 5 мың тонна бояу өндірісін ұйымдастыру орынды. Лак бояу материалдарының негізгі компоненттері Ресей мен Ираннан келетін титан оксиді және мәрмәр ұны болып табылады. Сондықтан, сыртқы және ішкі инвестицияларды тарту есебінен Ақтау, Қостанай және Ақтөбе қалаларында жылына қуаты 5 мың тонна болатын тағы үш зауыт салынатын болады.

Шыны өнімдері өндірісі

Жылына қуаты 140 мың т. шыны өндірісін ұйымдастыруды құру үшін кварц кен орындарын пайдалануға және оны барлауға рұқсат ететін құжаттарды жедел ресімдеуді қолдау қамтамасыз етілетін болады (іс-шаралар жоспарының 3-қосымшасы).

Сондай-ақ, «Қаз-Құрылыс-Шыны» ЖШС халықаралық стандарттардың қауіпсіздік шарттарына жауап беретін және құны бойынша қымбат емес қауіпсіз шыны мен энергия сақтайтын шыны пакеттері өндірісі іске қосылатын болады.

Құрылыс арматуралары өндірісі

Құрылыс арматураларын шығару үшін болат құю кәсіпорындары бар Қарағанды облысында арматура шығаратын екі кәсіпорын құрылатын болады.

Энергиялық тиімді құрылыс материалдары

Энергия тасығыштарға бағаның ұдайы өсуі кезінде, әсіресе тұрғын үйлер мен өндірістік ғимараттар тұрғызу үшін жарамды жылу энергиясын сақтайтын құрылыс материалдарын шығару өткір мәселе болып тұр.

Энергия сақтайтын материалдар мен технологиялар күн сайын үлкен сұранысқа ие. Аталған құбылыстың себебі анық: энергия тасығыштардың құны жоғары, олардың шектеулі болуы, сондай-ақ қоршаған ортаның ластануынан болып отыр. Энергияны тиімді тұтыну көптеген компанияларға өздерінің өнімділік шығындарын айтарлықтай төмендеуге, ал жеке тұлғаларға пәтер мен үйге жылытуға қосымша ақша қаражатын шығындамауға мүмкіндік береді.

Энергия сақтайтын материалдар мен технологиялар мыналарды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді:

- энергия ресурстарын үнемдеуге;
- бизнестің пайдалылығын арттыруға;
- қоршаған ортаға жүктемені азайтуға.

Қазақстан өңірлеріндегі ғимараттар мен құрылыстардың термиялық кедергісінің коэффициенті бойынша талаптарды көтеру есебінен кеуек бетондарды минералдық жылу оқшаулағыш материалдарды тұтынуды арттыруға ынталандыру.

Басқару технологияларын енгізу

Отандық өндірістерді оңтайландыру мақсатында құрылыс материалдарының 50 кәсіпорындарында әлемдік тәжірибе (Just in time, Kanban және т.б.) бойынша басқару технологиялары енгізілетін болады. Басқару технологияларын енгізу кәсіпорындардағы өнімділікті 50%-ға дейін көтеруге, өндірістегі шығындарды қысқартуға, кадрлық әлеуеттің инновациялық қабілеттілігін көтеруге, кәсіпорындардың икемділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Кадрлармен қамтамасыз ету

2010-2014 жылдар кезеңінде 6909 жұмыс орнын құру жоспарлануда. Оның ішінде (іс-шаралар жоспарына [4-қосымша](#)):

- құрылыс кезеңінде 1361 жұмыс орны;
- пайдалануға беру кезеңінде 5548 жұмыс орны.

Өңірлер бойынша мамандарды даярлық және қайта дайындау мақсатында 050730 - «құрылыс материалдарын, бұйымдар мен конструкцияларды өндіру» мамандықтары бойынша мамандарды қайта даярлық жүзеге асыратын мынадай оқу орындары тартылатын болады: Қ.И. Сәтбаев атындағы қазақ ұлттық техникалық университеті, Қазақ бас сәулет-құрылыс академиясы, Атырау мұнай-газ институты, Д. Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан техникалық университеті, М.Х. Дулати атындағы Тараз мемлекеттік университеті, Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті, Рудный индустриялық институты, Қорқыт ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті, С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Манаш Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті, Л.Б. Гончаров атындағы Қазақ автомобиль жолдары институты, Қазақ жол қатынастары университеті.

Технологиялық келісімдер

Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі Қазақстанның шағын және орта бизнесі дайындаған өнімдерді одан әрі кепілдемелік сатып алу мақсатында өнім импортының технологияларын игеруге мемлекеттік тұрғын үй құрылысына тапсырысты орындайтын ірі құрылыс компанияларымен техникалық келісімдер әзірледі және оларға қол қойылды. «Инжиниринг және технологиялар трансферті орталығы» АҚ технологияларды игеру ұсыныстары бойынша бастамашысы болады. Бұл үшін «Инжиниринг және трансферт технология орталығы» игеруге ұсынылатын импорттық құрылыс материалдарына талдау жүргізілетін болады.

Бизнес өкілдерімен қайта байланыс жүйесін ұйымдастыру

Бағдарламаны орындау үшін бизнес өкілдерімен, құрылыс саласы қауымдастығынан қайта байланыс жүйесін орнатуы қажет. Бұдан өзге, құрылыс индустриясын қалыптастыру мен дамытуға тікелей ықпал ететін даму үрдістерінің, конъюнктураларының, ерекшеліктерінің шұғыл, сапалы және жүйелі мониторингін қамтамасыз ету бойынша тетіктер құрылатын болады.

Қайта байланыс мыналарға бөлінетін болады:

белсенді - бизнес өкілдері қайта байланыс операторы болып табылады;

белсенді емес - Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі өнеркәсіпті қолдау саласындағы Министрліктің және өзге де мемлекеттік органдардың қызметіне қанағаттану деңгейін анықтау үшін бизнес өкілдеріне жүгінеді.

Қайта байланыс тетігі жұмыс жағдайында қолданылуы және қайта байланыстың бағыттылығына, сындарлылығына байланысты жүгінуге ден қою уақытына тұрақты талаптар белгіленуінің маңызы зор.

6. Қажетті ресурстар және қаржыландыру көздері

2010-2014 жылдарға арналған Бағдарламаны іске асыруға республикалық және жергілікті бюджеттің қаражаты, Даму институттарының қаражаты, сондай-ақ жеке меншік ішкі және шетелдік инвестициялар бағытталатын болады.

Республикалық бюджет есебінен қаржыландыру көлемі мынаны құрайды:

- 1) білікті кадр ресурстарымен қамтамасыз етуге арналған шығындар көлемі 751 млн. теңге;
- 2) ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 [Қаулысымен](#) алып тасталды ([бұр.ред.қара](#));
- 3) Қазақстан Республикасы аумағын ұйымдастыруды Бас схемасын 2014 жылға қарай әзірлеу, шығын көлемі 3100,0 млн.теңгені, оның ішінде, тұжырымдаманы 2010 жылы әзірлеуге - 100,0 млн. теңге, Бас схеманы әзірлеуге 2011 жылы - 1000,0 млн.теңгені, 2012 жылы - 1000,0 млн. теңгені, 2013 жылы - 1000,0 млн.теңгені құрайды.
- 4) 2013 жылы республикалық деңгейге арналған мемлекеттік қала құрылысы кадастрын құру, шығын көлемі 572,0 млн.теңге, оның ішінде 2011 жылы - 200,0 млн.теңгені, 2012 жыл - 372,0 млн.теңгені құрайды.
- 5) талдау бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстарын орындау, басқа да елдердің тәжірибесін зерделеу, көп қабатты және аз қабатты тұрғын үй құрылысы үшін эскиздік материалдарды дайындау және үлгілік жобалар сериясын әзірлеу - барлығы 2400,0 млн. теңге, оның ішінде 2012 жылы - 1000,0 млн. теңге, 2013 жылы - 492,0 млн. теңге, 2014 жылы - 908,0 млн.теңге.
- 6) сметалық-нормативтік базаны жетілдіру барлығы 1076,0 млн. теңге, оның ішінде 2010 жылы - 391,0 млн.теңге, 2011 жылы -375,0 млн.теңге, 2012 жылы - 310,0 млн.теңге.
- 7) ағымдағы сметалық баға жинағын шығару барлығы 240,0 млн. теңге, оның ішінде - 2013 жылы - 120,0 млн.теңге, 2014 жылы - 120,0 млн.теңге.
- 8) құрылыс саласын техникалық реттеу жүйесін реформалау - 6 420,731 млн. теңге, оның ішінде 2010 жылы - 300,0 млн. теңге, 2011 жылы - 1 575,990 млн. теңге, 2012 жылы - 1 544,741 млн. теңге, 2013 жылы - 1 500,0 млн. теңге, 2014 жылы - 1 500,0 млн. теңге.
- 9) құрылыс саласында ғылыми зерттеулерді дамытуға мемлекеттік қолдауды қамтамасыз ету 212,0 млн. теңге, оның ішінде: 2010 жылы - 38,0 млн. теңге, 2011 жылы - 24,0 млн. теңге, 2012 жылы - 50,0 млн. теңге, 2013 жылы - 50,0 млн. теңге, 2014 жылы - 50,0 млн. теңге.
- 10) Басым бағыттар (энергия үнемдегіш материалдар, құрылыс материалдарын өндіруде жанама салалардың қалдықтарын пайдалану мүмкіндіктерін зерделеу, жылдам салынатын, «жасыл» және «энергиялық пассивті» үйлердің технологиялар трансферті) бойынша инновациялық гранттар бөлу үшін - 24225,0 млн. теңге, оның ішінде, 2010 жылы - 1725,0 млн. теңге, 2011 жылы - 7500,0 млн. теңге, 2012 жылы - 7500,0 млн. теңге, 2013 жылы - 7500,0 млн. теңге.

Ескертпе:

* - «Өнімділік 2020» бағдарламасы шеңберінде 026 «Инновациялық гранттар беру» бюджеттік бағдарламасы аясында басым бағыттар бойынша инновациялық гранттар бөлу.

Қазақстан Республикасында
құрылыс индустриясын және құрылыс
материалдары өндірісін дамыту
жөніндегі 2010 - 2014 жылдарға
арналған [бағдарламаға](#)
1-қосымша

ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 [Қаулысымен](#) 7-бөлім өзгертілді ([бұр.ред.қара](#))

7. Қазақстан Республикасында құрылыс индустриясын және құрылыс материалдары өндірісін дамыту жөніндегі 2010 - 2014 жылдарға арналған бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары

Саланы дамыту жөніндегі 2010-2014 жылдары кезеңіне арналған іс-шаралар жоспары						
№	Іс-шаралар	Аяқталу нысаны	Жауапты орындаушылар	Орындалу мерзімі	Болжанатын шығыстар, жылына млн. тг.	Қаржыландыру көздері

1	2	3	4	5	6	7
1. Энергетикалық және көліктік инфрақұрылыммен қамтамасыз ету						
1	Көпқабатты және аз қабатты тұрғын үй салу үшін үлгі жобалардың серияларын әзірлеу	Үлгі жобалар бойынша Қазақстан Республикасы Үкіметіне есеп	ҚТКША	2014 ж. 4-тоқсан	2400,0 оның ішінде 2012 ж. - 1000,0 2013 ж. - 492,0* 2014 ж. - 908,0*	Республикалық бюджет
2. Ресурстық қамтамасыз ету						
Ақ күйдіргі жоғары қабатты саз және алқап шпаттары, сондай-ақ жоғары сапалы құм кенорындарын іздестірудің және барлаудың есебінен құрылыс индустриясының минералдық-шикізат қорын кеңейту						
2	Түсті күйдіргі сазын барлау	Қорларды бекіту және кадастрларға енгізу жөнінде ИЖТМ-ге ұсыныс	Әкімдіктер, ИЖТМ	2012 ж. 4-тоқсан	400	Жергілікті бюджет
3	Каолин сазды барлау	Қорларды бекіту және кадастрларға енгізу жөнінде ИЖТМ-ге ұсыныс	Әкімдіктер, ИЖТМ	2012 ж. 4-тоқсан	1100	Жергілікті бюджет
4	Алқап шпаттарын барлау	Қорларды бекіту және кадастрларға енгізу жөнінде ИЖТМ-ге ұсыныс	Әкімдіктер, ИЖТМ	2012 ж. 4-тоқсан	300	Жергілікті бюджет
5	Кварцты құмды барлау	Қорларды бекіту және кадастрларға енгізу жөнінде ИЖТМ-ге ұсыныс	Әкімдіктер, ИЖТМ	2012 ж. 4-тоқсан	150	Жергілікті бюджет
6	Жеңіл балқитын сазды барлау	Қорларды бекіту және кадастрларға енгізу жөнінде ИЖТМ-ге ұсыныс	Әкімдіктер, ИЖТМ	2012 ж. 4-тоқсан	300	Жергілікті бюджет
			Жиыны:		2250	
3. Саланы техникалық реттеу						
7	Құрылыс саласының техникалық реттеу жүйесін реформалау	Қазақстан Республикасы Үкіметіне ақпарат	ҚТКША	2010-2014 жж. 4 тоқсан	6 420,731 оның ішінде 2010 ж. - 300,0 2011 ж. - 1 575,99 2012 ж. - 1 544,74 2013 ж. - 1 500,0 2013 ж. - 1 500,0	Республикалық бюджет
8	Республикалық деңгейде Мемлекеттік қала құрылысы кадастрын құру	Қазақстан Республикасы Үкіметіне ақпарат	ҚТКША	2011-2012 жж. 4 тоқсан	572,0 оның ішінде 2011 ж. - 200,0. 2012 ж. - 372,0	Республикалық бюджет
9	Сметалық-нормативтік базаны жетілдіру	Қазақстан Республикасы Үкіметіне ақпарат	ҚТКША	2010-2012 жж. 4 тоқсан	1 076,0 оның ішінде 2010 ж. - 391,0 2011 ж. - 375,0 2012 ж. -	Республикалық бюджет

					310,0	
10	Қазақстан Республикасы аумағын ұйымдастырудың бас схемасын әзірлеу	Қазақстан Республикасы Үкіметіне ақпарат	ҚТКШПА	2010-2014 жж. 4 тоқсан	3 100, 0 оның ішінде 2010 ж. - 100,0 2011 ж. - 1000,0 2012 ж. - 1000,0 2013 ж. - 1000,0*	Республикалық бюджет
11	Ағымдағы сметалық бағалардың жинақтарын шығару	Қазақстан Республикасы Үкіметіне ақпарат	ҚТКШПА	2013-2014 жж. 4 тоқсан	240,0 оның ішінде 2013 ж. - 120,0* 2014 ж. - 120,0*	Республикалық бюджет

4. Инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуға жәрдемдесу

12	Басым бағыттар (энергия үнемдегіш материалдар, құрылыс материалдарын өндіруде сабақтас салалардың қалдықтарын пайдалану мүмкіндіктерін зерделеу, жылдам көтерілетін, «жасын» және «энергия пассивті» үйлердің технологиялар трансферті) бойынша инновациялық гранттар бөлу	ИЖТМ-ге ғылыми-техникалық есеп	ИЖТМ	2013 ж. 4-тоқсан 2010 ж. 2011-2013 жж. 4 тоқсан	24 225,0 1725,0 2011 ж. - 7500,0 2012 ж. - 7500,0 2013 ж. - 7500,0*	Мемлекеттік даму институттары
----	--	--------------------------------	------	---	--	-------------------------------

5. Тұрғын үй құрылысын мемлекеттік қолдау

13	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
14	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
15	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
16	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
17	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
18	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
19	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
20	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
21	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
22	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
23	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
24	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
25	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
26	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
27	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
28	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
29	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)
30	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)

31	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)					
32	ҚР Үкіметінің 2011.03.10. № 1129 Қаулысымен алып тасталды (бұр.ред.қара)					
33	ҚР құрылыс саласының техникалық реттеу жүйесін реформалау жүзеге асырылады (405 мемлекеттік стандарт әзірлеу және енгізу, мынадай бағыттар бойынша: құрылыс материалдары - 242; бетон, темір бетон, ағаш конструкциясы - 51; құрылыс жабдықтары - 19; электр жабдығы және электр қондырғылары - 48; жол құрылысы - 8; менеджмент жүйесі - 6; ғимараттар мен құрылыстарды жобалау - 31)	ҚТКІША-ның Ғылыми-техникалық Кеңесінің қаулысы	ИЖТМ ТРМК	2014 ж. 4-тоқсан	Қаржыландыруды талап етпейді	
6. Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету						
34	Техникалық және кәсіптік, жоғары кәсіптік білім оқу орындарында оқитындар үшін өндірістік тәжірибенің деңгейін жақсарту үшін бейіндік кәсіпорындарда және шетелдерде ұзақ өндірістік тәжірибеден өтуге арналған бағдарлама әзірлеу	Бейіндік кәсіпорындарда және шетелдерде ұзақ өндірістік тәжірибеден өту	Облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдіктері	2014 ж. 4-тоқсан	751,0	Мемлекеттік даму институты
35	құрылыс индустриясы және құрылыс материалдарын өндіру саласындағы басым мамандықтар бойынша кәсіптік стандарттар	БҒМ ақпарат	ИЖТМ, Жұмыс берушілер қауымдастығы (келісім бойынша) Еңбекмині, БҒМ	2011-2014 ж. 4-тоқсан	Қаржыландыруды талап етпейді	

	әзірлеуді ұйымдастыру					
36	құрылыс индустриясы және құрылыс материалдары өндірісінің мамандықтары бойынша мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарды жетілдіру	БҒМ ақпарат	ИЖТМ, БҒМ,	2011 ж. 4-тоқсан	Қаржыландыруды талап етпейді	
37	Құрылыс индустриясы және құрылыс материалдарын өндіру саласында техникалық және кәсіптік білімді дамыту және кадрларды даярлау бойынша салалық кеңес құру	БҒМ ақпарат	ИЖТМ, БҒМ, ЖАО	2011 ж. 4-тоқсан	Қаржыландыруды талап етпейді	
38	құрылыс индустриясы және құрылыс материалдары өндірісінің мамандықтары бойынша тәуелсіз біліктілікті сертификаттауды енгізу бойынша жәрдемдесу	БҒМ ақпарат	ИЖТМ, БҒМ	2012-2014 ж. 4-тоқсан	Қаржыландыруды талап етпейді	
7. Саланың дамуын ғылыми-техникалық қамтамасыз ету						
39	Құрылыс саласындағы ғылыми зерттеулердің дамуын мемлекеттік қолдауды қамтамасыз ету	ҚТКШИА Ғылыми-техникалық кеңесінің қаулысы	ҚТКШИА, БҒМ, Қаржымині	2010-2014 жж. 4-тоқсан	212,0 оның ішінде 2010 ж. - 38,0 2011 ж. - 24,0 2012 ж. - 50,0* 2013 ж. - 50,0* 2014 ж. - 50,0*	Республикалық бюджет

* Бағдарламаны іске асыруға арналған шығыстар тиісті қаржы кезеңіне арналған республикалық бюджет туралы [заңда](#) нақтыланатын болады

Ескертпе: аббревиатуралардың толық жазылуы:

ИЖТМ
ҚТКШИА

- Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі
- Қазақстан Республикасы Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық

ШҚО

шаруашылық істері агенттігі

ОҚО

- Шығыс Қазақстан облысы
- Оңтүстік Қазақстан облысы

БҚО

- Батыс Қазақстан облысы

БК

- бірлескен кәсіпорын

ЖШС

- жауапкершілігі шектеулі серіктестік

«Самұрық-Қазына
ҰӘҚ» АҚ

- «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры акционерлік қоғамы

«ҚИК» АҚ
«ҚДБ» АҚ
«ҰИҚ» АҚ
ӘУЖ
ИҚК
КЦТ
ҚР ИҚТ

- «Қазақстанның инвестициялық қоры» акционерлік қоғамы
- «Қазақстанның Даму банкі» акционерлік қоғамы
- «Ұлттық инновациялық қор» акционерлік қоғамы
- Әмбебап үй салу жүйесі
- индустриялық құрылыс комбинаты
- клинкерлік цемент терминалы
- «Қазақстан Республикасы индустриялық құрылыс технологиялары»

Қазақстан Республикасында
құрылыс индустриясын және құрылыс
материалдары өндірісін дамыту
жөніндегі 2010 - 2014 жылдарға
арналған **бағдарламаға**
2-қосымша

Сала өнімінің негізгі түрлерін өндірудің, тұтынудың, экспортының, импортының болжамы

Цемент саласы

№	Көрсеткіш	Өлшем бірлігі	Жыл					
			2008	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Өндіріс	мың тонна	5837	5 950	7 626	9 302	11401	13 500
2	Экспорт	мың тонна	131	180	690	1200	1950	2 700
3	Импорт	мың тонна	1633	1500	750	358	0	0
4	Ішкі нарықтағы көрінетін тұтыну	мың тонна	7 601	7 270	7 686	8 102	9 451	10 800
5	Өндірістегі экспорттың үлесі	%	2,5	3	8	12,9	16	20
6	Ішкі нарықтағы тұтыну импортының үлесі	%	28	20,6	10	5	0	0

Ескертпе - 2014 жылы цемент зауыттарының жалпы жобалық қуаты 14380 мың тонна, 0,87 жобалық қуаттылықты пайдалану коэффициенті ескере отырып, өндіріс көлемі 2014 жылы 12500 мың тоннаны құрайды.

Темір бетон бұйымдар

	Көрсеткіш	Өлшем бірлігі	Жыл							
			2007	2008	2009 қаңтар-қазан	2010	2011	2012	2013	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	Өндіріс	мың тонна /мың м ³	3240/1408	2713/1179	2909/1264	3010/1308	3500/1508	4507/1903	4854/2003	5300/2003
2	Экспорт	мың тонна /мың м ³	0,4/0,17	-	-	-	-	-	-	-
3	Импорт	мың тонна /мың м ³	58,1/25,2	11,3/4,91	-	-	-	-	-	-
4	Ішкі нарықтағы көрінетін тұтыну	мың тонна /мың м ³	3300/1434	2700/1173	2976/1293	3010/1308	3500/1508	4507/1903	4854/2003	5300/2003
5	Өндірістегі экспорттың	%	0,01	-	-	-	-	-	-	-

	үлесі									
6	Ішкі нарықтағы тұтыну импортының үлесі	%	1,76	0,41	-	-	-	-	-	-

Жылу оқшаулағыш бұйымдар (минералдық тақталар)

№	Көрсеткіш	Өлшем бірлігі	Жыл							
			2007	2008	2009 қаңтар-қазан	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Өндіріс	мың м ³	84,95	208,33	229	400	727,5	1055	1382	1710
2	Экспорт	мың м ³	1,34	12,43	7,74	-	-	-	-	-
3	Импорт	мың м ³	719,54	442,59	259,49	400	347	295	242	190
4	Ішкі нарықтағы көрінетін тұтыну	мың м ³	803,15	638,5	480,7	800	1075	1350	1625	1900
5	Өндірістегі экспорттың үлесі	%	1,5	5,9	3,3	-	-	-	-	-
6	Ішкі нарықтағы тұтыну импортының үлесі	%	89,5	67,4	52,4	50	40	30	20	10

Керамикалық материалдар

№	Көрсеткіш	Өлшем бірлігі	Жыл							
			2007	2008	2009 қаңтар-қазан	2010	2011	2012	2013	2014
1	Экспорт	мың м ²	665	450	108	5300	7556	9813	12069	14 326
2	Импорт	мың м ²	0,1	0,1	3,5	100	275	450	625	800
3	Ішкі нарықтағы көрінетін тұтыну	мың м ²	18 723	19088	14 958	10729,9	8970	7211	5453	3695,4
4	Өндірістегі экспорттың үлесі	мың м ²	19 388	19 538	15 066	15929,9	16252	16575	16898	17221,4
5	Ішкі нарықтағы тұтыну импортының үлесі	%	0,001	0,002	3,2	1,8	2,75	3,7	4,65	5,6
6	Экспорт	%	97	97	99	67	55,5	44	32,5	21

Лак бояу құрамы

№	Көрсеткіш	Өлшем бірлігі	Жыл					
			2009 қаңтар-қараша	2010	2011	2012	2013	2014
1	Экспорт	мың тонна	20,7	25	31,25	37	43	50
2	Импорт	мың тонна	-	-	-	-	-	-
3	Ішкі нарықтағы көрінетін тұтыну	мың тонна	45,7	64,6	62	60,8	58,9	57
4	Өндірістегі экспорттың үлесі	мың тонна	66,4	89,6	93,95	98	102	107
5	Ішкі нарықтағы тұтыну импортының үлесі	%	-	-	-	-	-	-
6	Экспорт	%	69	72	67	62	57	53

Ескертпе - 2010 және 2014 жылдарға арналған лак бояу материалдарын тұтынуды белгілеу кезінде Ресейдің тәжірибесі ескерілген (1м² - 14 кг)

Ескертпе: аббревиатуралардың толық жазылуы:

ИЖТМ	- Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі
ҚТК ША	- Қазақстан Республикасы Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері агенттігі
ШҚО	- Шығыс Қазақстан облысы
ОҚО	- Оңтүстік Қазақстан облысы
БҚО	- Батыс Қазақстан облысы
БК	- бірлескен кәсіпорын
ЖШС	- жауапкершілігі шектеулі серіктестік
«Самұрық-Қазына ҰӘҚ» АҚ	- «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры акционерлік қоғамы
«ҚИК» АҚ	- «Қазақстанның инвестициялық қоры» акционерлік қоғамы
«ҚДБ» АҚ	- «Қазақстанның Даму банкі» акционерлік қоғамы
«ҰИҚ» АҚ	- «Ұлттық инновациялық қор» акционерлік қоғамы
ӘУЖ	- Әмбебап үй салу жүйесі
ИҚК	- индустриялық құрылыс комбинаты
КЦТ	- клинкерлік цемент терминалы
ҚР ИҚТ	- «Қазақстан Республикасы индустриялық құрылыс технологиялары»

Қазақстан Республикасында құрылыс индустриясын және құрылыс материалдары өндірісін дамыту жөніндегі 2010 - 2014 жылдарға арналған [бағдарламаға](#) 3-қосымша

Сала кәсіпорындарының негізгі инвестициялық жобалары

№	Жобаның атауы	Жоба бойынша іс-шара	Жоба мақсаты	Кәсіпорын атауы	Ұсынылатын өңірлік орналастыру	Іс асырылу бағдар мерзімі
1	2	3	4	5	6	7
Пысықталған жобалар						
1	Қуаты жылына 2000 мың тонна «құрғақ тәсіл» бойынша цемент зауытын салу	Зауыт салу	Цемент өндіру	«Көкшецемент» ЖШС	Ақмола облысы	2007-2010 ж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу		«Көкшецемент» ЖШС	Ақмола облысы	2012 жыл желтоқсан
	2-кезең	Тұрақты кезең		«Көкшецемент» ЖШС	Ақмола облысы	2013 жыл сәуір
	3-кезең	Толық қуатқа шығу		«Көкшецемент» ЖШС	Ақмола облысы	2013 жыл маусым
2	Қуаты жылына 1000 мың тонна «құрғақ	Зауыт салу	Цемент өндіру	«Қазақцемент» ЖШС	Шығыс Қазақстан облысы	2006-2010 ж.

	тәсіл» бойынша цемент зауытын салу					
	1-кезең	Өндірісті іске қосу		«Қазақцемент» ЖШС	Шығыс Қазақстан облысы	2011 ж маусым
	2-кезең	Тұрақты кезең		«Қазақцемент» ЖШС	Шығыс Қазақстан облысы	2011 ж қыркүйек
	3-кезең	Толық қуатқа шығу		«Қазақцемент» ЖШС	Шығыс Қазақстан облысы	2011 ж желтоқсан
3	Қуаты жылына 1100 мың тонна «құрғақ тәсіл» бойынша цемент зауытын салу	Зауыт салу	Цемент өндіру	«Жамбыл цемент өндірістік компаниясы» ЖШС	Жамбыл облысы	2009-2010 ж.
	1-кезең	Суықтай реттеу-іске қосу		«Жамбыл цемент өндірістік компаниясы» ЖШС	Жамбыл облысы	2010 ж тамыз
	2-кезең	Ыстықтай реттеу-іске қосу		«Жамбыл цемент өндірістік компаниясы» ЖШС	Жамбыл облысы	2010 ж қараша
	3-кезең	Өндірісті іске қосу		«Жамбыл цемент өндірістік компаниясы» ЖШС	Жамбыл облысы	2010 ж желтоқсан
	4-кезең	Тұрақты кезең		«Жамбыл цемент өндірістік компаниясы» ЖШС	Жамбыл облысы	2011 ж маусым
	5-кезең	Толық қуатқа шығу		«Жамбыл цемент өндірістік компаниясы» ЖШС	Жамбыл облысы	2012 ж маусым
4	Қуаты жылына 1100 мың тонна «құрғақ тәсілмен» цемент өндіретін № 5 технологиялық желіні іске қосу	Зауыт салу	Цемент өндіру	«Қарцемент» АҚ	Қарағанды облысы	2007-2008 ж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу		«Қарцемент» АҚ	Қарағанды облысы	2009 ж қосылды
	2-кезең	Тұрақты кезең		«Қарцемент» АҚ	Қарағанды облысы	2010 ж маусым

	3-кезең	Толық қуатқа шығу		«Қарцемент» АҚ	Қарағанды облысы	2010 ж. желто
5	Қуаты жылына 552 мың тонна «құрғақ тәсіл» бойынша цемент зауытын салу	Зауыт салу	Цемент өндіру	«ВІ цемент» ЖШС	Ақмола облысы	2007-2 ж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу		«ВІ цемент» ЖШС	Ақмола облысы	1 кезең ж. қыр
	2-кезең	Тұрақты кезең		«ВІ цемент» ЖШС	Ақмола облысы	2010 ж. қазан
	3-кезең	Толық қуатқа шығу		«ВІ цемент» ЖШС	Ақмола облысы	2011 ж. желто
6	Қуаты жылына 1000 мың тонна «құрғақ тәсіл» бойынша цемент зауытын салу	Зауыт салу	Цемент өндіру	«Стандарт цемент» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2007-2 ж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу		«Стандарт цемент» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	1-кезең 2010 ж. шілде
	2-кезең	Тұрақты кезең		«Стандарт цемент» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2010 ж. қазан
	3-кезең	Толық қуатқа шығу		«Стандарт цемент» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2011 ж. маусым
7	Қуаты жылына 500 мың тонна «құрғақ тәсіл» бойынша цемент зауытын салу.	Зауыт салу	Цемент өндіру	«АСІГ» ЖШС	Жамбыл облысы	2008-2 ж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу		«АСІГ» ЖШС	Жамбыл облысы	1-кезең 2010 ж. шілде
	2-кезең	Тұрақты кезең		«АСІГ» ЖШС	Жамбыл облысы	2010 ж. қазан

	3-кезең	Толық қуатқа шығу		«АСIG» ЖШС	Жамбыл облысы	2011 ж маусым
8	Қуаты жылына 30 млн. бірлік керамикалық бұйымдарын шығаратын зауыт	ҚР керамика бұйымдарын өндіру	Өндіріс	«Ситал-2» ЖШС	Ақтөбе облысы	2007-2008 ж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Ситал-2» ЖШС	Ақтөбе облысы	2009 ж қосылды
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Ситал-2» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Ситал-2» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж желтоқсан
9	Қуаты 8,5 млн. текше м. кафель шығаратын зауыт	ҚР кафель өндіру	Өндіріс	«Еврокерамика» ЖШС	Алматы облысы	2007-2008 ж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Еврокерамика» ЖШС	Алматы облысы	2009 ж қосылды
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Еврокерамика» ЖШС	Алматы облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Еврокерамика» ЖШС	Алматы облысы	2010 ж желтоқсан
10	Қуаты жылына 2,5 млн. кв. м керамикалық гранит шығаратын зауыт	ҚР керамикалық гранит өндіру	Өндіріс	«Азия Керамик» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Азия Керамик» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2010 ж наурыз
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Азия Керамик» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Азия Керамик» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2010 ж желтоқсан
11	Қуаты 1,2 мың текше м полиэтилен құбырларын өндіруді ұйымдастыру	полиэтилен құбырларын өндіру	Өндіріс	«Kazcentrelectropro vod» АҚ	Қарағанды облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Kazcentrelectropro vod» АҚ	Қарағанды облысы	2010 ж наурыз

	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Kazcentrelectropro vod» АҚ	Қарағанды облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Kazcentrelectropro vod» АҚ	Қарағанды облысы	2010 ж желтоқсан
12	Сэндвич - панелдер, қуаты: айына 20 тонна желім айына 15 тонна болат орам айына 60 м ³ жылытқыш шығару зауыты	ҚР сэндвич панелдерін шығару	Өндіріс	«Кровля НС» ЖШС	Астана қ.	2009 - жж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Кровля НС» ЖШС	Астана қ.	2010 ж шілде
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Кровля НС» ЖШС	Астана қ.	2010 ж қыркүйек
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Кровля НС» ЖШС	Астана қ.	2010 ж желтоқсан
13	Қуаты жылына 24 мың текше м «Домбыққан вермикулит өндірісіне арналған инфрақұрылым салу»	ҚР домбыққан вермикулит өндірісі	Өндіріс	«AVENUE» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2009-2010 жж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«AVENUE» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2009 ж қыркүйек
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«AVENUE» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2009 ж қазан
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«AVENUE» ЖШС	Оңтүстік Қазақстан облысы	2010 ж қаңтар
14	Қуаты жылына 100 мың тонна қиыршықтас зауытын салу.	ҚР қиыршықтас өндірісі	Өндіріс	«УАД» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«УАД» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«УАД» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж шілде

	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«УАД» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж желто
15	Қуаты жылына 1 млн. тонна қиыршықтас зауытын салу	ҚР қиыршықтас өндірісі	Өндіріс	«Тасбұлақ» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж
	1-кезең	ҚР қиыршықтас өндірісі	Өндіріс	«Тасбұлақ» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Тасбұлақ» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж шілде
	3-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Тасбұлақ» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж желто
16	Қуаты жылына 1 мың текше м шыны пластикалық құбыр шығаратын зауыттың 3 кезегі	ҚР шыны пластикалық құбыр шығару	Өндіріс	«Ақтөбе металл емес құбырлар зауыты» АҚ	Ақтөбе облысы	2007-2 ж.
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Ақтөбе металл емес құбырлар зауыты» АҚ	Ақтөбе облысы	2009 ж қосыл
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Ақтөбе металл емес құбырлар зауыты» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Ақтөбе металл емес құбырлар зауыты» АҚ	Ақтөбе облысы	2011 ж қаңтар
17	Қуаты жылына 192 мың тонна асфальт бетон зауытын жаңарту және кеңейту	ҚР асфальт бетон шығару	Өндіріс	«Қазалы-Құрылыс» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Қазалы-Құрылыс» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Қазалы-Құрылыс» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Қазалы-Құрылыс» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж желто
18	Қуаты жылына 50 мың тонна асфальт бетон зауытын салу.	ҚР асфальт бетон шығару	Өндіріс	«УАД» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж

	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«УАД» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«УАД» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«УАД» ЖШС	Қызылорда облысы	2010 ж желтоқсан
19	Қуаты жылына 36 мың тонна Құрғақ көбікті бетон қоспаларын, құрғақ құрылыс қоспалары және шлакты сілтілі цемент шығаратын зауыт салу	ҚР Құрғақ көбікті бетон қоспаларын, құрғақ құрылыс қоспалары және шлакты сілтілі цемент өндіру	Өндіріс	«Құрғақ көпіршікті бетон қоспаларының зауыты» ЖШС	Петропавл қ.	2010 ж мамыр
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Құрғақ көпіршікті бетон қоспаларының зауыты» ЖШС	Петропавл қ.	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Құрғақ көпіршікті бетон қоспаларының зауыты» ЖШС	Петропавл қ.	2010 ж шілде
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Құрғақ көпіршікті бетон қоспаларының зауыты» ЖШС	Петропавл қ.	2010 ж желтоқсан
20	Қуаты жылына 396 мың тонна текше тәріздес қиыршық тас шығару зауыты	қиыршық тас шығару	Өндіріс	«Шунгит» ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы	2010 ж мамыр
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Шунгит» ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Шунгит» ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы	2010 ж шілде
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Шунгит» ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы	2010 ж желтоқсан
21	Қуаты жылына 60 млн. кірпіш шығаратын керамикалық кірпіш зауытын салу	керамикалық кірпіш шығару	Өндіріс	«ЕНКІ» ЖШС	Ақмола облысы	2010 ж мамыр
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«ЕНКІ» ЖШС	Ақмола облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«ЕНКІ» ЖШС	Ақмола облысы	2010 ж шілде
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«ЕНКІ» ЖШС	Ақмола облысы	2010 ж желтоқсан

22	Қуаты жылына 25 млн. кірпіш шығаратын керамикалық кірпіш зауыты	керамикалық кірпіш шығару	Өндіріс	«АқтөбеҚұрылысМонтаж» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«АқтөбеҚұрылысМонтаж» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«АқтөбеҚұрылысМонтаж» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж шілде
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«АқтөбеҚұрылысМонтаж» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж желто
23	Қуаты: гранит-130,0 мың м.кв., мрамор-180,0 мың м.кв. табиғи тасты қайта өңдеу зауытын салу	табиғи тасты қайта өңдеу зауыты	Өндіріс	«TASKOM KZ» ЖШС	Алматы облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«TASKOM KZ» ЖШС	Алматы облысы	2010 ж жарты жылд
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«TASKOM KZ» ЖШС	Алматы облысы	2010 ж жарты жылд
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«TASKOM KZ» ЖШС	Алматы облысы	2011 ж жарты жылд
24	Байыту фабрикасын салумен бірге Айсары кварц құмының кен орнын игеру	кварц құмының кен орнын игеру	Өндіріс	«Ақтөбе GLASS» ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Ақтөбе GLASS» ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы	2010 ж жарты жылд
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Ақтөбе GLASS» ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы	2010 ж жарты жылд
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Ақтөбе GLASS» ЖШС	Солтүстік Қазақстан облысы	2011 ж жарты жылд
25	Қуаты жылына 500 мың тонна	Қиыршықтас өндіру	Өндіріс	«Мұғалжар Мұнайқұрылыс» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж

	қиыршықтас өндіретін зауыт					
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Мұғалжар Мұнайқұрылыс» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Мұғалжар Мұнайқұрылыс» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Мұғалжар Мұнайқұрылыс» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж желтоқсан
26	Қуаты жылына 125 мың текше метр қиыршықтас шығаратын зауыт	Қиыршықтас шығару	Өндіріс	«Текше Тас Компаниясы» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Текше Тас Компаниясы» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Текше Тас Компаниясы» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Текше Тас Компаниясы» ЖШС	Ақтөбе облысы	2010 ж желтоқсан
27	Қуаты 1270 мың дана вибрациялық сығымдалған бұйымдар шығаратын зауыт	вибрациялық сығымдалған бұйымдар шығарушы	Өндіріс	«Арнайы Трансқұрылыс Компаниясы» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Арнайы Трансқұрылыс Компаниясы» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Арнайы Трансқұрылыс Компаниясы» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Арнайы Трансқұрылыс Компаниясы» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж желтоқсан
28	Қуаты жылына 500 мың текше метр қиыршықтас шығаратын зауыт	Қиыршықтас өндіру	Өндіріс	«Теміржол Құрылыс-Атырау» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Теміржол Құрылыс-Атырау» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж мамыр

	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Теміржол Кұрылыс-Атырау» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Теміржол Кұрылыс-Атырау» АҚ	Ақтөбе облысы	2010 ж желтоқсан
29	Қуаты жылына 150 мың текше м. газ бетон зауытын салу	Газ бетон шығару	Өндіріс	«Сфинкс Концерні» АҚ	Маңғыстау облысы	2010 ж мамыр
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Сфинкс Концерні» АҚ	Маңғыстау облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Сфинкс Концерні» Ақ	Маңғыстау облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Сфинкс Концерні» АҚ	Маңғыстау облысы	2010 ж желтоқсан
30	Қуаты жылына 1 мың тонна полиэтилен құбырларын шығаратын цех	полиэтилен құбырларын шығару	полиэтилен құбырларын өндіру	«Өскемен полиэтилен құбырлары зауыты» ЖШС	Шығыс Қазақстан облысы	2010 ж мамыр
	1-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«Өскемен полиэтилен құбырлары зауыты» ЖШС	Шығыс Қазақстан облысы	2010 ж мамыр
	2-кезең	Тұрақты кезең	Өндіріс	«Өскемен полиэтилен құбырлары зауыты» ЖШС	Шығыс Қазақстан облысы	2010 ж маусым
	3-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Өскемен полиэтилен құбырлары зауыты» ЖШС	Шығыс Қазақстан облысы	2010 ж желтоқсан
Перспективалық жобалар						
31	Қуаты жылына 2100 мың тонна жаңарту	сұлы тәсілден «құрғақ» тәсілге ауысу	Өндіріс	«Шымкент цемент» ЖШС	ОҚО	2014 ж дейін
	1-кезең	Жоба құжаттамаларын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ПСД, сараптамалар)	Өндіріс	«Шымкент цемент» ЖШС	ОҚО	2011 ж
	2-кезең	Жабдыктарды жаңарту	Өндіріс	«Шымкент цемент» ЖШС	ОҚО	2013 ж
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	«Шымкент цемент» ЖШС	ОҚО	2013 ж
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Шымкент цемент» ЖШС	ОҚО	2014 ж қаңтар
32	Қуаты жылына 450 мың тонна жаңғырту	Блғалды тәсілден «құрғақ» тәсілге көшу	Өндіріс	«Састөбе цемент» ЖШС	ОҚО	2014 ж
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау	Өндіріс	«Састөбе цемент» ЖШС	ОҚО	2011 ж

		(Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)				
	2-кезең	Жабдыктарды жаңарту	Өндіріс	«Састөбе цемент» ЖШС	ОҚО	2013 ж
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	«Састөбе цемент» ЖШС	ОҚО	2014 ж
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Састөбе цемент» ЖШС	ОҚО	2015 ж қаңтар
33	Қуаты жылына 1200 мың тонна жаңғырту.	Білгалды тәсілден «құрғақ» тәсілге көшу	Өндіріс	«Семей цемент» ЖШС	ШҚО	2014 ж дейін
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	«Семей цемент» ЖШС	ШҚО	2011 ж
	2-кезең	Жабдықты жаңғырту	Өндіріс	«Семей цемент» ЖШС	ШҚО	2013 ж
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	«Семей цемент» ЖШС	ШҚО	2013 ж
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Семей цемент» ЖШС	ШҚО	2014 ж қаңтар
34	Қуаты жылына 1600 мың тонна жаңғырту.	Білгалды тәсілден «құрғақ» тәсілге көшу	Өндіріс	«Бұқтырма цемент компаниясы» ЖШС	ШҚО	2014 ж дейін
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	«Бұқтырма цемент компаниясы» ЖШС	ШҚО	2011 ж
	2-кезең	Жабдықты жаңғырту	Өндіріс	«Бұқтырма цемент компаниясы» ЖШС	ШҚО	2013 ж
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	«Бұқтырма цемент компаниясы» ЖШС	ШҚО	2014 ж
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«Бұқтырма цемент компаниясы» ЖШС	ШҚО	2015 ж қаңтар
35	Қуаты жылына 3560 мың тонна жаңғырту	Білгалды тәсілден «құрғақ» тәсілге көшу	Өндіріс	«Қарағанды цемент» ЖШС	Қарағанды облысы	2014 ж дейін
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	«Қарағанды цемент» ЖШС	Қарағанды облысы	2011 ж
	2-кезең	Жабдықты жаңғырту	Өндіріс	«Қарағанды цемент» ЖШС	Қарағанды облысы	2012 ж
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	«Қарағанды цемент» ЖШС	Қарағанды облысы	2013 ж
	4-кезең	Толық қуатқа	Өндіріс	«Қарағанды цемент» ЖШС	Қарағанды	2014 ж

		шығу			облысы	қаңтар
«Тауаша» жобалар						
36	Қуаты жылына 140 мың тонна тақталы әйнек өндірісін ұйымдастыру.	Тақталы әйнек өндіру	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Қызылорда облысы, Ақтөбе облысы, Қостанай облысы	2014 ж дейін
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Қызылорда облысы, Ақтөбе облысы, Қостанай облысы	2011 ж
	2-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Қызылорда облысы, Ақтөбе облысы, Қостанай облысы	2012 ж
	3-кезең	Жабдықты жаңғырту	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Қызылорда облысы, Ақтөбе облысы, Қостанай облысы	2013 ж
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Қызылорда облысы, Ақтөбе облысы, Қостанай облысы	2014 ж қаңтар
37	Қуаты жылына 1 млн. дана сантехника желісі	ҚР-да сантехникалық бұйымдар өндіру	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2014 ж дейін
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2011 ж
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2012 ж
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2013 ж
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2014 ж қаңтар
38	Қуаты жылына 13 млн. шаршы м. қаптауыш тақта желісі	ҚР-да қыш тақталар өндіру	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2014 ж дейін
	1-кезең	Жобаның	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе	2011 ж

		құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)			облысы	
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2012 ж.
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2013 ж.
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы	2014 ж. қаңтар
39	Қуаты жылына 200 мың тонна саз өңдеу кәсіпорны	Қазақстанның құрылыс кәсіпорындарын сазбен қамтамасыз ету	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы Хромтау қ.	2014 ж. дейін
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы Хромтау қ.	2011 ж.
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы Хромтау қ.	2012 ж.
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы Хромтау қ.	2013 ж.
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	Инвесторлар іздестіру	Ақтөбе облысы Хромтау қ.	2014 ж. қаңтар
40	Қуаты жылына 225 мың шаршы м. өнеркәсіптік шыны өңдеу және энергия үнемдегіш және энергия үнемдегіш және қауіпсіз шыны пакеттерін өндіру зауытын салу және пайдалануға беру	шыны өңдеу және энергия үнемдегіш және қауіпсіз шыны пакеттерін өндіру	Өндіріс	«ҚазҚұрылысШыны» ЖШС	Астана қ., Алматы қ., Ақтөбе облысы, ОҚО	2014 ж. дейін
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	«ҚазҚұрылысШыны» ЖШС	Астана қ., Алматы қ., Ақтөбе облысы, ОҚО	2010-2011 жж.

	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	«ҚазҚұрылысШыны» ЖШС	Астана қ., Алматы қ., Ақтөбе облысы, ОҚО	2012 ж.
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	«ҚазҚұрылысШыны» ЖШС	Астана қ., Алматы қ., Ақтөбе облысы, ОҚО	2013 ж.
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	«ҚазҚұрылысШыны» ЖШС	Астана қ., Алматы қ., Ақтөбе облысы, ОҚО	2014 ж.
Базальттық жылу оқшаулағыш материалдар бойынша қуат құру (мың м ³)						
41	Алматы қаласында базальттық жылу оқшаулағыш материалдар зауытын салу (қуаты 900 мың м ³)	2012-2014	ИЖТМ, әкімдік		Мемлекеттік даму институты	Құрылыс
42	Шымкент қаласында базальттық оқшаулағыш материалдар зауытын салу (қуаты 700 мың м ³)	2013-2014	ИЖТМ, әкімдік		Мемлекеттік даму институты	Құрылыс
43	Жиыны: (қуаты 1920 мың м ³)					
44	ИҚК жанынан ШОБ объектілерін құру (13 ИҚК жанынан 130 ШОБ субъектісі).	2010-2014 жж.	ИЖТМ, Әкімдіктер	7500	Мемлекеттік даму институты	Құрылыс
Қалаларда индустриялық құрылыс комбинаттарын құру (саны, бірл. - қуаты, м ³)						
45	Индустриялық құрылыс комбинаты	Жұмыс істеп тұрған темір бетон	Өндіріс	ИҚК	Алматы қ.	2011 жыл дейін

		зауыттарының негізінде қуаты 300 мың м ² 2 ИҚК құру				
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар, ИҚК ұйымдастыру үшін жер учаскесін бөлу)	Өндіріс	ИҚК	Алматы қ.	1 ақпан дейін
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	ИҚК	Алматы қ.	2011 ж мамыр дейін
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	ИҚК	Алматы қ.	1 қыркүйек дейін
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	ИҚК	Алматы қ.	2011 ж желтоқсан дейін
46	Индустриялық құрылыс комбинаты	Жұмыс істеп тұрған темір бетон зауыттарының негізінде қуаты 300 мың м ² 2 ИҚК құру	Өндіріс	ИҚК	Астана қ.	2011 ж
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар, ИҚК ұйымдастыру үшін жер учаскесін бөлу)	Өндіріс	ИҚК	Астана қ.	2011 ж ақпан дейін
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	ИҚК	Астана қ.	2011 ж мамыр дейін
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	ИҚК	Астана қ.	2011 ж қыркүйек дейін
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	ИҚК	Астана қ.	2011 ж желтоқсан дейін
47	Индустриялық құрылыс комбинаты	Жұмыс істеп тұрған темір бетон зауыттарының негізінде қуаты 150 мың м ² 1 ИҚК құру	Өндіріс	ИҚК	Ақтөбе қ.	2013 ж дейін

	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар, ИҚК ұйымдастыру үшін жер учаскесін бөлу)	Өндіріс	ИҚК	Ақтөбе қ.	2011 ж маусым дейін
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	ИҚК	Ақтөбе қ.	2012 ж маусым дейін
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	ИҚК	Ақтөбе қ.	2013 ж маусым дейін
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	ИҚК	Ақтөбе қ.	2013 ж желтоқсан дейін
48	Индустриялық құрылыс комбинаты	Жұмыс істеп тұрған темір бетон зауыттарының негізінде қуаты 150 мың м ² 1 ИҚК құру	Өндіріс	ИҚК	Шымкент қ.	2013 ж дейін
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар, ИҚК ұйымдастыру үшін жер учаскесін бөлу)	Өндіріс	ИҚК	Шымкент қ.	2011 ж маусым дейін
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	ИҚК	Шымкент қ.	2012 ж маусым дейін
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	ИҚК	Шымкент қ.	2013 ж маусым дейін
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	ИҚК	Шымкент қ.	2013 ж желтоқсан дейін
	Жиыны: (жалпы саны 6 бірлік, жалпы қуаты - 900 мың м ²)					
Қалаларда клинкерлік цемент терминалдарын (КЦТ) салу (қуаты, мың тонна)						
49	Клинкерлік цемент терминалдары	Қуаты 600 мың тонна КЦТ өндірісін ұйымдастыру	Өндіріс	КЦТ	Алматы қ.	2011 ж
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау	Өндіріс	КЦТ	Алматы қ.	2011 ж ақпан

		(Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)				
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	КЦТ	Алматы қ.	2011 ж мамыр
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	КЦТ	Алматы қ.	1 қыркүйек 2011 ж
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	КЦТ	Алматы қ.	2011 ж желтоқсан
50	Клинкерлік цемент терминалдары	Қуаты 600 мың тонна КЦТ өндірісін ұйымдастыру	Өндіріс	КЦТ	Атырау қ.	2013 ж
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	КЦТ	Атырау қ.	2011 ж
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	КЦТ	Атырау қ.	2012 ж
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	КЦТ	Атырау қ.	2013 ж маусым айына дейін
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	КЦТ	Атырау қ.	2013 ж
51	Клинкерлік цемент терминалдары	Қуаты 300 мың тонна КЦТ өндірісін ұйымдастыру	Өндіріс	КЦТ	Ақтау қ.	2011 ж
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	КЦТ	Ақтау қ.	2011 ж ақпан
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	КЦТ	Ақтау қ.	2011 ж мамыр
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	КЦТ	Ақтау қ.	2011 ж қыркүйек
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	КЦТ	Ақтау қ.	2011 ж желтоқсан
52	Клинкерлік цемент терминалдары	Қуаты 300 мың тонна КЦТ өндірісін	Өндіріс	КЦТ	Ақтөбе қ.	2013 ж

		ұйымдастыру				
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ сараптамалар)	Өндіріс	КЦТ	Ақтөбе қ.	2011 ж.
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	КЦТ	Ақтөбе қ.	2012 ж.
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	КЦТ	Ақтөбе қ.	2013 ж. маусым дейін
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	КЦТ	Ақтөбе қ.	2013 ж.
53	Клинкерлік цемент терминалдары	Қуаты 300 мың тонна КЦТ өндірісін ұйымдастыру	Өндіріс	КЦТ	Павлодар қ.	2013 ж.
	1-кезең	Жобаның құжаттамасын дайындау (Бизнес-Жоспар, ТЭН, ЖСҚ, сараптамалар)	Өндіріс	КЦТ	Павлодар қ.	2011 ж.
	2-кезең	Өндірісті іске қосу	Өндіріс	КЦТ	Павлодар қ.	2012 ж.
	3-кезең	Тұрақтандыру кезеңі	Өндіріс	КЦТ	Павлодар қ.	2013 ж. маусым дейін
	4-кезең	Толық қуатқа шығу	Өндіріс	КЦТ	Павлодар қ.	2013 ж.
				Жиыны: (жалпы қуаты 2100 мың тонна клинкер)		

Ескертпе: аббревиатуралардың толық жазылуы:

ИЖТМ	- Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі
ҚТКШ	- Қазақстан Республикасы Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері агенттігі
А	
ШҚО	- Шығыс Қазақстан облысы
ОҚО	- Оңтүстік Қазақстан облысы
БҚО	- Батыс Қазақстан облысы
БК	- бірлескен кәсіпорын
ЖШС	- жауапкершілігі шектеулі серіктестік «Самұрық-Қазына
ҰӘҚ»	- «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры акционерлік қоғамы
АҚ	
«ҚИҚ»	- «Қазақстанның инвестициялық қоры» акционерлік қоғамы
АҚ	
«ҚДБ»	- «Қазақстанның Даму банкі» акционерлік қоғамы
АҚ	
«ҰИҚ»	- «Ұлттық инновациялық қор» акционерлік қоғамы
АҚ	

ӘУЖ - Әмбебап үй салу жүйесі
 ИҚК - индустриялық құрылыс комбинаты
 КЦТ - клинкерлік цемент терминалы
 ҚР ИҚТ - «Қазақстан Республикасы индустриялық құрылыс технологиялары»

Қазақстан Республикасының
 құрылыс индустриясын және
 құрылыс материалдары өндірісін
 дамытудың 2010-2014 жылдарға арналған
бағдарламаға № 4 қосымша

2010-2014 жылдар кезеңіне кадрларға қажеттілік

№	Жоба атауы	Өңір (қысқар.)	Жобаның өтінім берушісі	Кезең	Жауапты мемлекеттік орган	№ р/с	Кәсіп (мамандық) атауы
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Цемент зауытын салу	Ақмола обл.	«ВІ цемент» ӨБ ЖШС	2007- 2010	ЖАО		
							Инженер -механик
							Инженер -энергетик
							Инженер -технолог
							серверлер инженері
							физ/мех сынақтар инженері
							Инженер - лаборант
							Инженер - химик
							Инженер - конструктор
							Қоршаған ортаны қорғау жөніндегі инженер
							Еңбекті және ТжКБ- ны қорғау жөніндегі инженер
							Маркшейдер
							бағдарламашы
							ТжКБ инженері
							инженер электроншы
							Инженер-сметашы (аралас. экономист)
							Құрылыс алаңындағы ИТЖ
							Геодезист оператор
							Тех.байқау
							ТжКБ
							КИП слесары
							КИП кезекші слесары
							х/талдау лаборанттары
							физ/мех сынақтар лаборанттары
							Шикізат диірменінің машишнісі

						Шикізат штабель салушысының машиннисі
						Шикізат штабель жинаушысының машиннисі
						Гомоген. сүрлемді аэрациялау жөніндегі оператор
						Айналма пеш машиннисі
						Цемент диірменінің машиннисі
						Сұйық отанды жағу камерасының операторы
						Көмір диірменінің машиннисі
						Ұсақтаушы
						электриктер
						тасымалдаушы
						жабықты жөндеу жөніндегі слесарь
						Газбен электрмен дәнекерлеуші
						Вулканизаторшы слесарь
						жартылай автоматтық дәнекерлеудің электрмен дәнекерлеушісі
2	Кірпіш зауытын салу	Ақмола облысы	«ENKI» ЖШС	2006-2010	ЖАО	
						Бас технолог
						Зертхана бастығы
						КИПиА бастығы
						Саз дайындау операторы
						Кесу операторы
						Оператор-вакум баспалаушы
						Басқару пультінің операторы
						Буып түюші оператор
						Күйдіру вагонеткаларын тиеу операторы
						Күйдіру вагонеткаларын түсіру операторы
						КИПиА ретке келтірушілері
3	Қыш кірпіш өндіретін зауыт салу	Ақмола облысы	«Кереге Астана» ЖШС	2007-2010	ЖАО	
						Күйдіру жөніндегі жұмысшылар
						Қазандық

						жұмысшылары
						Көмекші жұмысшылар
						Д санатының жүргізушілері
						Механиктер
						Жүргізушілер
						Электриктер
						Аспаз
						Тракторшылар
						Слесарь-техниктер
						ИТЖ және қызметшілер
4	Вибрациялық тығыздалған бұйымдарды шығару зауыты	Ақтөбе облысы	«СпецТрансСтройКомпани» ЖШС	2009-2010	ЖАО	
						Жабдықтарды жинақтау жөніндегі инженер
						Техник-жобалаушы
						Электр механикалық аспаптар мен жүйелер слесарь - механигі
						Аспаптық жабдық слесарь-монтаждаушысы
						ИТЖ және қызметшілер
5	Қиыршық тас өндіретін зауыт	Ақтөбе облысы	«ТекшеТас компаниясы» ЖШС	2008-2010	ЖАО	
						Бас директоры
						Бас бухгалтер
						Бухгалтер-кассир
						Заңгер
						Эколог
						Инженер-геолог
						Маркшейдер
						Карьер бастығы
						Энергетик
						Сату жөніндегі менеджер
						тж ресімдеу жөніндегі менеджер
						Ұсақтаушы оператор
						Оператор көмекшісі
						Механик
						Экскаватор машинисі
						Машинис көмекшісі
						Тиегіш машинисі
						Бульдозер машинисі
						Электрослесарь
						Газбен электрмен

							дәнекерлеуші
							Аспаз
							Кірші
							Медициналық қызметкер
							Автотүсіргіш жүргізушісі
							Күзетші
							Май құюшы
6	Қиыршық тас өндіретін зауыт	Ақтөбе облысы	«Теміржол Құрылыс» ЖШС Атырау»	2009-2010	ЖАО		
							Жабдықтарды жинақтау жөніндегі инженер
							Техник-жобалаушы
							Электр механикалық аспаптар мен жүйелер слесарь -механигі
							Аспаптық жабдық слесарь-монтаждаушысы
							ИТЖ және қызметшілер
7	Қиыршық тас өндіретін зауыт	Ақтөбе облысы	«Мұғалжар Мұнайкұрылыс» ЖШС	2010	ЖАО		
							Жабдықтарды жинақтау жөніндегі инженер
							Техник-жобалаушы
							Электр механикалық аспаптар мен жүйелер слесарь - механигі
							Аспаптық жабдық слесарь-монтаждаушысы
							ИТЖ және қызметшілер
8	Жамбыл ауданы Қопа ст. табиғи тасты өңдеу зауытын салу	Алматы обл.	«TASKOMKZ» ЖШС	2007-2010	ЖАО		
						1	Табиғи тасты өңдеу жөніндегі инженер-технолог
						2	аралап кесу орталығының операторы
						3	Тақтаны қолмен өңдеу жөніндегі оператор
						4	Газбен дәнекерлеуші
						5	Ортогальді станок операторы
						6	Көлденең кесу операторы

						5	Қызметшілер
						6	Құрылысшы - монтаждаушылар
15	«Құрғақ әдіспен» цемент өндіретін № 5 технологиялық желініске қосу	Қарағанды облысы, Ақтау қ.	«Қарағандыцемент» АҚ	2007-2012	ИСМ		
						1	Инженер-құрылысшы
						2	Дәнекерлеушілер
						3	Слесарь-монтаждаушы
						4	Электромонт ерлер
						5	Технологтар
						6	Инженер-механик
						7	КИПиА инженері
						8	Көмекші жұмысшы
16	Жоғары сапалы қиыршық тас өндіруді ұйымдастыру	Қызылорда обл.	«Шалкия-Неруд» компаниясы» ЖШС	2010	ЖАО		
							Тау-кен инженері
							Маркшейдер
							Энергетик
							Тау-кен техникасының механигі және мех.
							Гидравлик-механик
							Автоматика және КИП жөніндегі инженер
							Ұсақтаушы
							Электрмен дәнекерлеуші
17	Ақтау қаласында газ бетон зауытын салу	Маңғыстау обл.	«КонцернСфинкс» ЖШС	2007-2010	ЖАО		
						1	ӘБП (әкімш. басқ. персонал)
						2	өткізу бөлімінің маманы
						3	Газ бетон цехының мамандары
						4	Арнайы техниканың машинист-жүргізушілері
						5	күзетшілер
						6	өндірістік цех арматур цехының жұмысшылары
						7	Мамандандырылған

							ағаш цехының жұмысшылары
						8	Мамандандырылған ағаш цехының жұмысшылары
						9	құрылыс мамандығы жұмысшылары
						10	шаруашылық жұмысшылары
18	Құрғақ құрылыс қоспаларын өндіретін зауыт салу	Атырау обл.	«БиасТЭК» ЖШС	2006-2010	ЖАО		
							Зауыт директоры
							Бас инженер
							Бас энергетик
							Тау-кен инженері
							Бас механик
							Заңгер
							Бухгалтер
							Жүргізушілер
							Жүргізушілер
							Қазандық операторы/ди зельші-моторшы
							Электриктер
							Лаборант -технолог
							Оператор
							Қойма меңгерушісі
							Еден жуушы
							Слесарь-сантехник
							Ұсақтаушы
							Газ электр
19	Тұрғын үй құрылысы үшін жеңіл панелдер шығару зауыты	Атырау обл.	«Констрак шн КЗ» ЖШС	2009-2010	ЖАО		
							Инженер-құрылысшылар
							Бухгалтер
							Өткізу бөлімінің бастығы
							жабдықтаушы
							қоймалық есепке алу жөніндегі менеджер
							көбік полистироль цехының бастығы
							дәнекерлеу цехының бастығы
							Құрылысшы шеберлер
							көбік пол. цехы бастығының

							орынбасары
							дәнекерлеу цехы бастығының орынбасары
							ХВО лаборанты
							оператор
							электрик
							оператордың көмекшісі
							тиегіш жүргізушісі
							жүкшілер
							әртүрлі кәсіптің құрылысшылары
20	Байыту фабрикасын сала отырып, Айсары кварцты құм кенорнын игеру	СҚО	«Ақтөбе GLASS» ЖШС	2007-2010	ЖАО		
						1	Заңгер
						2	Маркшейдер
						3	Өткізу жөніндегі менеджер
						4	Мазут шаруашылығының менеджері
						5	Тау-кен инженері
						6	Бас инженер
						7	Диспетчер
						8	Лаборант
						9	Краншы
						10	Машинист-тиеуші
						11	Желі операторы
						12	Механик
						13	Тепловоз механигі
						14	Тепловоз машинисі
						15	Тепловоз машинисінің көмекшісі
						16	Желдетуші компрессоршы
						17	Мастер-технолог
						18	Автослесарь
						19	Жонушы-жоңғылаушы
						20	Газбен электрмен дәнекерлеуші
						21	Қазандық операторы
						22	Оператор
						23	Құрастырушы
						24	Мед. қызметкері
21	Клинкер өндіру	Алматы қ., Атырау қ.,	Клинкерлікцемент терминалдары	2010-2014	ЖАО		

		Ақтау қ., Павлодар қ., Ақтөбе қ.					
							Инженер -технолог
							Механик
							Инженер - энергетик
							Жүк көтергіш тетіктердің инженер - автомеханигі
							Физ.мех.сынақтар инженері, сапа жөніндегі талдаушы
							инженер -электроншы
							Диірмен машинисі
							Турбосығымдағыш машинисі
							Грейферлік кран машинисі, жүк тиеу кранының краншысы
							Шаң тұтқыш қондырғының операторы
							Қосалқы станция операторы
							КИП и А ретке келтірушшері
							Автоматика жөніндегі маман
							Электр жабдығын жөндеу және оған қызмет көрсету жөніндегі электромонте р
							Моторшы
							Турбосығымд ағышты ретке келтіруші
							Технологиялық жабдықты жөндеу және оларға қызмет көрсету жөніндегі слесарь
							Слесарь-газшы
							Газбен электрмен дәнекерлеуші
							Аспираторшы
							Кептіру барабанының от жағушысы
							Цехтың шаң тұтқыш жабдығы, шаң камераларының тазарту жөніндегі жөндеуші жұмысшылар
							Бульдозерші, тракторшы
22	Индустриялық құрылыс	Астана - 2 «ИКК»,	Индустриялық құрылыс комбинаты	2010- 2014	ЖАО		

0						8		8				
0						8		8				
0						8		8				
0						4		4				
0						4		4				
0						8		8				
0						8		8				
0						8		8				
0						5		5				
0						4		4				
0						9		8				1
5	5					16	5	11				
0						8		8				
0						8	4	4				
4	4					2		2				
1	1					1		1				
1	1					1	1					
0	0	0	0	0	0	43	43	0	0	0	0	
							1					
							1					
							1					
							3					
							6					
							3					
							4					
							9					
							6					
							6					
							3					
0	0	0	0	0	0	45	45	0	0	0	0	
							15					
							4					
							10					
							3					
							1					
							1					
							1					
							1					
							2					
							2					
							5					
80	80	0	0	0	0	30	30	0	0	0	0	
	1						1					
	1						0					
	1						1					
	1						1					
	76						27					

0						2	1	1			
0						2	1	1			
0						2	1	1			
0						2	1	1			
0						2	1	1			
0						2	1	1			
0						2	1	1			
0						5	3	2			
0	0	0	0	0	0	36	23	13			
0						1	1				
0						4	2	2			
0						4	2	2			
0						10	5	5			
0						8	4	4			
0						6	6				
0						1	1				
0						1	1				
0						1	1				
0	0	0	0	0	0	250	250	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	50	50	0	0	0	0
0						30	30				
0						20	20				
0	0	0	0	0	0	200	200	0	0	0	0
0						40	40				
0						70	70				
0						90	90				
0	0	0	0	0	0	50	50	0	0	0	0
0						2	2				
0						2	2				
0						1	1				
0						2	2				
0						1	1				
0						2	2				
0						20	20				
0						15	15				
0						5	5				
0	0	0	0	0	0	18	18	0	0	0	0
0						1	1				
0						17	17				
0	0	0	0	0	0	79	79	0	0	0	0
0						1	1				
0						2	2				
0						4	4				
0						4	4				
0						4	4				
0						8	8				
0						12	12				

0						22	22				
0						4	4				
0						4	4				
0						4	4				
0						5	5				
0						5	5				
25	25	0	0	0		20	14	6	0	0	
0						6	5	1			
0						4	4				
0						4	2	2			
0						2	1	1			
0						4	2	2			
25	25					0					
990	0	990	0	0	0	1102	0	0	1102	0	0
10		10				2			2		
80		80				100			100		
100		100				150			150		
100		100				150			150		
50		50				50			50		
100		100				100			100		
50		50				50			50		
500		500				500			500		
14	14	0	0	0	0	21	21	0	0	0	0
1	1					2	2				
1	1					1	1				
1	1					1	1				
1	1					1	1				
1	1					1	1				
1	1					1	1				
4	4					10	10				
4	4					4	4				
112	112	0	0	0	0	344	163	133	38	10	0
8	8					30	20	5	5		
3	3					15	10	2	3		
0						82	62	20			
20	20					40	30	5	5		
6	6					20	12	3	5		
20	20					15	10	2	3		
2	2					10	5		5		
3	3					20	6	14			
50	50					100		80	10	10	
0						12	8	2	2		
48	48	0	0	0	0	254	50	51	51	51	51
	1						1	1	1	1	1
	1						1	1	1	1	1
	1						1	1	1	1	1
	1						1	1	1	1	1

	1						1	1	1	1	1
	1						1	1	1	1	1
	1						1	1	1	1	1
	18						18	18	18	18	18
	2						2	2	2	2	2
	4						4	4	4	4	4
	2						4	4	4	4	4
	2						3	4	4	4	4
	2						2	2	2	2	2
	1						1	1	1	1	1
	4						4	4	4	4	4
	1						1	1	1	1	1
	4						4	4	4	4	4
	1										
30	30	0	0	0	0	41	41	0	0	0	0
1	1					0					
1	1					1	1				
0						1	1				
1	1					1	1				
0						1	1				
0						1	1				
0						1	1				
2	2					0					
0						1	1				
0						1	1				
0						1	1				
0						10	10				
0						10	10				
0						8	8				
0						2	2				
0						2	2				
	25										
3	3	0	0	0	0	74	30	44	0	0	0
0						1	1				
0						1	1				
0						1	1				
1	1					0					
1	1					0					
1	1					1		1			
0						4	2	2			
0						3	1	2			
0						6	3	3			
0						8	4	4			
0						15	5	10			
0						6	3	3			
0						2		2			
0						1		1			

0						1		1			
0						3		3			
0						3		3			
0						4	2	2			
0						4	2	2			
0						2	1	1			
0						2	1	1			
0						2	1	1			
0						3	2	1			
0						1		1			
0	0	0	0	0	0	858	132	132	198	198	198
						26	4	4	6	6	6
						13	2	2	3	3	3
						13	2	2	3	3	3
						13	2	2	3	3	3
						26	4	4	6	6	6
						13	2	2	3	3	3
						65	10	10	15	15	15
						65	10	10	15	15	15
						39	6	6	9	9	9
						52	8	8	12	12	12
						26	4	4	6	6	6
						26	4	4	6	6	6
						26	4	4	6	6	6
						52	8	8	12	12	12
						13	2	2	3	3	3
						13	2	2	3	3	3
						104	16	16	24	24	24
						13	2	2	3	3	3
						39	6	6	9	9	9
						52	8	8	12	12	12
						65	10	10	15	15	15
						52	8	8	12	12	12
						52	8	8	12	12	12
	0	0	0	0	0	1650	0	350	380	920	0
								16	30	30	
								20	30	40	
								45	35	75	
								35	30	80	
								30	30	85	
								30	30	80	
								35	20	60	
								14	15	40	
								45	30	30	
								80	130	400	

Ескертпе: аббревиатуралардың толық жазылуы:

ИЖТМ

- Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі

ҚТКША	- Қазақстан Республикасы Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері агенттігі
ШҚО	- Шығыс Қазақстан облысы
ОҚО	- Оңтүстік Қазақстан облысы
БҚО	- Батыс Қазақстан облысы
БК	- бірлескен кәсіпорын
ЖШС	- жауапкершілігі шектеулі серіктестік
«Самұрық-Қазына ҰӘҚ» АҚ	- «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры акционерлік қоғамы
«ҚИК» АҚ	- «Қазақстанның инвестициялық қоры» акционерлік қоғамы
«ҚДБ» АҚ	- «Қазақстанның Даму банкі» акционерлік қоғамы
«ҰИҚ» АҚ	- «Ұлттық инновациялық қор» акционерлік қоғамы
ӘУЖ	- Әмбебап үй салу жүйесі
ИҚК	- индустриялық құрылыс комбинаты
КЦТ	- клинкерлік цемент терминалы
ҚР ИҚТ	- «Қазақстан Республикасы индустриялық құрылыс технологиялары»